

Akta van de
Landelijke Vergadering
van de
Nederlands Gereformeerde Kerken
te Ede
1991

ISBN 90-6064-782-3
ISSN 0928-1800

Ter inleiding

Voor u ligt de gedrukte uitgave van de Akta van de Landelijke Vergadering van Ede 1991.

Een enkel woord ter toelichting.

Conform de opzet zoals die op de vorige Landelijke Vergaderingen (Enschede 1985/6 en Dronten 1988) is gehanteerd, bedoelen deze Akta geen woordelijk verslag te bieden van al hetgeen ter LV gesproken is; gekozen is voor een samenvattende weergave, waarbij met name datgene, dat richtinggevend is gebleken voor de besluitvorming, is opgenomen. Voorts zijn ook zulke passages opgenomen die geacht mogen worden voor de toekomst van belang te zijn.

In deze editie van de Akta is een aantal vaste punten weggelaten uit de notulen zoals die ter vergadering werden vastgesteld; het betreft hier zaken als de openingen, de appels-nominaal, en dergelijke. Intussen is wel de oorspronkelijke nummering gehandhaafd, hetgeen tot gevolg heeft dat de nummering in deze uitgave van de Akta niet doorlopend is.

In de bijlagen zijn de rapporten en verslagen die ter vergadering besproken zijn vrijwel integraal opgenomen. Ook is daarbij telkens vermeld de code waaronder de betreffende stukken op de LV zijn behandeld. Door deze vermelding van de codering van de bijlagen alsmede door de bovengenoemde nummering van de verschillende punten uit de verslagen is het voor geïnteresseerden mogelijk om de volledige tekst van de Akta na te slaan. Deze volledige tekst berust bij de landelijk archivaris van onze kerken, br. D. Smits, Koekoekstraat 25, 3136 XP Vlaardingen.

Mogen de beraadslagingen van de LV Ede en de genomen besluiten dienstbaar zijn tot opbouw van de kerk van de Here Jezus!

Namens het moderamen van de LV Ede 1991,

M.H.T. Biewenga, 2e scriba.

Emmeloord, februari 1992.

Eerste zitting - 9 maart 1991

1. *Opening*

Namens de roepende kerk van Ede opent br. A.O. Sierksma, praeses van de plaatselijke kerkeraad, om 10.00 uur de Landelijke Vergadering 1991, die bijeengekomen is in de Proosdijkerk aan de Veenderweg te Ede. Hij laat zingen Ps 107:1, 18 en 20 (NB), leest Efeze 4:1-16, en gaat voor in gebed.

In zijn openingswoord herinnert br. Sierksma aan de bidstond die de avond tevoren werd gehouden. Ds. J.C. Schaeffer sprak daar een overdenking uit n.a.v. Efeze 6:23-24, terwijl naast hem ook ds. J. Bouma en ds. W.J. van der Linde voorgingen in gebed.

In de kring van de Nederlands Gereformeerde kerken kon men in de afgelopen twee jaar verblijvende ontwikkelingen waarnemen, terwijl er daarnaast ook sprake was van zorgen en verdriet.

Een verlies voor onze kerken was het heengaan van twee predikanten, ds. H. Brink, en ds. D.K. Smit. Als kerken mogen wij dankbaar zijn voor hetgeen ons de Here in deze broeders-predikanten heeft geschonken.

2. *Afvaardiging*

De credentiebrieven zijn onderzocht door leden van de roepende kerk en in orde bevonden.

Voorts is de door de afgevaardigden getekende presentielijst vergeleken met de door de regionale vergaderingen tevoren toegezonden opgaven van de benoemde afgevaardigden (*bijlage 1*). Hieruit blijkt dat alle 12 regio's wettig vertegenwoordigd zijn, met dien verstande dat van 10 regio's elk 4 afgevaardigden aanwezig zijn, en van de regio's Utrecht en Zuid ieder 3 afgevaardigden. Er zijn derhalve in totaal 46 stemgerechtigde afgevaardigden aanwezig.

Tevens zijn de kerken van Baarn, Utrecht en Zeist vertegenwoordigd door in totaal 4 afgevaardigden met het recht van advies.

3. *Verkiezing moderamen*

Als leden van de stemcommissie fungeren br. F. Boven, ds. J. Horsman, en ds. W.M. van der Vegt.

Via in totaal 8 stemmingen wordt het volgende moderamen verkozen:

br. P. Wassenaar	- eerste praeses;
ds. F. van Deursen	- tweede praeses;
br. N. Sikkema	- eerste scriba;
ds. M.H.T. Biewenga	- tweede scriba.

4. Regelingen

De vergoeding voor autokosten wordt conform het door de Financiële Commissie in overweging gegevene (zie *bijlage 2*) vastgesteld op f.0,44 per kilometer.

5. Telegram aan de Koningin

Uit naam van de vergadering heeft het moderamen een telegram gezonden aan H.M. de Koningin, met de volgende inhoud:

"Aan Hare Majesteit de Koningin, 's-Gravenhage.

De Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken, in openingszitting bijeen te Ede, bidt U bij de uitoefening van Uw ambt Gods zegen toe, en de vergadering wenst U van harte geluk met Uw zilveren huwelijksjubileum.

P. Wassenaar, praeses
N. Sikkema, scriba".

6. Vaststelling agenda

Vanuit de vergadering wordt gevraagd of het niet mogelijk is de *Commissie openstelling diakenambt voor zusters* te vragen op deze LV reeds een (tussentijds) rapport uit te brengen.

Na beraad stelt het moderamen voor de commissie niet om zo'n tussentijds rapport te vragen; wel acht het moderamen het mogelijk de (voorzitter van de) commissie uit te nodigen om mondeling de vergadering te informeren over de voortgang van haar werkzaamheden. Een inhoudelijke discussie kan echter op deze LV nog niet gevoerd worden.

De vergadering gaat hiermee akkoord.

8. Financiële Commissie (code 26.1 en 2) (*bijlage 2*)

Na een korte toelichting door br. A. Wattël, de voorzitter van de Financiële Commissie (hierna te noemen: F.C.) keurt de vergadering de financiële verslagen over 1986-1988 en 1989-1990, alsmede de raming 1989-1991, goed. Aan de penningmeester, br. R.J. Niemeijer, wordt voor de periode 1986-1990 decharge verleend.

Op een vraag vanuit de vergadering of het niet beter is over te gaan tot meerjarenbegrotingen antwoordt br. Wattël, dat dat in zekere zin ook al wel gebeurt, maar dat de F.C. toch graag met jaarbegrotingen wil blijven werken; als het nodig is moet er namelijk tussentijds bijgestuurd kunnen worden m.b.t. de hoogte van de bijdragen.

Er ontstaat een discussie over het voorstel van de F.C. (*punt 5 B*) om het moderamen van de LV te machtigen tot een half jaar na het einde van een LV de begroting van de F.C. (voorlopig) goed te keuren. Wordt bij het moderamen zo niet een stuk gezag gelegd dat er feitelijk niet is?

Br. M.A. van Helden dient daarom namens de regio Arnhem een tegenvoorstel in met de volgende inhoud:

- a. het moderamen van een afgelopen LV niet te betrekken in een beoordeling van de begroting voor een komende perio-

de, resp. in een beoordeling van de verantwoording over een afgelopen periode. Dit houdt in, dat, waar in de betreffende voorstellen van de F.C. sprake is van *het moderamen*, dit vervangen dient te worden door: *de Financiële Commissie*;

- b. het aan de F.C. over te laten jaarlijks een voorlopige decharge aan de penningmeester te verlenen;
- c. de LV de definitieve decharge aan de F.C. te laten verlenen.

Bij een eerste stemronde halen beide voorstellen 22 stemmen. In een tweede ronde wordt het voorstel van de F.C. aangenomen met 23 stemmen voor, en 20 tegen.

Het ingevolge dit besluit door het moderamen (voorlopig) goedgekeurde financieel overzicht over 1989-1991, alsmede de begroting van de F.C. over de periode 1992-1994, is opgenomen als *bijlage 32* bij deze Akta.

De vergadering gaat akkoord met het voorstel van de F.C. om de penningmeester een vergoeding van f 1800,- per jaar toe te kennen. Hiermee wordt volgens br. Wattël geen precedent geschapen m.b.t. de plaatsvervangende penningmeester, omdat de betreffende beloning functioneel is bedoeld.

9. Landelijk archief

Van het rapport van de landelijk archivaris van onze kerken, br. D. Smits, neemt de vergadering met belangstelling en met dank aan de opsteller kennis. De aanbeveling van br. Smits om de plaatselijke geschiedenis in het kort vast te leggen brengt de LV gaarne onder de aandacht van de kerken.

Datzelfde geldt van zijn aansporing aan de kerken om alert te zijn op kerkelijke stukken, wanneer men aanwijzingen heeft dat er stukken opgeruimd zullen worden. Men kan dan contact opnemen met br. Smits.

10. Commissie geestelijke verzorging van militairen (code 19.1 en 2) (bijlage 3)

De discussie over dit rapport heeft betrekking op twee punten: 1. Het voorstel (aanvankelijk van het COGMA, maar nu ook van de commissie) om een formeel contact aan te gaan met de protestantse gemeente te Zeven/Seedorf roept een aantal vragen op, o.a.: Weten wij wel genoeg van deze kerk om zo'n besluit te kunnen nemen? Moet onze 'Commissie buitenland' hier niet in gekend worden? Zijn er in Zeven/Seedorf vrouwelijke ambtsdragers, en worden er kinderen toegelaten aan het Avondmaal? Namens de commissie antwoordt ds. J.M. Smelik op de gestelde vragen. De relatie die de commissie voorstelt aan te gaan is van een andere orde dan die met buitenlandse zusterkerken; de commissie heeft dan ook over deze gemeente geen oordeel willen uitspreken dat uitgaat boven datgene wat te vinden is in de "Orde van de Nederlandse Gemeente te Zeven" (*zie bijlage II bij het rapport van de commissie*).

Met meerderheid van stemmen geeft de LV haar goedkeuring aan het voorstel van de commissie.

De contactoefening met de kerk van Zeven/Seedorf zal om praktische redenen van onze kant onderhouden worden door de Commissie voor de geestelijke verzorging van militairen. De gemeente van Zeven/Seedorf zal van één en ander in kennis worden gesteld. (Zie verder bij punt 46)

2. Onder de krijgsmachtpredikanten blijkt enige onvrede te bestaan over de besteding van de 'SIBA-gelden', het geld dat door de overheid aan onze kerken ter beschikking is gesteld in het kader van de afkoop van de 'zilveren koorde' tussen kerk en staat (zie Akta Enschede, de punten 21 en 92). Hadden deze gelden niet primair aangewend dienen te worden om de pensioenbreuk te helen van predikanten die na 1 januari 1984 in overheidssdienst getreden zijn?

Als de LV echter geen aanleiding ziet om op de kwestie van de pensioenbreuk in te gaan, aldus ds. Smelik, dan is hiermee de zaak voor de commissie afgedaan.

De vergadering ziet hier inderdaad geen aanleiding toe; het geld werd door de overheid niet gegeven ter verbetering van die pensioenen, maar van de pensioen-regeling. Voorts kunnen de pensioenen die krijgsmachtpredikanten nu opbouwen zeker niet als slecht worden gekwalificeerd, hooguit als minder riant dan vroeger.

Het verslag van de commissie wordt hierna door de Landelijke Vergadering aanvaard.

11. Commissie Steunbehoevende Kerken (code 28.1) (bijlage 4)

Algemeen is de vergadering van mening dat het rapport van de commissie lof verdient vanwege de grondigheid waarmee zij haar werk heeft gedaan.

Daarnaast worden echter ook vele kritische opmerkingen geplaatst. Als bezwaren worden genoemd:

- De aanpak van de commissie is te ambitieus en te centralistisch.
- De regionale vergaderingen moeten veel meer bij de steunverlening worden betrokken.
- Deze aanpak zal op termijn zelf hulpbehoevende kerken doen ontstaan. Te vrezan valt dat er een spiraalwerking van zal uitgaan.
- Mede in verband daarmee melden vele sprekers hun vragen en bezwaren bij de hoogte van de gevraagde bijdrage: vooreerst f.6,75, met een mogelijke uitloop naar f.12,25 per lid per jaar. Pas op voor 'open-eind-constructies'!
- De door de commissie gehanteerde salarisschaal roept eveneens veel vragen op.
- De gehanteerde ondergrens van 50 belijdende leden wordt als willekeurig ervaren.

Namens de commissie antwoordt br. H. Steegstra:

- Als deze aanpak te centralistisch gevonden wordt, moet men konsekvent zijn en geen landelijke commissie in het leven

roepen.

- Het is stellig wel de bedoeling om de regio's bij de steunverlening te betrekken; de regio dient een gemotiveerd advies uit te brengen ter ondersteuning van het verzoek om steun van een plaatselijke kerk.

Wie echter alles op regionaal nivo wil houden is daarmee per definitie het egaliserend karakter van een landelijke regeling kwijt.

- De salarisschaal is beslist geen honoreringsadvies, maar alleen een hulpmiddel dat door de commissie is gebruikt om de steunbehoefte van de kerken te meten.

Br. Van Helden pleit er namens de regio Arnhem voor om bij de beoordeling van de steunaanvraag een centrale plaats te geven aan de regio's. De landelijke commissie zou zich tot de volgende taken dienen te beperken:

- het verstrekken van richtlijnen aan de regio's;
- een marginale beoordeling van de steunaanvragen;
- uitbetaling aan steunbehoevende kerken.

De discussie zal op de volgende zitting worden voortgezet. (Zie verder *punt 21*)

Tweede zitting - 20 april 1991

16. Afvaardiging

Aanwezig zijn 47 stemgerechtigde afgevaardigden.

19. Ingekomen stukken

Binnengekomen zijn:

1. Een antwoord-telegram namens H.M. de Koningin, met de volgende tekst:

"In opdracht van Hare Majesteit de Koningin breng ik u haar oprechte dank over voor uw telegram van 9 maart ter gelegenheid van uw Landelijke Vergadering en voor de gevoelens en gelukwensen zoals daarin verwoord.

Adjutant van H. M. de Koningin,
Lt. kol.vlieger,
B.M.J. Jansen"

2. Een op schrift gestelde uitwerking van het boven (*punt 11*) genoemde voorstel van de regio Arnhem terzake van de hulpverlening aan steunbehoevende kerken. (*zie punt 21*)

3. Een brief van de Raad van Toezicht en Advies van de Theologische Studie Begeleiding, gecodeerd 91 Lvk 18.2. De vergadering gaat akkoord met het voorstel van het moderamen dit stuk als niet ontvankelijk te beschouwen. Niet alleen is het niet voorbereid door de kerken, maar de Raad geeft ook zelf aan nog niet tot konkretisering te zijn gekomen van de in dit stuk genoemde plannen.

20. Toespraak prof. Woudstra

Prof. Dr. M.H. Woudstra, die op deze zitting in ons midden is als vertegenwoordiger van de Christian Reformed Church in North America (C.R.C.), vertelt dat er in zijn kerkgemeenschap vreugde is over de Ecclesiastical Fellowship tussen onze kerken. De C.R.C. hebben ± 315.000 leden, 841 gemeenten (waarvan ongeveer een kwart in Canada); er zijn in totaal 1457 predikanten. In de van origine Nederlandse C.R.C. komen steeds meer Koreanen; ook zijn er twee gemeenten waar in het Cambodjaans wordt gepreekt; tenslotte is er ook onder de Navajo-indianen groei.

Vervolgens staat hij stil bij twee problemen die de Christian Reformed Churches bezighouden en die spanning en verdeeldheid veroorzaken, te weten de vragen rond 'de vrouw in het ambt', en die rond Genesis 1-11.

21. Voortzetting behandeling rapport Commissie steunbehoevende kerken (vervolg van punt 11)

Br. L. Eland, de voorzitter van de commissie, geeft, in aansluiting aan de op 9 maart gehouden bespreking op een viertal punten verduidelijking:

1. Hij herinnert aan de argumenten die ten grondslag hebben gelegen aan de opdracht aan de commissie (zie Akta Dronten, blz 94).

2. De angst voor centralisme moet niet overdreven worden. De regio's krijgen immers in de voorstellen van de commissie een belangrijke plaats. De regio kent de betreffende gemeente en haar financiële mogelijkheden, en moet daarom advies geven m.b.t. een steunverzoek.

3. Een drietal punten m.b.t. enkele hoofdlijnen van het rapport:

a. Er blijkt behoefte te bestaan aan een salarisschaal; één regio heeft de commissie gevraagd om zo'n schaal, en ook de commissie zelf heeft zo'n schaal nodig als referentiekader. Een salarisschaal is op zichzelf niet centralistisch.

b. Van de in het rapport genoemde ondergrens van 50 leden kan worden afgeweken; dat deze grens genoemd is gaat terug op de opgave van de betreffende kerken zelf.

c. Wat betreft de kosten: de commissie bestrijdt dat de nu voorgestelde regeling te duur of te ambitieus zou zijn. De commissie is van mening dat de door haar gepresenteerde plannen als realistisch moeten worden beschouwd.

4. In het rapport is gesproken over 4 soorten kerken (zie Bijlage III bij het rapport). De LV zou er goed aan doen uit te spreken zich (zeker voorlopig) te beperken tot de eerste drie categorieën. Het gaat dan om een bedrag dat beperkt is tot f.6,75 p.l./p.j. (afgerond f.7,-). Daarnaast is er een weersstandskas nodig; daarom zou de bijdrage op f.10,- gesteld dienen te worden; eventueel slechts voor één jaar.

In de hierop volgende discussie komen o.a. de volgende punten naar voren:

- Op de vraag hoe een steunbehoevende predikant, wiens kerke- raad het geen bezwaar vindt dat hij te weinig verdient, bij de commissie terecht kan komen, wordt geantwoord, dat hij zich daarvoor tot de betreffende regio kan wenden.
- Tot nu toe was er onder ons een duidelijke band tussen de hulpvragende en de hulpgevende kerk. Het is zaak om ook bij een landelijke regeling voor de steunverlening een vorm te vinden waarbij deze band niet ten onder gaat in afstandelijk- heid en zakelijkheid.
- De zelfstandigheid van de plaatselijke kerk, waar wij te- recht aan hechten, wordt niet aangetast door het bestaan van een landelijke commissie voor de steunverlening.
- Wat betreft de hoogte van de bijdrage dient in rekening te worden gebracht, dat de kerken ook nu al een bepaald bedrag per jaar (in hoogte nogal verschillend) opbrengen voor steun- behoevende kerken.

Vervolgens brengt de praeses het voorstel van de regio Arnhem (zie punt 11 en 19) in stemming. Met 4 stemmen voor wordt de lijn van dit voorstel afgewezen. De voorstellen van de commis- sie komen later aan de orde. (zie punt 24)

22. Commissie Openstelling diakenambt voor zusters

Ds. A. van der Dussen, de voorzitter van de *Commissie Open- stelling diakenambt voor zusters*, verschaft de vergadering tussentijdse informatie over de werkzaamheden van de commis- sie. Hij begint met duidelijk te maken waarom de commissie nog niet klaar is met haar werkzaamheden. De LV Dronten heeft ge- zegd: "Het eindrapport hoeft niet per se al op de volgende LV beschikbaar te zijn". Volgens ds. Van der Dussen bedoelde de LV waarschijnlijk: het is absoluut onmogelijk dat een goed rapport voor de volgende LV binnen is!

Hoever is de commissie dan wel? Het tussenrapport zal binnen- kort geschreven worden; naar verwachting zal het aan het eind van dit jaar aan de kerken worden toegezonden. Het eindrapport (waarin de reacties van de kerken op het tussenrapport ver- werkt zijn) zal dan worden ingediend voor de volgende LV.

De LV Dronten heeft de commissie opdracht gegeven aan een viertal zaken aandacht te besteden (zie Akta Dronten, blz 65). Elk van de onderdelen van deze opdracht blijkt een veelheid van vragen met zich mee te brengen.

De commissie probeert vooroordelen zoveel mogelijk achter zich te laten. Men heeft de weg gekozen van een permanente uitwis- seling van gedachten. De acht commissieleden zijn samen onder- weg. Dat betekent ook dat nu nog niet valt te zeggen hoe het eindresultaat precies uit zal pakken. Ook na het uitbrengen van het tussenrapport zal het op die manier, ook binnen de kerken verder moeten gaan: de brede discussie die dan ontstaat moet iets opens hebben, iets soepels. De commissie wil graag stimuleren dat men zich echt verdiept in de problematiek, en openstaat voor beweging in opinies.

23. *Commissie steunbehoevende theologische studenten*
(code 23.1) (bijlage 5)

Uit de bespreking van het rapport van deze commissie komt o.a. het volgende naar voren:

- De in punt III van het rapport genoemde opening van zaken m.b.t. de financiële situatie van een steunbehoevend student dient niet aan de eigen kerkeraad gegeven te worden, maar rechtstreeks aan de commissie.

- Er is enige verbazing over het feit dat slechts 54 kerken een financiële bijdrage leveren voor dit werk.

Vervolgens komt het voorstel van de commissie in bespreking tot wijziging van de steunverlening (bijlage II van het rapport).

M.b.t. punt 1 van het voorstel wordt door de regio Zuid voorgesteld de steunverlening niet te koppelen aan een maximaal bedrag, maar aan een maximale studieduur. De commissie, bij monde van haar voorzitter, br. B. van der Griendt, vindt deze verandering niet nodig; in voorkomende gevallen is er voldoende speelruimte.

Punt 1 wordt vervolgens aangenomen met 5 stemmen tegen.

M.b.t. punt 2 van het voorstel blijken er vragen te zijn over het moment waarop begonnen dient te worden met het terugbetalen van de renteloze lening. De betreffende zin in het voorstel van de commissie wordt als volgt geamendeerd: "De terugbetaling dient *in de regel 12 maanden* na de voltooiing van de studie een aanvang te nemen".

Daarna wordt dit onderdeel van het voorstel aangenomen met 6 stemmen tegen.

De praeses brengt vervolgens een voorstel van het moderamen naar voren om de Financiële Commissie te vragen de commissie steunbehoevende studenten waar nodig met advies terzijde te staan, en tevens de jaarlijkse kascontrole uit te voeren.

De vergadering gaat hiermee akkoord.

24. *Steunbehoevende kerken* (vervolg van punt 21)

De vergadering gaat over tot de besluitvorming m.b.t. de door de commissie gedane aanbevelingen (punt 8 van het rapport).

De eerste aanbeveling wordt met algemene stemmen aangenomen.

N.a.v. de tweede aanbeveling wordt besloten de doelgroep te beperken tot de eerste drie groepen kerken, zoals genoemd in bijlage II. Dit besluit wordt genomen met 6 stemmen tegen.

In de gedachtenwisseling over de derde aanbeveling komen o.a. de volgende punten naar voren:

- Aandacht wordt gevraagd voor de kerken die nu al steun ontvangen van de zusterkerken; deze mogen niet in de knel komen, wanneer de wijze van steunverlening verandert. Eventueel is een overgangsregeling nodig.

Namens de commissie antwoordt br. H. van der Weerd, dat de commissie hiermee rekening heeft gehouden. Een overgangsrege-

ling is niet nodig; de uitbetaling kan direkt in 1992 beginnen.

- Twijfels zijn er bij de vergadering over de noodzaak elke 5 jaar een enquête te houden.

Geantwoord wordt dat in de periode tot de volgende LV in elk geval geen enquête nodig zal zijn. Op de volgende LV kan dan eventueel op het al dan niet houden van een enquête worden teruggekomen.

- Gevraagd wordt of we nu ook een keus hebben gemaakt met betrekking tot de hoogte van de eigen bijdrage van de steunvragende kerk: wordt dat 40% van de tractementskosten (voorstel van de commissie)? Of 50 of 60%?

Br. Van der Weerd antwoordt, dat een precies percentage op dit moment moeilijk te geven valt. Ook hierop kan een volgende LV terugkomen.

- Hetzelfde geldt ook m.b.t. de hantering van de salarisschaal; het systeem moet in de praktijk getoetst worden.

Deze derde aanbeveling wordt vervolgens aangenomen met 4 stemmen tegen.

De vierde aanbeveling wordt met 5 stemmen tegen aangenomen, met dien verstande dat i.p.v. 1993 gelezen dient te worden: 1992.

De vijfde aanbeveling heeft betrekking op het vaststellen van de hoogte van de jaarlijkse bijdrage voor de periode tot de volgende LV.

Namens de commissie heeft br. Van der Weerd al bij de bespreking van de derde aanbeveling twee argumenten genoemd waarom z.i. de hoogte van de bijdrage niet op f.7,-, maar minimaal op f.9,- dient te worden gesteld:

1. Om een weerstandskas te vormen.
2. Omdat er in de categorie van kerken die niet gerespondeerd hebben op de enquête naar de inschatting van de commissie twee of drie zijn die zeker om steun zullen vragen.

Bij de aansluitend gehouden stemming wordt met 29 tegen 13 stemmen besloten de bijdrage vast te stellen op f.7,- per lid per jaar.

Br. Wassenaar reikt de commissie de mogelijkheid aan om in geval van nood, indien mocht blijken dat dit bedrag echt ontoereikend is, de kerken tussentijds te waarschuwen.

Voorts stelt hij voor om ook van deze commissie de financiën te laten controleren door de Financiële Commissie. De vergadering gaat hiermee akkoord.

25. *Commissie voor Radio- en T.V.-aangelegenheden* (code 16.1 en 2) (bijlage 6)

De voorzitter van de commissie, ds. Z.G. van Oene, geeft een nadere aanvulling op het schriftelijk gerapporteerde.

Met vreugde kan worden gemeld dat de in de rapportage reeds gemelde AROB-procedure bij de Raad van State tegen de beslissing van het Commissariaat voor de media een positief resultaat heeft opgeleverd. De Raad van State heeft uitgesproken

dat IKON, ZVK-kerken en RKK terecht aanspraak maken op uitbreiding van zendtijd. Voor onze kerken zou dat neerkomen op 4 radiodiensten per jaar in plaats van 3, en verlenging van de TV-dienst van 45 naar 60 minuten.

Intussen is er vertraging opgetreden; de minister heeft laten weten dat zij geen geld heeft om deze uitbreiding van zendtijd te bekostigen, en dat zij daarom nog geen beslissing kan nemen over de datum van ingang ervan.

De IKON heeft, daarin gevolgd door de ZVK-kerken, bedreigd in dat geval opnieuw naar de Raad van State te zullen gaan.

De rapportage wordt door de LV in dank aanvaard.

26. Stichting Evangelie en Moslims (code 31.1 tot 4)

(bijlage 7)

Het voorstel om als kerken te participeren in het werk van de Stichting Evangelie en Moslims roept bij verschillende afgevaardigden de vraag op of wij als kerken in totaliteit wel kunnen participeren in een stichting. Is het niet beter om één kerk te vragen om als afgevaardigde op te treden in de stichting? Ds. W.J. van der Linde verklaart dat de kerk van Ede bereid is zich hiervoor beschikbaar te stellen.

Aan de kerk van Ede wordt daarom gevraagd te onderzoeken of participatie in deze stichting wijs is, en of dit een taak is van de kerken in hun totaliteit. (Zie verder *punt 62*)

Derde zitting - 11 mei 1991

30. Afvaardiging

Aanwezig zijn 46 stemgerechtigde afgevaardigden.

32. Toespraak ds. A. Lewin

Ds. Lewin, die aanwezig is als afgevaardigde namens de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes (EREI) in Frankrijk, brengt ons met vreugde de broedergroet over van zijn kerken.

De kerken in Frankrijk hebben uw bemoediging nodig, aldus ds. Lewin. Het zijn maar kleine kerken, en hun positie is er niet één van grote kracht. Er zijn in Frankrijk meer Moslims dan protestanten. Daarom is er dank aan de Here vanwege de rechterhand der broederschap die hun vanuit Nederland gereikt wordt.

Dank ook voor het werk van de stichting tot steun aan de EREI (uit Chr.Geref. en Ned.Geref. kerken), en voor de steun die deze stichting krijgt vanuit de kerken.

33. Toespraak ds. P.P. Goossens

Ds. Goossens, die aanwezig is als afgevaardigde namens de Vrijgemaakte kerken van Oost Soemba, dankt voor de uitnodiging aan deze kerken om op de Landelijke Vergadering aanwezig te zijn.

De Soembanese kerken zijn erg dankbaar voor de hulp vanuit Nederland. Er zijn grote cultuur-verschillen tussen de samenleving daar en hier; maar herkenning is er in het Evangelie van Jezus Christus.

Bijzonder blij zijn de Soembanese kerken dat er vorig jaar voor het eerst een afvaardiging uit Nederland bij hen op bezoek is geweest (ds. C.A. Versluis en br. P. Wassenaar).

34. Kontakten met buitenlandse kerken (code 22.1, 22.8, 22.10) (bijlagen 8 tot 10)

* *Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes*

Het voorstel om een zusterkerk-relatie aan te gaan met deze kerken wordt met algemene stemmen aangenomen.

Ds. Lewin spreekt zijn dank uit over dit blijk van broederlijke verbondenheid.

* *Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika*

Centraal in de discussie staat de vraag hoe gehandeld dient te worden n.a.v. de vragen die vanuit Zuid Afrika gesteld zijn m.b.t. (het functioneren van) ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven. Hoewel niet alle afgevaardigden het terecht vinden dit punt te bespreken naar aanleiding van onze kontakten met buitenlandse kerken, is toch het algemeen gevoelen dat er serieuze aandacht dient te worden gegeven aan de milde en broederlijke vragen die ons gesteld zijn.

In de discussie hierover komen o.a. de volgende punten naar voren:

- Dat er de laatste jaren vanuit het buitenland vragen opkomen rond ons AKS vindt wel vooral zijn oorsprong in de voorlichting van Vrijgemaakte zijde. Via de omweg van de buitenlandse kerken komt de Vrijgemaakte kritiek op ons weer bij ons terecht.

- Het AKS is niet volmaakt; dat was de DKO ook niet; het is niet reëel om zoveel kritiek te hebben op het AKS. Wel terecht is de zorg vanuit Zuid Afrika dat niet alle kerken zich houden aan het AKS. Daar moet aandacht aan geschonken worden.

- Het aanvaarde AKS is het uitgangspunt bij de kontakten met buitenlandse kerken. We moeten oog hebben voor het vele goede in ons AKS. Genoemd worden met name de elementen van geduld en broederliefde (art. 31 en 40). Toch moeten we het AKS ook niet ten koste van alles willen handhaven.

- Als we over het AKS gaan spreken moeten de regio's daarbij worden ingeschakeld. Laten de regio's het functioneren van het AKS serieus doorspreken.

- Zou de commissie niet zelf met voorstellen kunnen komen om het AKS te wijzigen?

Namens de commissie antwoordt br. A.P. de Boer daarop, dat de commissie geen opdracht heeft om met voorstellen te komen tot aanpassing van het AKS; dat is een verantwoordelijkheid van de LV. De commissie vraagt wel: Kerken, maak het ons mogelijk ook in de komende jaren de broeders in het buitenland te woord te staan.

- Er blijkt binnen de vergadering verschillend gedacht te worden over de interpretatie van art. 40 AKS: houdt de daar uitgesproken bereidheid tot wijziging van het AKS ook de principiële bereidheid in om het hele AKS te vervangen door de DKO? Volgens br. E. Schuurman is die bereidheid wel geïmpliceerd. Andere sprekers zijn van mening dat zo'n vervanging van het AKS buiten de bedoeling van art. 40 valt. Er is immers nooit een besluit in deze zin op een LV genomen.

- Ds. J. Vonkeman brengt vanuit zijn eigen ervaringen in Zuid Afrika drie punten naar voren:

1. De broeders in Zuid Afrika hebben hun opmerkingen zeer mild verwoord. Mildheid en hoffelijkheid horen daar tot de kerkelijke stijl.
2. Door na 1967 de DKO te vervangen door een andere kerkorde hebben wij de verdenking op ons geladen dat wij niet meer helemaal zijn die we waren. Het is gewenst dat er op dit punt duidelijkheid wordt verschaft.
3. In de zwarte kerken werkt het verwarrend dat we op het zendingsveld een kerkorde introduceren (i.c. de DKO) die we zelf hebben vervangen door een andere (i.c. het AKS).

- Br. A. Kadijk legt een uitgewerkt voorstel op tafel. Kern van dit voorstel is: om uit te spreken (zie art. 38 AKS) de bekritiseerde artikelen van het AKS aan te passen in de richting van de DKO.

Dit voorstel vindt evenwel geen ondersteuning binnen de vergadering.

- De meeste sprekers sluiten zich aan bij de door br. Schuurman gedane suggestie (zie *bijlage 10*), dat er een commissie in het leven dient te worden geroepen die de bezwaren tegen het AKS gaat evalueren.

Vanuit de vergadering wordt gevraagd of alleen bezwaren vanuit het buitenland aan de orde dienen te komen, of dat de commissie zich ook bezig zou dienen te houden met kritiek vanuit eigen land, zowel vanuit de Nederlands Gereformeerde als vanuit andere kerken? Een aantal sprekers toont zich er zeer beducht voor verder te gaan dan alleen de beoordeling van de kritiek vanuit het buitenland. De vrees wordt uitgesproken dat de LV dan zelf haar eigen agenda gaat aanvullen.

Het moderamen zal op de volgende zitting een voorstel terzake aan de vergadering voorleggen. (Zie verder *punt 51*)

* *Reformed Churches of Australia*

Namens de commissie kan br. De Boer verheugende ontwikkelingen melden: de deputaten van de Australische kerken hebben schriftelijk laten weten dat zij aan hun (deze zomer te houden) synode hebben voorgesteld om de nauwst mogelijke relatie met onze kerken aan te gaan. Zij hebben daarbij aan de synode een zeer goed getuigenis gegeven van onze kerken: van alle kerken staan de Nederlands Gereformeerde kerken het dichtst bij de Reformed Churches of Australia. En als er één kerk is die geleerd heeft om de genade te vinden om op elkaar te wachten, dan zijn het wel de Nederlands Gereformeerde kerken!

** Reformed Churches of New Zealand*

Br. Wassenaar meldt dat de schriftelijke reactie waarom door de Reformed Churches of New Zealand was gevraagd (i.v.m. van Vrijgemaakte zijde tegen ons ingebrachte beschuldigingen) inmiddels is gegeven en dat deze reactie door hen in dank is aanvaard.

** ICRC*

Vanuit de vergadering wordt gevraagd of het goed is passief af te wachten of er een uitnodiging komt voor de ICRC. Br. Schuurman antwoordt dat onze commissie zich wel gemeld heeft voor de eerste vergadering van de ICRC, maar toen niet toege laten is. Het lidmaatschap van de ICRC is thans nog niet voor ons weggelegd, gezien de standpunten van de Vrijgemaakten t.a.v. ons. De commissie is alert op de mogelijkheid van een waarnemerschap.

Wat betreft de contacten met een aantal kerken in de Derde Wereld die we via de (toenmalige) GOS hebben leren kennen deelt br. Schuurman mee dat de commissie elke mogelijkheid aangrijpt om dit contact aan te houden, ook nu wij de band met de GOS/GOR hebben verbroken.

** Reformed Church in Japan*

In het kader van de voorgestelde zusterkerk-relatie wordt de vraag gesteld of er onder ons mensen zijn die in het Japans gestelde Akta kunnen lezen. Geantwoord wordt dat die vraag op dit moment (nog) niet aktueel is. Overigens zijn er in deze kerken in Japan wel mensen die het Nederlands beheersen: er zijn Japanse predikanten die in Kampen hebben gestudeerd.

** Orthodox Presbyterian Church*

Deze kerken zijn zeer strikt in de leer en tevens zeer soepel in de kerkregering, met independentistische trekken. Op dit ogenblik hebben zij contacten met de Gereformeerde kerken Vrijgemaakt, de Christelijke Gereformeerde kerken en de Nederlands Gereformeerde kerken. De OPC bevinden zich in een fase van oriëntatie met welke van deze drie kerken zij een verdergaand contact willen. Dat is ook de reden dat wij hun op dit moment geen zusterkerk-relatie moeten aanbieden; wij zouden hen dan in verlegenheid kunnen brengen.

Op het persoonlijk vlak zijn er goede contacten. Ook staan we via de OPC op afstand in contact met een aantal kerken in de Derde Wereld.

** Christian Reformed Church*

Op de synode van de C.R.C. (juni 1991) komt een rapport ter sprake over "Schepping en wetenschap". Daarin staan twee benaderingen tegenover elkaar (grofweg: 'fundamentalistisch' tegenover 'modernistisch'). Br. Schuurman meent dat wij vanuit onze Nederlandse achtergrond een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan het gesprek hierover, door de betekenis van de wetenschap (naar beide kanten) te relativieren.

* *Igreja Reformada no Brasil*

Met deze kerk zijn in ± 1982 wat verkennende kontakten geweest (via de Chr.Geref. ds. H. Last). Toegezegd is destijds dat op deze zaak teruggekomen zou worden; daar is het tot nu toe niet van gekomen. De commissie wil nu deze draad weer opnemen.

* *Sinode Middellande*

Nu 'onze predikantsopleiding' door de Synode volledig is erkend mag met dankbaarheid gekonstateerd worden dat de weg vrij is voor het opleiden van predikanten op de wijze waarop onze zendelingen dat zinvol en nodig achten.

* *Gereja² Bebas (Oost-Soemba)*

Op een vraag naar de opvolging van ds. Goossens antwoordt br. Schuurman dat de commissie hierin geen taak heeft. De Soembanese kerken zijn zelfstandige zusterkerken van ons, wier belangen in Nederland worden waargenomen door de vereniging S.O.S.; deze vereniging is het ook die namens hen op zoek is naar een opvolger voor ds. Goossens.

Vervraagd wordt naar de verhouding met de Gereja² Reformasi (de kerken op Soemba die in contact staan met de Geref. kerken Vrijgemaakt in Nederland). Ds. Goossens deelt mee, dat het in de rapportage van ds. Versluis en br. Wassenaar iets te positief wordt voorgesteld: de verhouding tussen de beide kerken op Soemba is niet veranderd; wél is er een duidelijke verbetering in de verhouding met de werkers die vanuit Nederland zijn uitgezonden.

In de 'Reformasi-kerken' komt er een nieuwe generatie die meer bijbels onderlegd is. Daardoor zou de moeilijke kwestie van de bestrijding van de adat in de komende tijd weer meer in beweging kunnen komen.

M.b.t. de voorgestelde *Regeling voor het beroepen van buitenlandse predikanten* wordt gevraagd of de nu voorgestelde regeling niet te zwaar is. Br. De Boer antwoordt dat een predikant uit het buitenland toch wel onderzocht dient te worden bijv. m.b.t. zijn kennis van onze kerkelijke geschiedenis. Hoe dat gedaan wordt is een zaak van de betreffende regio.

Het voorstel van de commissie wordt unaniem aanvaard.

Hierna worden alle overige voorstellen van de commissie unaniem aangenomen.

36. *Ontheffing van ambtelijk werk predikanten vóór 65 jaar (code 32.1 en 2) (bijlage 11)*

Ds. K. Muller geeft een toelichting op het voorstel van de regio Noord om de mogelijkheid te onderzoeken predikanten reeds voor hun 65e jaar te ontheffen van het ambtelijk werk.

De volgende aspecten worden door hem naar voren gebracht:

- de maatschappelijke ontwikkeling;
- de toegenomen werkdruk van predikanten;
- op verschillende SEV-vergaderingen is over dit onderwerp reeds gesproken;

vraagt wellicht ook de toenemende arbeidsongeschiktheid om een VUT-regeling?

- Een belangrijk punt in de discussie is de plaats van de SEV. Kan de SEV niet zelf het gevraagde onderzoek verrichten? Zouden eventueel de statuten van de SEV daartoe moeten worden gewijzigd? Br. H. Brouwer, zelf lid van het bestuur van de SEV, deelt mee, dat de SEV van mening is dat hier voor haar geen taak ligt. Dit is een verantwoordelijkheid van de LV, niet van de SEV.

- Ds. H. Schuurman stelt namens de regio Den Haag voor een eventueel in het leven te roepen commissie ook de opdracht te geven na te gaan of oudere predikanten (vanaf 60 jaar) in kleinere gemeenten kunnen worden beroepen, *met behoud van hun oorspronkelijke traktement.*

De vergadering verwerpt een voorstel om de SEV te verzoeken zelf een commissie in te stellen; daartegenover wordt het voorstel aanvaard om een commissie rechtstreeks door de LV te laten benoemen.

Eén en ander leidt ertoe dat het voorstel van de regio Noord als volgt aangevuld wordt:

"De Landelijke Vergadering van Ned.Geref. kerken is van mening dat t.a.v. de dienaren des Woords de mogelijkheid *c.g. wenselijkheid* van een *gehele of gedeeltelijke* ontheffing van hun ambtelijke werk voor de leeftijd van 65 dient te worden onderzocht.

Zij besluit daartoe..." etc.

Het aldus aangevulde voorstel van de regio Noord wordt aangenomen, met dien verstande, dat het door de regio Den Haag genoemde aspect door de commissie bij haar onderzoek meegenomen dient te worden. Het moderamen zal op een volgende zitting een voorstel doen voor de formulering van de opdracht aan de te vormen commissie. (Zie verder punt 52)

37. Opleiding tot zendingspredikant (code 33.1) (bijlage 12)

- In de discussie over het eerste deel van het voorstel van de kerk van Leerdam toont de vergadering zich er niet van overtuigd dat het in het leven roepen van een eigen zendingsopleiding de passende oplossing is voor het door Leerdam (en anderen) gekonstateerde probleem. Gewezen wordt op de zendingsopleidingen van andere kerken waarvan wij gebruik mogen maken. Tevens worden vraagtekens geplaatst bij de stelling dat de liefde voor de zending onder ons vermindert, alsmede bij de stelling dat er een tekort aan predikanten dreigt.

- Met betrekking tot het tweede deel van het voorstel van Leerdam (de LV te vragen de kerken op te roepen meer aandacht te besteden aan de roeping tot het ambt van predikant in het algemeen en tot dat van zendeling in het bijzonder) wordt opgemerkt dat het beter zou zijn wanneer Leerdam zelf alle kerken rechtstreeks zou aanschrijven.

Beide onderdelen van het voorstel van Leerdam worden vervolgens verworpen.

39. Beroepbaarstelling kandidaten (code 30.1) (bijlage 13)

Tegen het voorstel van de regio Utrecht een oproep te doen uitgaan tot kerken en kandidaten om terzake van het beroepingswerk de kerkelijke weg te bewandelen wordt een aantal bezwaren aangevoerd:

- Wat hier gevraagd wordt is een zaak van fatsoen; en fatsoen kun je nu eenmaal niet dwingend opleggen. Waar zouden wij als LV het gezag vandaan willen halen om iets te verbieden?

- Er kan toch contact zijn tussen een kerk en een kandidaat, terwijl tegelijk het kerkelijk onderzoek wel degelijk serieus genomen wordt?

- Als een regio het niet aandurft iemand bij het onderzoek af te wijzen, dan is dat de schuld van die regio. Laat de regio de betreffende kerk vermanen!

- Tenslotte wordt ook aandacht gevraagd voor die kandidaten die géén beroep krijgen.

Bij de vervolgens gehouden stemming wordt het voorstel van de regio Utrecht met een tiental stemmen voor verworpen.

40. Verlening preekconsent voor meer dan 1 jaar (code 34.1) (bijlage 14)

Uit een door ds. F.H. Blokhuis namens de regio Dordrecht-Gorinchem gegeven toelichting blijkt het voorliggende voorstel van deze regio voort te komen uit de ervaring die men in deze regio heeft met een broeder die telkenjare opnieuw verlenging van preekconsent moet aanvragen. Om het die broeder wat gemakkelijker te maken wil men de periode waarvoor het preekconsent wordt verleend verlengen tot maximaal 5 jaar. Verwacht wordt dat een regeling in deze geest ook een gunstig effect zal hebben op de begeleiding die zo iemand vanuit de kerken ontvangt. Bij de vergadering blijken twijfels te leven aan het nut van een dergelijke regeling. Gezegd wordt o.a.:

- In art. 5 van het AKS hebben wij voldoende mogelijkheden om iemand preekconsent te verlenen.

- De termijn van één jaar, zoals die nu gehanteerd wordt, is lang genoeg.

- We moeten geen regeling hebben die te uitnodigend is. De regel moet blijven dat de Woordbediening op zondag en het pastoraat door de week zo nauw mogelijk verbonden zijn.

De bespreking wordt op de volgende zitting voortgezet. (Zie punt 53)

Vierde zitting - 8 juni 1991

44. Afvaardiging

Aanwezig zijn 45 stemgerechtigde afgevaardigden.

46. Ingekomen brieven en Mededelingen

Gemeld wordt dat er een brief is binnengekomen van de Nederlandse protestantse gemeente te Zeven/Seedorf, waarin dank wordt uitgesproken voor onze bereidheid een formele relatie met deze gemeente aan te gaan. (Zie punt 10)

47. Kontakten met binnenlandse kerken (code 22.3, 22.2 en 22.9) (bijlagen 15 tot 17)

Voor de bespreking van dit punt zijn drie Christelijke Gereformeerde broeders in ons midden, allen leden van het Chr.Geref. deputaatschap voor de eenheid van de Gereformeerde belijders, te weten ds. P. den Butter, br. G. van Malkenhorst en ds. B. Witzier.

De voorzitter van de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken, ds. J.C. Schaeffer, geeft op een aantal punten een toelichting bij het rapport van de commissie:

- Van de broeders die afgetreden zijn als lid van de commissie noemt hij met name ds. J. Stuij, die zeer veel betekend heeft voor het contact met andere kerken.

- Wat betreft de ontwikkelingen zoals die er zijn geweest na de afsluiting van het rapport: nadat onze commissie het Nederlands Gereformeerde standpunt ten aanzien van (de omstreden punten rond) de toeïgening des heils nog eens heeft geformuleerd (bijlage 17), is daarop inmiddels weer een antwoord binnengekomen van de Chr.Geref. deputaten. Daarin wordt nog weer gevraagd om een nadere uitleg. De commissie zal zich erop bezinnen hoe zij op dit verzoek zal reageren.

- De toon van het rapport is in mineur; maar dat moet ons niet doen vergeten dat er plaatselijk veel goede dingen zijn. Te noemen valt:

- In Arnhem is kanselruil tot stand gekomen.

- In Apeldoorn is men bezig tot een soortgelijke vorm van samenwerking te komen tussen de Ned.Geref. kerk en twee van de drie Chr.Geref. kerken.

- In Deventer is op Paasmaandag een gezamenlijke kerkdienst gehouden, waarbij ook de Geref. kerk Vrijgemaakt betrokken was.

- Dit voorjaar is een verklaring gepubliceerd van de drie samenwerkende kerken Almere, Lelystad en Nieuwegein, waarin gesproken wordt over een voltooide geestelijke eenwording van de plaatselijke samenwerkende kerken, en wel zo, dat zij niet meer uit elkaar wensen te gaan.

Wij moeten, aldus ds. Schaeffer, opmerken waar de Geest des Heren werkt en ons daarover verheugen. Overigens vraagt de status van de zojuist genoemde, volledig geïntegreerde gemeenten wel om bepaalde kerkrechtelijke regels terzake.

Vervolgens krijgt br. Van Malkenhorst, voorzitter van de sectie binnenland van het Chr.Geref. deputaatschap, de gelegenheid om de LV toe te spreken.

Hij begint met te zeggen dat we in een moeilijk stadium zijn gekomen in de samensprekingen tussen onze kerken. In het rap-

port aan de Chr.Geref. Generale Synode van Groningen hebben de deputaten de verschillen uiteengezet en toegelicht die ondanks de besprekingen gebleven zijn. Wellicht hebben in de rapportage de verschillen daardoor wat meer aksent gekregen, maar ze zijn op die wijze verwoord om een uitspraak van de synode te krijgen of deze verschillen een gescheiden kerkelijk leven rechtvaardigen, of dat ze van minder gewicht zijn en binnen het raam van onze gemeenschappelijke belijdenis vallen. Binnen de Chr.Geref. kerken zelf wordt over dit gewicht verschillend gedacht.

Dankbaarheid is er bij het deputaatschap voor de bereidheid van de commissie om de vragen m.b.t. het AKS in een open gesprek aan de orde te stellen.

Vervolgens geeft hij enige informatie over de stand van zaken m.b.t. de contacten met het Geref. Vrijgemaakte deputaatschap (er hebben tot nu toe vier intensieve gesprekken plaatsgevonden in een broederlijke, openhartige sfeer; ook de verhouding tussen de Ned.Geref. en de Chr.Geref. kerken is onderwerp van gesprek geweest), en over de buitenlandse contacten van de Chr.Geref. kerken (zorg over ontwikkelingen binnen de Chr. Reformed Church; kontakt met kerken van de ICRC).

Tenslotte: in een tijd als de onze, waarin de invloed van Satan steeds meer zichtbaar en voelbaar wordt, zullen wij elkaar ook steeds meer nodig krijgen. Het aanhoudend gebed om het werk van de Heilige Geest is meer dan ooit nodig. De Geest doet ons elkaar herkennen; de Geest bidt ook om de eenheid; alle verwachting is van de Heilige Geest.

- In de aansluitende diskussie vraagt ds. F. van Deursen aandacht voor de les van de geschiedenis. Wij zijn allen leerlingen van Calvijn en van De Brès. Wat hebben zowel Calvijn als De Brès zich welwillend opgesteld terwille van de kerkelijke eenheid! Zeker, zij streefden naar een zuivere kerk, maar ze waren wars van de kerkelijke volmaaktheidsdrijfverij van de Dopersen.

Wij praten nu al zo'n veertig jaar met elkaar. Te vrezen valt dat in die gesprekken perfectionisme een grotere rol speelt dan ruimhartigheid.

Ds. Van Deursen stelt voor te komen tot een federatief kerkenverband, met bijvoorbeeld A- en B-kerken (lieft ook met de Vrijgemaakten erbij); en gun elkaar dan eens 30 of 40 jaar om naar elkaar toe te groeien; maar dan moet wel onze enghartigheid plaats maken voor de ruimhartigheid van de zestiende-eeuwse Gereformeerden. Een federatie laat de Chr. Gereformeerden de vrijheid om zichzelf te blijven, en ons om in hun zegeningen te delen, en om misschien in de toekomst één te worden; maar dat kunnen we dan rustig afwachten.

Ds. Schaeffer antwoordt dat de federatie-gedachte hem erg aansprekt. De gedachte is overigens niet nieuw; in de rapportage van de commissie uit 1980 is dit al te vinden. Om wat onduidelijke redenen is daar toen geen vervolg op gekomen. Het zou goed zijn nu ook terug te grijpen op de toen gehanteerde formuleringen.

- Ds. W.G. Rietkerk wijst op de wonderlijke spanning die er is tussen de stand van zaken op plaatselijk en op landelijk nivo. Terwijl er plaatselijk van spanningen geen sprake is, wordt landelijk gesproken over 'een impasse' en over 'moeite'.

Wij moeten primair onze aandacht richten op wat er plaatselijk gebeurt. Het werk van deputaatschap en commissie moet daaraan dienstbaar zijn. Vanwege het belang van de plaatselijke kerken is de regio Utrecht van mening dat de contacten op landelijk nivo moeten worden voortgezet, en dat er zoveel mogelijk moet worden tegemoet gekomen aan de wensen die er landelijk leven bij de Chr.Geref. kerken. Desnoods, aldus ds. Rietkerk, is hij bereid nog 10 of 15 mijlen met de Chr. Gereformeerden mee te gaan.

Ds. Schaeffer antwoordt dat er zeker een verschil is tussen het plaatselijke en het landelijke, maar dat toch ook niet voorbijgegaan mag worden aan het feit dat de Chr.Geref. synode van Groningen haar uitspraak unaniem deed.

Het rapport wordt vervolgens unaniem aanvaard.

Ds. E. Zwarteveen merkt nog op dat de nu door onze commissie aan Chr.Geref. deputaten gezonden verklaring m.b.t. de toeëigening des heils geen overgewicht dient te krijgen. Wij zijn als LV niet gemachtigd een uitleg van de belijdenis te geven. Als wij als LV deze verklaring aanvaardden, dan als onderdeel van de rapportage, als weergave van het werk van de commissie; niet meer dan dat.

De vergadering gaat akkoord met deze interpretatie.

Vervolgens is aan de orde de vraag hoe we nu verder moeten; welke opdracht geven we aan de commissie?

Ds. Schaeffer en br. Bouterse wijzen er beiden op dat de hele commissie (zowel degenen die Evaluatie 1 ondersteunen als zij die achter Evaluatie 2 staan) van mening is dat er een eind moet komen aan het gesprek over de toeëigening des heils. Ook het Chr.Geref. deputaatschap is deze mening toegedaan.

Br. Van Malkenhorst en ds. Den Butter verklaren dat de fase van het gesprek over deze zaken inderdaad ook wat het deputaatschap betreft afgerond moet worden; het past ook in de opdracht van de synode aan het deputaatschap om nu te rapporteren aan de synode hoe de verschillen gewogen moeten worden in het licht van de confessie.

Br. Wassenaar stelt de vraag of we de commissie een beperkte opdracht willen geven (i.c. afronding van het gesprek over de toeëigening des heils en het aan de orde stellen van het AKS), of een uitgebreidere opdracht waarin ook ruimte is voor nieuwe initiatieven. Een ruime meerderheid van de vergadering kiest voor de tweede mogelijkheid.

Het moderamen zal, in samspraak met de commissie, een concept-opdracht opstellen, die op de volgende zitting zal worden vastgesteld. (zie verder *punt 61*)

49. RCOB (code 20.1) (bijlage 18)

Het rapport van de waarnemers bij de RCOB wordt unaniem aanvaard.

Enige discussie ontstaat over de betekenis van het in het rapport gedane voorstel om als Ned.Geref. kerken mee te doen in het overleg over een nieuwe bijbelvertaling. Ds. W. Borgdorff merkt daarover o.a. op:

Bij de totstandkoming van de "Nieuwe Vertaling" (1951) werden de kerken geacht vertegenwoordigd te zijn via de deelnemende vertalers. Nu wil het NBG eerst een overleg hebben met vertegenwoordigers van de kerken over het vertaal-principe dat aan een nieuwe vertaling ten grondslag moet liggen. Eigenlijk hadden wij op deze vraag van het NBG al antwoord moeten geven; inmiddels heeft het NBG reeds het besluit genomen dit werk ter hand te nemen. Materieel is er echter nog niets gebeurd.

De waarnemers zijn van mening dat wij deel moeten nemen aan de beraadslagingen, zowel in de eerste fase, waarin het vertaal-principe ter discussie staat, als in de tweede fase, die van het eigenlijke vertaalwerk.

De vergadering spreekt zich vervolgens unaniem uit voor deelname aan de werkzaamheden ter voorbereiding van een nieuwe bijbelvertaling; zij draagt de waarnemers binnen de RCOB op om deel te nemen aan het gesprek over het principe van bijbelvertaling, en zij vraagt hen naar bevind van zaken te handelen als zij ingeschakeld worden bij het eigenlijke vertaalwerk.

Ds. Borgdorff en ds. J.H. Veefkind aanvaarden deze taak en ontvangen daarbij de vrijheid om gebruik te maken van de deskundigheid die op dit punt binnen onze kerken aanwezig is.

Ds. Borgdorff deelt nog mee dat het NBG prijs stelt op reacties vanuit de kerken m.b.t. het vertaalwerk.

50. Kontakt met de Hoge Overheid (code 24.1) (bijlage 19)

Br. J.J. Oostenbrink geeft een aanvulling op het rapport. Hij noemt een aantal punten die de laatste tijd binnen het CIO de aandacht hebben gehad:

- Op het nieuwe ontwerp van de Wet gelijke behandeling is door de voorzitter en de secretaris van het CIO commentaar geleverd in zeer kritische zin.
- Er is vanuit het CIO een nieuwe commissie gevormd die bezig is een rapport op te stellen over de plaats van de zondag. Prof. W.H. Velema maakt deel uit van die commissie en br. Oostenbrink is er voorzitter van.
- Ook het rapport van de commissie Hirsch-Ballin is nog even aan de orde geweest. Gebleken is dat het nieuwe kabinet minder geneigd is om subsidies te verstrekken aan Moslim-gemeenschappen.

In de discussie wordt aandacht gevraagd voor de wet op de persoonsregistratie. Namens de commissie dringt br. Oostenbrink erop aan dat de kerken serieus aandacht aan deze zaak besteden. Het is jammer dat destijds het amendement-Schutte in de Kamer niet is aanvaard; dan zou er een uitzonderingspositie zijn gecreëerd voor de kerken. Nu is dat niet het geval, en

verwacht moet worden dat de kerken in hun omgaan met de privacy van hun leden steeds kritischer gevolgd zullen worden. Daar komt nog bij, dat er op het ministerie van justitie maar weinig mensen zijn die een binding hebben met de kerk. Voldoende reden derhalve om de wet op de persoonsregistratie serieus te nemen. De commissie is overigens bereid om eventuele vragen van kerken te beantwoorden en adviezen te geven.

Het rapport van de commissie wordt door de LV aanvaard. De zittende leden van de commissie worden herbenoemd. Als nieuwe leden worden benoemd ds. J.M. Mudde en br. G. Rietkerk.

51. Opdracht commissie AKS (vervolg van punt 34)

Ter tafel is een voorstel van het moderamen terzake.

Afgezien van een redactionele wijziging in punt a), ontstaat over twee punten van de formulering van de opdracht discussie:

- Moet de ingebrachte kritiek niet ook getoetst worden aan de DKO? De vergadering is van mening dat iets alleen getoetst kan worden aan een gezagsinstantie (zoals Schrift en belijdenis); de DKO heeft onder ons geen gelijksoortig gezag en dient daarom niet genoemd te worden.

- Is punt b) niet te ruim geformuleerd? Met name het gebruik van de uitdrukking "tegenmoet komen aan" wordt gekritiseerd. Een ruime meerderheid van de vergadering is echter van mening dat de voorgestelde formulering gehandhaafd kan worden. De commissie krijgt daarmee de vrijheid om indien gewenst suggesties te doen tot wijziging van het AKS.

Vóór 1 juli 1992 moet de commissie gereed zijn met haar werk; daarna dient het rapport aan de kerken te worden gezonden met het oog op de volgende LV.

De volledige tekst van de opdracht is te vinden in *bijlage 20*.

De LV gaat akkoord met het voorstel van het moderamen dit besluit nu reeds ter kennis te brengen van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.

Als leden van de commissie worden benoemd: ds. J. Horsman, br. C. Huizinga, br. A. Kadijk, br. J. Meulink en ds. J.M. Mudde.

52. Opdracht commissie VUT (vervolg van punt 36) (bijlage 21)

De vergadering gaat akkoord met de formulering van de opdracht aan de commissie, zoals die door het moderamen in concept is voorgelegd.

Als leden van de commissie worden benoemd: br. J. Baard, br. H.J. Bartelink, ds. G. van Keulen, br. M.S. Liefhebber en ds. J. Scheltens (later vervangen, zie *punt 64*).

53. Verlening preekconsent voor meer dan 1 jaar (vervolg van punt 40)

Ds. F.H. Blokhuis dient naar aanleiding van de bespreking op de vorige zitting een amendement in op het voorstel van de regio Dordrecht-Gorinchem; hij stelt voor aan art. 5 AKS een passage toe te voegen met de volgende inhoud:

"Hun die niet staan naar het ambt van dienaar des Woords kan de regionale vergadering na gehouden onderzoek per periode van maximaal vijf jaar het recht verlenen in de kerken een opbouwend woord te spreken".

In de discussie wordt ook de mogelijkheid genoemd om een bepaling van gelijke strekking toe te voegen aan de 'Regeling voor de kerkelijke onderzoeken', zoals de LV van Enschede die heeft vastgesteld (zie Akta Enschede, blz 64vv).

Na enige discussie stelt de praeses de vraag of wij behoefte hebben aan een regeling in de geest zoals nu voorgesteld; een grote meerderheid van de vergadering beantwoordt die vraag ontkennend.

Ds. Blokhuis trekt daaruit de konklusie dat de LV aan de regio's de vrijheid verleent om zelf in voorkomende gevallen een regeling te treffen.

54. Brief generale synode Gereformeerde kerken (code 22.6 en 36.1) (bijlage 22)

Ter tafel zijn twee concepten voor een antwoord-brief aan de synode van de Gereformeerde kerken. In beide wordt niet alleen dank uitgesproken voor de brief die wij mochten ontvangen, maar ook zorg m.b.t. bepaalde ontwikkelingen zoals die zich sinds 1945 hebben voorgedaan binnen de Gereformeerde kerken.

Ds. H. de Jong roept ten aanzien van dit laatste op tot terughoudendheid. Wij moeten bij de beantwoording van deze brief er geen andere zaken bij betrekken, tenzij als in het voorbijgaan. Laten wij niet de indruk maken de-kerk-met-het-wijzende-vingertje te zijn.

Een grote meerderheid van de vergadering stemt in met deze benadering.

In de discussie worden vervolgens nog vele voorstellen gedaan tot wijziging van de voorliggende teksten. Besloten wordt dat het moderamen, rekening houdend met de gemaakte opmerkingen, op de volgende zitting een nieuw voorstel zal presenteren.

Vijfde zitting - 14 september 1991

58. Afvaardiging

Aanwezig zijn 46 stemgerechtigde afgevaardigden.

60. Ingekomen brieven en Mededelingen

Binnengekomen zijn:

- Een brief van de sekte Justitie-predikanten van het CIO, waarin onze kerken verzocht wordt een opvolger in deze commissie te benoemen voor br. J. Bakker uit Hengelo, die de afgelopen jaren op persoonlijke titel als Nederlands Gereformeerde deel heeft uitgemaakt van deze commissie. De vergadering gaat akkoord met het voorstel van het moderamen om ds. M.H.T. Biewenga te benoemen.

- Een herschreven brief van de kerk van Enschede-Noord (code 22.5 B); komt aan de orde bij punt 68.

Uitgegaan zijn, conform eerder genomen besluiten terzake, diverse brieven aan buitenlandse kerken waarmee wij in contact staan.

Naar aanleiding van deze laatste brieven stelt br. Wassenaar voor om aan de kerken waarmee wij een zusterkerk-relatie hebben in binnen- en buitenland (de laatste althans voorzover men de Nederlandse taal machtig is) de eerste versie toe te zenden van het rapport over de vrouw in het ambt. Na een korte discussie wordt, met 5 stemmen tegen, besloten aan de Commissie voor contact en samenspreking aan te bevelen om rapporten van groot belang toe te sturen aan onze zusterkerken in binnen- en buitenland.

61. Formulering opdracht 'Commissie binnenland'

Ter tafel is een in samenspraak tussen het moderamen en de commissie opgesteld concept. De punten 1 tot en met 5 worden, afgezien van een redactionele wijziging, zonder discussie aanvaard.

Bij de bespreking van het laatste punt van de opdracht, betreffende de houding ten aanzien van de Gereformeerde kerken (Vrijgemaakt), wordt ook betrokken het verzoek van de regio Enschede-Zwolle om de commissie opdracht te geven de samenspreking uit te breiden tot de Geref. kerken (Vrijg.). (code 22.4) (bijlage 23)

Ds. C. Bakker geeft een toelichting op dit verzoek. De regio heeft gekonstateerd dat in verschillende plaatsen gesprekken tussen beide kerken op gang zijn gekomen. Als vrucht daarvan ontstaan allerlei verschillende formules om de eenheid onder woorden te brengen. Die verscheidenheid is geen goede zaak; er is meer eenheid nodig, ook t.a.v. de formules. Bovendien wil de regio voorkomen dat wij incidenteel worden losgeweekt uit de Nederlands Gereformeerde kerken. De tijd lijkt nu rijp voor een landelijk gesprek.

Vanuit de vergadering wordt o.a. opgemerkt:

- Het contact met de Chr.Geref. kerken heeft geleerd dat plaatselijke contacten vaak belast worden door datgene wat op landelijk nivo geschiedt. Doof het walmende vlaspitje van de plaatselijke contacten niet uit, door het (nu al) 'hogerop' te zoeken.

- De Vrijgemaakten kennen een veel strakker kerkverband dan wij. Bij ons gaat het plaatselijke wel erg vooraf aan het landelijke. Zij zijn er nog niet aan toe om ons vertrouwen te geven; en wij zijn er ook niet aan toe.

Via een tweetal stemmingen spreekt de grote meerderheid van de vergadering zich uit voor een opstelling die op plaatselijk nivo aktief is in het zoeken van contacten met de Geref. kerken Vrijgemaakt, maar die op landelijk nivo vooreerst passief is, zij het wel attent. Dat laatste houdt in, dat, als er signalen komen vanuit Vrijgemaakte meerdere vergaderingen dat er

mogelijkheden worden geopend, onze commissie wordt gevraagd om daarop in te gaan.

De volledige tekst van de opdracht zoals die is vastgesteld is te vinden in *bijlage 24*.

62. Stichting Evangelie en Moslims (code 31.5) (bijlage 25)
(vervolg van punt 26)

Ter tafel is een nota van de kerk van Ede betreffende participatie van onze kerken in de Stichting Evangelie en Moslims.

Besloten wordt (conform deze nota) de kerk van Ede te verzoeken twee broeders te benoemen die onze kerken vertegenwoordigen in de Stichting en andersom de Stichting bij de kerken. Hulp van een zusterkerk wordt daarbij door de vergadering niet nodig geoordeeld. Fondsvorming zal geschieden via de Commissie van Beheer van de kerk van Ede.

Gevraagd wordt hoe de vertegenwoordigers van onze kerken in het bestuur van deze Stichting verantwoording zullen afleggen. Besloten wordt aan het bovenstaande een zinsnede toe te voegen: "De kerk van Ede rapporteert aan iedere LV t.a.v. de werkzaamheden van de Ned.Geref. vertegenwoordigers".

63. Concept antwoord aan Geref. kerken (syn.) (vervolg van punt 54)

Ter tafel is een nieuw concept van het moderamen, waarin zoveel mogelijk rekening is gehouden met hetgeen op de vorige zitting te berde is gebracht. Ook bij dit concept wordt een aantal kanttekeningen geplaatst. Het moderamen zal zich bezinnen op het naar voren gebrachte. (Zie verder bij *punt 65*)

64. Commissie VUT en Financiële Commissie

Op voorstel van het moderamen besluit de vergadering de Commissie VUT te verzoeken vóór eind 1992 rapport uit te brengen aan de kerken.

Voorts gaat de vergadering akkoord met het voorstel van het moderamen om ds. J. Scheltens om gezondheidsredenen van zijn benoeming in deze commissie te ontheffen en in zijn plaats te benoemen ds. E. Zwarteveen.

Aangezien de LV de controle van de financiën van diverse commissies aan de Financiële Commissie heeft opgedragen, is er een uitbreiding nodig van de taakomschrijving van de F.C. De hieromtrent ter tafel zijnde concepttekst wordt zonder discussie aanvaard. Ook het aftredingsschema voor de commissieleden wordt goedgekeurd. (Zie *bijlage 26*)

65. Vaststelling brief Geref. kerken (syn.) (vervolg van punt 63)

Na intern overleg stelt het moderamen een aantal wijzigingen voor in het concept van de antwoord-brief aan de synode van de Geref. kerken. Het gewijzigde concept wordt vervolgens unaniem aangenomen. (Zie *bijlage 27*)

66. *Rapport van de Raad van Toezicht en Advies TSB (code 18.1)*
(bijlage 28)

Op een drietal punten geeft de voorzitter van de Raad, ds. J.D. Houtman, een toelichting:

1. Aanvankelijk zag het ernaar uit dat drs. O. Mooiweer zijn functie binnen de TSB tot zijn 70e jaar zou kunnen uitoefenen. Onlangs heeft hij echter te kennen gegeven toch rond zijn 65e jaar te willen stoppen met het TSB-werk, dat wil zeggen: in 1993. De volgende LV (1994) zal derhalve een opvolger moeten benoemen.
In 1995 wordt drs. H. Smit 65 jaar; ook voor hem zal in 1994 een opvolger benoemd moeten worden.
2. Het vervolg van het gesprek met drs. H. de Jong heeft tot een verblijdend resultaat geleid. De Raad heeft met dankbaarheid vastgesteld dat er geen redenen zijn om aan de confessionele trouw van ds. De Jong te twijfelen.
3. Meer dan vroeger is er een grote verscheidenheid aan opleidingen die gevolgd worden door mensen die zich melden bij de regio's om beroepbaar gesteld te worden in onze kerken. Het ontbreekt de regio's veelal aan mogelijkheden om de deugdelijkheid van een bepaalde opleiding vast te stellen. Het is zaak dat de kerken in dezen diligent zijn.

In de bespreking komen o.a. de volgende punten naar voren:

- Niet alle opleidingen zijn degelijk, met name op het punt van de talen. In gesprekken met studenten dient de begeleiding daar al in een vroeg stadium op te wijzen. Eventueel dient er een advies gegeven worden t.a.v. het studiepakket.

- Hoe staat het ervoor met de persoonlijke gesprekken van de begeleiders met de studenten?

Ds. Houtman antwoordt dat het bezoek aan de studenten de laatste jaren is geïntensiveerd.

- Ds. W.G. Rietkerk geeft een beoordeling van het geheel van de studentenbegeleiding. Zijns inziens is de tijd gekomen om na het charismatische begin van de TSB nu iets ingrijpends te doen. De TSB in haar huidige vorm heeft zwakke kanten; ds. Rietkerk noemt:

1. er is te weinig contact met de studenten;
2. het heeft te weinig 'body';
3. er is te weinig mogelijkheid om de 'eigen' talenten, in onze kerken aanwezig, tot ontplooiing te brengen;
4. de TSB is te duur voor wat er geboden wordt.

Ds. Rietkerk stelt voor:

- a. nu al een nieuwe man te brengen in de plaats van ds. Mooiweer (eventueel op een verlengde vergadering);
- b. een commissie te benoemen die voor de volgende LV een plan zou moeten uitwerken om te komen tot een na-doctoraal seminarie.

Het rapport van de Raad wordt aanvaard.

Wat betreft de voorstellen van de Raad (slot *bijlage 28*):

- punt 1 wordt unaniem aanvaard;
- met betrekking tot punt 2 neemt de vergadering een door br.

M.A. van Helden voorgestelde verscherping over; besloten wordt dat een attest van de TSB verplicht overgelegd dient te worden bij de kerkelijke onderzoeken, en dat, indien dit attest niet aanwezig is, er een verklaring van de TSB moet zijn, waarom er geen attest is;

- de punten 3 en 4 worden unaniem aanvaard.

Met betrekking tot het voorstel van ds. Rietkerk om reeds tijdens déze LV te komen tot het benoemen van een opvolger voor ds. Mooiweer wijst ds. De Jong erop, dat de TSB wel terdege al bezig is met de opvolging; er worden nu al andere mensen ingeschakeld bij het werk, en dat gebeurt nadrukkelijk ook met het oog op de opvolging.

Rond het andere voorstel van ds. Rietkerk ontspint zich een brede discussie.

- Op de vraag om zijn voorstel op papier te zetten antwoordt ds. Rietkerk dat hij dat 15 jaar geleden al gedaan heeft. Ditzelfde plan is (gesteund door velen) op de LV in 1976 aan de orde geweest. Toen is het in de ijskast gezet.

- Wie moet zo'n na-doctoraal seminarie betalen? De student zelf? De kerken?

- Als het na-doctoraal seminarie bedoeld is als vervanging van de huidige jarenlange begeleiding is er wel een groot bezwaar aan verbonden: de studenten staan dan met name in de beginjaren van hun studie in de kou.

Ds. Rietkerk antwoordt hierop dat dit seminarie geen vervanging van, maar een aanvulling op de TSB bedoelt te zijn.

- Moet er een commissie komen? Of ligt het op de weg van de Raad van Toezicht en Advies om deze materie te beoordelen en eventueel met voorstellen terzake te komen? Enerzijds is er beduchtheid voor een zekere 'bedrijfsblindheid' binnen de Raad, anderzijds is er geen commissie in onze kerken die breder is van samenstelling dan de Raad; bovendien staan de kerken via de vertegenwoordigers van de regio's eens per jaar in korrespondentie met de Raad.

Met een ruime meerderheid wordt besloten geen commissie te benoemen, maar het verzoek te richten tot de Raad van Toezicht en Advies om de hele zaak van de studiebegeleiding opnieuw te bekijken, en te overwegen wat er meer gedaan kan worden, met inachtneming van alles wat in de discussie is gepasseerd.

Tenslotte worden de financiën van de Raad van Toezicht en Advies aan de controle van de Financiële Commissie onderworpen.

67. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (code 35.1) (bijlage 29)

Br. M.A. van Helden vraagt wat de zin is van het COGG. De kerken horen weinig van wat er in het COGG gebeurt. Laten onze vertegenwoordigers frekwenter en meer inhoudelijk publiceren wat er besproken is dan tot nu toe gebruikelijk is.

De vergadering gaat hier unaniem mee akkoord.

68. *Brief van de kerk van Enschede-Noord en adhesie-betuiging van de kerk van Zwolle (code 22.5B [22.5] en 22.7) (bijlage 30 en 31)*

Ds. G. Vrooland geeft een toelichting op de brief van Enschede-N. Op verzoek van twee leden van het moderamen van de LV heeft Enschede de brief van vorig jaar herschreven. Deze herschreven brief komt misschien milder over, maar de ongerustheid is er niet minder om geworden.

Als kern van de brief noemt ds. Vrooland: Laat uw Ja toch Ja zijn t.a.v. onze grondslag, het oriëntatiepunt voor de eenheid binnen de Gereformeerde kerken, en probeer (kansen tot) verdachtmakingen te vermijden. Dan openen zich mogelijkheden om met de Vrijgemaakte kerken in gesprek te komen. Als het waar is, wat menigmaal gezegd wordt, dat de Vrijgemaakten en de Nederlands Gereformeerden elkaar nodig hebben in een wederzijdse korrektie, dan kunnen we er niet onderuit om het gesprek te zoeken.

In de discussie over deze brief komt o.a. het volgende naar voren:

- Wij moeten niet doen alsof er niets aan de hand is; er is wel reden tot zorg over bepaalde ontwikkelingen in onze kerken. Maar aan het door Enschede-N gevraagde advies is geen behoefte; we moeten gewoon uitspreken dat we ons AKS handhaven (zie de prae-ambule, en de artikelen 17, 31 en 34).
- Laten we een opening bieden aan de broeders in Enschede-N door de Commissie AKS (die de bezwaren vanuit het buitenland gaat bestuderen) te vragen ook de bezwaren van Enschede-N in haar beoordeling te betrekken.
- Zolang kritische opmerkingen t.a.v. de belijdenis binnen onze kerken onderbouwd worden met bijbelse gegevens, moet het mogelijk zijn het gesprek daarover, ook publiek, voort te zetten; maar dan wel in een broederlijke, liefdevolle houding.
- Het in de morgenzitting genomen besluit t.a.v. de Geref. kerken (Vrijgemaakt) was zeker niet bedoeld hen van ons af te stoten.

Enschede-N heeft twee vragen aan de LV voorgelegd.

1. M.b.t. het verzoek om op landelijk nivo contact te zoeken met de Geref. kerken (Vrijgemaakt) spreekt de vergadering uit geen behoefte te hebben aan heroverweging van het eerder genomen besluit terzake.
2. M.b.t. het door Enschede-N gevraagde nadrukkelijk advies van de LV om niet publiekelijk de binding aan de confessie te relativeren spreekt de vergadering uit, dat wat Enschede-N vraagt al in het AKS staat, en derhalve niet nog eens hoeft te worden uitgesproken.

69. *Benoemingen*

De meeste benoemingen zijn al gedaan op eerdere zittingen. Dat geldt niet voor:

- De vertegenwoordigers in het COGG; zij worden herbenoemd.
- De zittende leden van de Commissie voor contact met de Hoge

Overheid worden herbenoemd.

- De zittende leden van de Commissie voor contact en samenspreking worden herbenoemd, met uitzondering van ds. A. v.d. Dussen en br. E. Schuurman, aan wie dank wordt gezegd voor hun arbeid.

Als nieuwe leden worden benoemd ds. P. Busstra en br. P.J. van Kampen.

Impliciet is hiermee ook de tussentijdse vervanging goedgekeurd van de commissieleden ds. J. Stuij en br. F. Veltman door ds. P.J.H. Krol en ds. W. Smouter (die reeds als secundus fungeerde).

- De Commissie voor Radio- en T.V.-aangelegenheden wordt herbenoemd.

Een volledig overzicht van alle door de LV gedane benoemingen is te vinden in *bijlage 33*.

70. *Aanwijzing roepende kerk*

De kerk van Apeldoorn zal verzocht worden op te treden als roepende kerk voor de eerstvolgende L.V., die zo de Here wil omstreeks maart 1994 bijeen zal komen.

Het AKS schrijft in art. 38 lid 1 voor dat een LV als regel elke twee jaar wordt gehouden, tenzij er reden is voor een vervroegde bijeenroeping; de vergadering verleent dispensatie om van deze regel af te wijken.

Omdat het op dit punt in het AKS bepaalde praktisch niet werkbaar is, wordt de suggestie gedaan de Commissie AKS te vragen in dezen met een wijzigingsvoorstel te komen.

Gevraagd wordt de mogelijkheid te onderzoeken om de LV niet meer op zaterdagen te houden, maar gedurende een week achter elkaar. Als mogelijke lokatie wordt genoemd het gebouw van de Reformatorische Bijbelschool in Zeist.

Besloten wordt de keuze van de lokatie over te laten aan de voorbereidingscommissie van de volgende LV. Een week achter elkaar vergaderen is echter een te ingrijpende wijziging om nu te besluiten; een gemotiveerd voorstel van die strekking kan desgewenst op de volgende LV aan de orde worden gesteld.

71. *Machtiging moderamen*

De notulen van deze vijfde zitting zullen worden toegezonden aan de afgevaardigden. Tot tien dagen na verzending kunnen eventuele voorstellen tot wijziging worden gestuurd aan de tweede scriba, ds. M.H.T. Biewenga.

Het moderamen wordt gemachtigd:

- het verslag van deze zitting, eventueel gewijzigd, vast te stellen;
 - de uitgave van de Akta te verzorgen;
 - de kerken te representeren bij formele gelegenheden.
- (N.B.: zie hierbij ook *punt 8* van de notulen)

72. Rondvraag

Ds. Zwarteveen deelt mee, dat de kerk van Kampen momenteel niet in staat is de aanslag van de Commissie Steunbehoevende Kerken te voldoen.

Aan Kampen wordt gevraagd te doen wat mogelijk is, en voor het overige te overleggen met de Commissie Steunbehoevende Kerken.

73. Sluiting

De voorzitter, br. Wassenaar, dankt in zijn slotwoord de kerk van Ede voor het vele goede dat we mochten ontvangen. De vergadering ondersteunt deze dank door een applaus.

Besluiten van kerkhistorisch belang heeft deze Landelijke Vergadering niet genomen. Wat besloten is wil dienstbaar zijn aan een zo goed mogelijk verloop van ons kerkelijk leven; daar is een LV voor.

Soms wordt onze kerken independentisme verweten; dat verwijt wijzen we af, maar het is goed te trachten dan ook de schijn van het kwaad te vermijden. Besluiten van een Landelijke Vergadering moeten gehonoreerd worden en aan gemaakte afspraken moeten we ons houden. Daardoor worden we geen synodocratie.

Net zo min als we er Remonstrants van worden wanneer we de spreuk die op veel Remonstrantse kerkgebouwen te lezen valt in ons vaandel schrijven: "Eenheid in het nodige, vrijheid in het onzekere, in alles de liefde".

Br. Wassenaar dankt de leden van de LV voor het werk dat op zo voortreffelijke wijze voor onze kerken is verricht. Hij spreekt de hoop uit de vergadering niet voor de voeten te hebben gelopen.

Tenslotte doet hij nog de suggestie om bij een volgende LV de bidstond te houden op de ochtend van de openingsdag, waarna dan 's middags het moderamen kan worden gekozen. Dat voorkomt de situatie waarin een voorzitter een zitting moet leiden met een agenda waarop hij niet voorbereid was.

De tweede praeses, ds. F. van Deursen, dankt namens de vergadering br. Wassenaar voor alles wat hij heeft gedaan. U hebt ons inderdaad niet voor de voeten gelopen, maar ons gediend, zodat het een genoegen was onder uw leiding de Landelijke Vergadering bij te wonen.

Ook deze dank wordt door de vergadering met applaus bekrachtigd.

We zingen Psalm 89:1,6 en 7, waarna ds. Van Deursen voorgaat in gebed. De voorzitter wenst alle afgevaardigden wel thuis en sluit de Landelijke Vergadering 1991.

B i j l a g e n b i j d e A k t a v a n E d e 1 9 9 1

Opmerking: Sommige van de hier volgende bijlagen hebben ook zelf weer bijlagen. Om verwarring te voorkomen zijn dergelijke bijlagen genummerd met gebruikmaking van Romeinse cijfers.

Bijlage 1: Lijst van afgevaardigden

primi

secundi

Regio Alkmaar-Zaandam:

ds. R.R. Ganzevoort, Wormerveer	ds. L.G. Compagnie, Zaandam
ds. M. de Jong, Den Helder	ds. A. Koers, Wormer
br. F. Boven, Middenmeer	br. H. IJskes, Krommenie
br. H. Edink, Grootebroek	br. G.P. Jongasma, Alkmaar

tertius: br. H. Pijl, Hoorn

Regio Amsterdam-Haarlem:

ds. D.J.A. Brink, Rozenburg	ds. A. Boshuizen, Badhoevedorp
ds. A.W. Vos, Lisse	br. J. Gleijsteen, Aerdenhout
br. H. Brouwer, Amsterdam	br. W. Ferwerda, Amstelveen
br. J.M. Mudde, Amsterdam	br. A.J. van Helden, Amstelveen

tertii: br. M. van Es, Rijsenhout
br. J.C. Verburg, Amsterdam
br. J.M. Louwerse, Amsterdam
br. J. van Unen, Kudelstaart

Regio Arnhem:

ds. W.J. van der Linde, Ede	br. H.C.M. de Stigter, Bennekom
br. M.A. van Helden, Apeldoorn	br. G.W. Wever, Nijmegen
ds. J.J. van Es, Rheden	ds. J. Winter, Neede
br. N. Sikkema, Apeldoorn	br. G.J. Hilhorst, Neede

Regio Dordrecht-Gorinchem:

ds. F.H. Blokhuis, H'veld-G'dam	ds. D.W. Fijan, Langerak
ds. J. Horsman, Dordrecht	ds. C. Smit, Culemborg
br. W. van Aken, Groot Ammers	br. A. Borg, Zwijndrecht
br. K.G. de Waard, Sliedrecht	br. J.C. Nederveen, H'veld-G'dam

Regio Enschede-Zwolle:

ds. J. van Atten, Dalfsen	ds. J. de Jonge, Hengelo
ds. C. Bakker, Enschede	ds. J. Scheltens, Zalk
br. I. van Keulen, Zwolle	br. J. Klokman, Enschede
br. G. Pol, Enschede	br. H.J. Vreemann, Dalfsen

tertii: ds. G.J. Lakerveld, Deventer
br. G.J. Vrijmoeth, Zwolle

Regio Den Haag:

ds. J.J. Arnold, Zoetermeer	ds. M. Janssens, Alphen a/d Rijn
ds. H. Schuurman, Den Haag	ds. G.J. Zwarts, Katwijk
br. R.R. Roukema, Katwijk	br. M. van Rijn, Katwijk
br. C.A. Baartman, Nw. Vennepe	br. G.J. Rietkerk, Lisse

Regio Harderwijk:

ds. F. van Deursen, Wezep	ds. G. van Keulen, Wezep
ds. C.A. Versluis, Ermelo	ds. L.W.G. Blokhuis, Wapenveld
br. J. Baard, Wapenveld	br. H. Berger, Wezep
br. B.J. Veldkamp, Heerde	br. J.C. van Rietschoten, Nunspeet

tertius: ds. W. van Dijk, Hattem

Regio Kampen:

ds. M.H.T. Biewenga, Emmeloord ds. K.T. de Jonge, Almere
ds. E. Zwarteveen, Kampen ds. H.J. Zuidhof, Marknesse
br. A. Kadijk, Dronten br. J. Koffeman, Urk
br. H. Strating, Kampen br. W.G. van der Lugt, Lelystad
tertii: ds. P.J.H. Krol, Kampen
br. F.W. Boersma, Marknesse

Regio Noord-Nederland:

br. A.J. Klunder, Haren br. T. Meints, Assen
ds. P. Kurpershoek, Assen br. W. Meyer, Heerenveen
ds. K. Muller, Heerenveen br. S. Thijs, Haren
br. J. Nies, Dedemsvaart br. T.H. Wendt, Hoogeveen
tertius: br. A. Wendt, Hoogeveen

Regio Schiedam:

br. M.G. van der Graaf, R'dam br. H. Buitenhuis, Barendrecht
br. L. Buitenhuis, Schiedam br. A.A. Bouterse, Rotterdam
ds. W. van der Veer, Maassluis br. C. van de Kerk, Maasland
br. P. Wassenaar, Rotterdam ds. H.J. Bruins, Vlaardingen
tertii: ds. H. Smit, Barendrecht
br. W. Wijnia, Rotterdam

Regio Utrecht:

br. H.A.Th. Bakhuisen, Doorn ds. F.R. Bruintjes, Amersfoort
ds. J.M. Mudde, Breukelen ds. F. Gerkema, Bilthoven
ds. W.G. Rietkerk, Utrecht ds. K.H. de Groot, Bunschoten-
Spakenburg
tertius: ds. B.J. Eikelboom, Loosdrecht

Regio Zuid-Nederland:

ds. R. Brands, Middelburg br. F.M. Rietveld, Nuene
ds. J. Kiers, Rijsbergen ds. A. van der Dussen, Eindhoven
br. H. van Tilborg, Oudenbosch ds. J. van Katwijk, Breda
br. W. Smilde, Geldrop
Vanaf de eerste zitting was ds. W. van der Vegt, Maastricht,
primus in de plaats van ds. J. Kiers.

Afgevaardigden met recht van advies namens plaatselijke kerken:

Baarn: br. J. Oosterveen br. T. Petrusma
Groningen: br. D. Holwerda zr. C.J.D. Roosjen
br. J. Vogel
Utrecht: br. F. de Vries br. C. van der Leun
Zeist: br. A. van Oord ds. H. de Jong
br. C. van der Leer

Als vertegenwoordigers van de Chr.Geref. kerken waren op één of meerde-
re zittingen aanwezig:

ds. P. den Butter ds. D. Quant
ds. B. de Graaf ds. J. Westerink
br. G. van Malkenhorst ds. B. Witzier

Als gasten namens buitenlandse kerken waren aanwezig:

- namens de Vrijgemaakte kerken van Oost-Soemba (Gereja² Bebas):
ds. P.P. Goossens
- namens de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes:
ds. A. Lewin
- namens de Christian Reformed Church in North America:
prof. dr. M.H. Woudstra.

heeft de taken verdeeld, waarbij Wattèl is aangewezen als voorzitter en V.d. Toorn als secretaris.

De Commissie heeft steeds vergaderd in aanwezigheid van de penningmeester, R.J. Niemeijer en de plaatsvervangend penningmeester, J. v.d. Berg.

De werkzaamheden van de Commissie zijn als volgt geweest:

1. kennisneming opdracht en procedures.
2. vaststelling bijdrage kerken over 1989 op f.1,25 per ziel, brief aan kerken d.d. 2 januari 1989.
3. controle administratie penningmeester over 1986/1988.
4. rapportering aan moderamen LV Dronten 1988; rapport d.d. 26 januari 1989.
5. Opstelling van de begroting 1989 van de kosten van commissies e.d. en het maken van een raming van deze kosten over de periode 1989/1991, een en ander aan de hand van opgaven van de commissievoorzitters.
6. verstrekking van de gegevens genoemd onder punt 5 aan de commissievoorzitters tezamen met richtlijnen over de te volgen declaratiemethodiek e.d.; brief d.d. 8 april 1989.
7. controle administratie penningmeester over 1989.
8. opstelling van de begroting 1990 van de kosten van commissies.
9. vaststelling bijdrage kerken over 1990 op f.1,25 per ziel; brief aan kerken d.d. 4 januari 1990.
10. verstrekking van gegevens genoemd onder punt 8 aan de commissievoorzitters met het verzoek op correcties en bijstellingen te reageren; brief d.d. 4 januari 1990.
11. formulering rapport en voorstellen aan de Landelijke Vergadering Ede 1991; rapport d.d. 7 februari 1990.

Het rapport d.d. 26 januari 1989 aan het Moderamen van de LV Dronten is niet meer behandeld, omdat, zo is de Financiële Commissie meegedeeld, dit Moderamen niet meer als zodanig fungeert.

Wel is het financieel verslag 1986/1988, dat deel uitmaakt van het commissierapport d.d. 26 januari 1989, als bijlage 34 opgenomen in de Akta LV Dronten 1988.

Vanwege het feit dat de LV Dronten 1988 eerst op haar laatste zitting het eerdergenoemde besluit over het financiële beheer van de Landelijke Vergaderingen heeft genomen, kon een aantal onderdelen van dit besluit niet worden uitgevoerd.

Dit betekent dat:

- er geen decharge is verleend aan de penningmeester voor het gevoerde financiële beheer over de periode 1986/1988;
- het rapport van de Financiële Commissie d.d. 26 januari 1989 niet is behandeld door de LV Dronten 1988;
- de begroting van de kosten voor de periode 1989/91 niet door de LV Dronten 1988 is goedgekeurd;
- de omvang van de bijdrage van de kerken voor de periode 1989/91 niet door de LV Dronten 1988 is vastgesteld (ook het Moderamen heeft zich ondanks de machtiging van de LV hier niet mee willen belasten).

De Financiële Commissie meent dan ook, mede gelet op de ervaringen in de afgelopen periode u enige wijzigingsvoorstellen te moeten doen ten aanzien van de procedures en bevoegdheden. U treft deze aan in punt 5. van dit rapport.

3. *Financieel verslag 1986 tot en met 1988*

Zoals opgemerkt is het financieel verslag 1986/88 afgedrukt in de Akta LV Dronten 1988 op bijlage 34.

Wat betreft de bijdrage van de kerken wordt opgemerkt, dat slechts twee gemeenten niet of ten dele de vastgestelde omslag in de kosten hebben voldaan.

4. Financieel verslag 1989 en raming van de kosten over de periode 1989 tot en met 1991

In de vergadering van de Financiële Commissie van 13 december 1989 is het financieel verslag 1989 vastgesteld nadat kennis is genomen van het verslag van de controle van de administratie over 1989. Tevens is de begroting 1990 voorlopig vastgesteld en de raming van de kosten 1989/91 waar nodig aangepast. Deze gegevens zijn voorgelegd aan de voorzitters van de verschillende commissies met brief d.d. 4 januari 1990. Met hun reacties is rekening gehouden bij de definitieve vaststelling van begroting en raming in de vergadering van 7 februari 1990.

Wat betreft de bijdragen van de kerken wordt opgemerkt dat één gemeente slechts ten dele de vastgestelde bijdrage heeft voldaan. Met genoegen heeft de Financiële Commissie gekonstateerd dat alle andere kerken de bijdrage 1989 tijdig hebben voldaan.

Bij het financieel verslag 1989 wordt het volgende opgemerkt:

- de rekening 1989 ligt in de lijn van de begroting 1989; de raming 1989/1991 is hier en daar bijgesteld doch is in totaal en per saldo ongeveer gelijk gebleven; gemiddeld over 3 jaar komen de kosten thans uit op f.36.000 á f.39.000 per jaar; dit betekent een bijdrage van de kerken van f.1,25 per ziel per jaar;
- het beschikbare saldo per 31 december 1989 bedraagt f.32.795. De Commissie meent dat een dergelijk saldo in het algemeen maximaal gelijk mag zijn aan de kosten over een jaar;
- de Financiële Commissie heeft met voldoening vastgesteld dat de door haar aan de andere commissies gegeven richtlijnen in het algemeen goed zijn nagevolgd.

5. Voorstellen van de Financiële Commissie aan de Landelijke Vergadering Ede 1991

A. Allereerst stelt de Financiële Commissie voor om decharge te verlenen aan de penningmeester zowel voor het gevoerde financiële beheer over de jaren 1986/1988 als over het jaar 1989. De Financiële Commissie stelt zich voor om het financiële verslag over het jaar 1990 u zo spoedig mogelijk in 1991 ter decharge aan te bieden.

B. Naar het oordeel van de Financiële Commissie is het besluit van 1 oktober 1988 van de LV Dronten 1988 op bepaalde punten niet goed uitvoerbaar; met name geldt dit voor de punten 5, 6 en 7 van genoemd besluit (Zie Akta Dronten, pag. 109).

De Financiële Commissie stelt u voor deze punten als volgt te wijzigen:

5. De onder punt 4 bedoelde commissies dienen binnen 3 maanden na afloop van de Landelijke Vergadering (LV) bij de Financiële Commissie (F.C.) een begroting in voor de periode tot en met de volgende LV. De Financiële Commissie is bevoegd daarvoor richtlijnen te geven.
6. De commissiebegrotingen worden door de F.C. verwerkt tot een totale begroting voor de periode tot en met de volgende LV. De F.C. legt deze begroting binnen zes maanden na afloop van de LV voor aan het Moderamen van de afgesloten LV tezamen met een voorstel voor de bijdrage van de kerken voor het eerste jaar uitgedrukt in een omslag per ziel.
Indien het Moderamen kan instemmen met deze begroting en het voorstel van de F.C. verleent het Moderamen de F.C. toestemming tot vaststelling van de bijdrage van de kerken en tot uitvoering van het financiële beleid in het kader van de begroting voor de betreffende periode.
7. De F.C. legt eveneens binnen zes maanden na afloop van de LV aan het Moderamen van de afgesloten LV voor de rekening en verantwoording over het financiële beheer tot en met de afgesloten LV
Indien het Moderamen kan instemmen met deze rekening en verantwoording verleent het Moderamen de penningmeester voorlopig decharge

voor het gevoerde beleid.

De genoemde stukken worden in de Akta van de afgesloten LV opgenomen. Door de volgende LV zal definitief decharge worden verleend.

C. Tenslotte wil de Financiële Commissie de volgende punten onder uw aandacht brengen:

- wat betreft de te maken reiskosten door commissieleden en afgevaardigden naar de LV doet de Financiële Commissie de suggestie dat de voorkeur gegeven wordt aan openbaar vervoer indien de kosten daarvan lager zijn dan de kosten per auto; bij gebruik van de auto moet zoveel mogelijk gezamenlijk rijden worden nagestreefd; in dit verband verdient het aanbeveling de Landelijke Vergaderingen steeds te beleggen in een plaats met een goede treinverbinding;
- de vergoeding voor autokosten bedraagt thans f.0,40 per km; te overwegen valt de vergoeding te stellen op f.0,44 per km omdat dit bedrag door de 'Oort-wetgeving' een algemeen gebruik lijkt te worden.
- nu voor de functie van penningmeester kennelijk naar continuïteit wordt gestreefd heeft de Financiële Commissie zich afgevraagd of voor het vervullen van de functie niet een vergoeding zou moeten worden vastgesteld. De Financiële Commissie is geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden en denkt daarbij aan f.1.800 per jaar.

6. Samenstelling van de Financiële Commissie

De Financiële Commissie bestaat uit de volgende leden:

- mr. A. Wattël, voorzitter, Graan voor Visch 19801, 2132 WP Hoofddorp;
- K. van der Toorn R.A., secretaris, Ahornlaan 3, 7313 BP Apeldoorn;
- F. Veltman, Oostzeestraat 5, 8262 ER Kampen.

In verband met het bepaalde in punt 3 van het besluit d.d. 1 oktober 1988 deelt de Financiële Commissie u mede, dat de huidige leden bereid zijn een herbenoeming t.z.t. en D.V. te aanvaarden.

7. Penningmeester van de Landelijke Vergadering

Penningmeester/administrateur is:

- R.J. Niemeijer, Rietmolenstraat 98, 7512 XX Enschede;
tel. 053 - 315895.

Plaatsvervangend penningmeester is:

- J. v.d. Berg, Broederweg 32, 8261 GT Kampen.

De Financiële Commissie stelt voor om beide broeders als zodanig te herbenoemen voor de periode 1992/94 alweer onder het voorbehoud van Jacobus.

Bankrekening: 96.05.28.059 Bondsspaarbank ten name van
Penningmeester Ned.Geref.Kerken Land.Verg.
(Postbanknr. van de Bondsspaarbank 850695).

Bijlage 3: **RAPPORT van de Commissie voor de Geestelijke Verzorging van Militairen (code 19.1-2)**

1. De commissie heeft thans de volgende samenstelling:

- a. Ds. J. Goudzwaard te Nijkerk, voorzitter;
- b. Luitenant-kolonel der Militair Juridische Dienst mr. C.H. Blok te Soest, secretaris;
- c. G.S. van der Bijl te Ugchelen;
- d. Kapitein der Infanterie P.C. van Helden te Apeldoorn;
- e. Kolonel der Koninklijke Marechaussee b.d. B.H. van Wijk te Apeldoorn;
- f. Luitenant-kolonel der Koninklijke Luchtmacht C.Ph. de Goede te Veenendaal;
- g. Luitenant ter Zee J. Leene te Den Helder.

Enige mutaties hebben in de commissie plaatsgevonden:

afgetreden zijn Kolonel b.d. P. Smit, mr. E.J. Groenevelt, Kolonel W. Hartman en kapitein der Mariniers P.U. van 't Hoff.

Zitting hebben genomen in de commissie als vertegenwoordiger van de Koninklijke Luchtmacht de Luitenant-kolonel C.Ph. de Goede en voor de Koninklijke Marine de Luitenant ter Zee J. Leene.

Bij aanvaarding van dit rapport door de Landelijke Vergadering acht de commissie zich met terugwerkende kracht tot januari 1990 benoemd door deze vergadering.

2. De volgende Nederlands Gereformeerde predikanten zijn werkzaam bij de Koninklijke Landmacht:

- a. Ds. P. Dekker gestationeerd te Bussum;
- b. Ds. J. Plantinga gestationeerd te Wezep;
- c. Ds. C.C. Koolsbergen gestationeerd te Garderen;
- d. Ds. C. Smit gestationeerd te Crailo.

Bij de Koninklijke Luchtmacht is werkzaam:

- a. Ds. W.H. Louwerse gestationeerd te 's-Gravenhage.

Allen zijn in vaste dienst werkzaam met uitzondering van Ds. C. Smit die geopteerd heeft voor een jaar en zes weken tot 1 maart 1990.

De krijgsmachtpredikanten bezoeken tweemaal per jaar de vergaderingen van de commissie en rapporteren daar uitvoerig op welke wijze hun arbeid verloopt. Van verschillende zijde is duidelijk, dat in de krijgsmacht het functioneren van onze predikanten zeer wordt gewaardeerd.

3. Ten aanzien van de werving van nieuwe krijgsmachtpredikanten wordt op dit moment een terughoudend beleid gevoerd. Dit houdt evenwel niet in, dat niet alle predikanten, die aan de formele profielschets beantwoorden, worden aangeschreven.

De doelstelling van tenminste vijf krijgsmachtpredikanten, die de commissie in het verleden voor ogen had, is op dit moment gerealiseerd.

Enige zorg op dit moment heeft de commissie ten aanzien van het aantal reserve-krijgsmachtpredikanten. Feit is dat op dit moment voor nog niet de helft van het aantal beschikbare plaatsen een reserve-krijgsmacht-predikant aanwezig is. Met enige klem roept de commissie de kerken op eventueel in voorkomend geval een predikant voor een jaar en zes weken voor dit doel af te staan.

4. De inbreng van de Nederlands Gereformeerde Kerken in het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken Militair (CIO-M) - een forum waarin de protestantse kerkgenootschappen die predikanten aan de krijgsmacht hebben afgestaan, alsmede als adviseurs de hoofd-vloot, -leger en -luchtmachtpredikant zitting hebben - is gewaarborgd door het lidmaatschap van de Kolonel b.d. B.H. van Wijk. Als secundus treedt op Ds. J. Goudzwaard. Die inbreng in het CIO-M wordt van groot belang geacht.

Enkele onderwerpen van het beraad in het CIO-M zijn de volgende:

- a. Gesproken is over de verdeling van het aantal beschikbare plaatsen van geestelijke verzorgers in de krijgsmacht over de Protestantse, Rooms Katholieke en Humanistische Geestelijke Verzorging. Aangenomen wordt dat bekend is, dat het Humanistisch Verbond een verdubbeling van het huidige aantal humanistische geestelijke verzorgers wil bereiken. De zogenoemde commissie Hirsch Ballin heeft de staatssecretaris van Defensie geadviseerd over deze materie. De taak in dezen van de staatssecretaris is inmiddels overgenomen door de minister van defensie. Deze zal de behoefte meten aan geestelijke verzorgers en dan tot een definitieve verdeling komen.
- b. De legerbisschop mgr. Bär ziet geen kans de aalmoezeniersplaatsen te bemannen. In overleg met de protestantse geestelijk verzorging en het departement van Defensie is overeengekomen dat een deel van die vacatures door predikanten kunnen en ook zullen worden vervuld.
- c. Bezuinigingen hebben geleid tot het sluiten van militaire tehuizen. De bezoekersaantallen van de tehuizen nemen echter toe. De financië-

le situatie van "PRO REGE" lijkt weer gezond te worden. "PRO REGE" krijgt 70% van de opbrengsten van de PIT-kollekte en deze kollekte staat helaas onder enige druk.

In januari 1990 heeft de commissie een mailing doen uitgaan naar alle plaatselijke kerken om aandacht te vragen voor de zorgelijke toekomst van de Protestantse Militaire Tehuizen.

5. Enige reserve werd geconstateerd bij de krijgsmachtpredikanten over de bestemming van de door de overheid ter beschikking gestelde gelden, waarover is beraadslaagd in de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop (S.I.B.A.). Immers, het ging over het in werking treden van de Wet van 7 december 1983 tot beëindiging van de financiële verhouding tussen Staat en Kerk per 1 januari 1984. Onder andere verviel het overnemen van kerkelijke pensioenjaren door de overheid bij predikanten, die in overheidsdienst traden, zoals gevangenis-, ziekenhuis- en krijgsmachtpredikanten. Kwestieus is of de pensioenbreuk die nu optreedt bij predikanten die na 1 januari 1984 in overheidsdienst traden, niet door deze gelden geheel had moeten worden. Overleg met de S.E.V. aan welke stichting de gelden zijn toegevoerd heeft geleid tot de conclusie dat deze pensioenbreuk niet volledig geheel wordt. In casu gaan de krijgsmachtpredikanten er dan op achteruit verzeleken bij de situatie voor 1 januari 1984.

6. Tijdens de twee vergaderingen per jaar van de commissie wordt uitvoerig gerapporteerd door de daarbij genodigde krijgsmachtpredikanten. Naast onderwerpen zoals genoemd in dit verslag onder de punten één tot en met vijf wordt uitvoerig gesproken over de invulling van hun werk. Over dit thema werd op 26 en 27 november 1987 een conferentie gehouden te "Beukbergen" in Huis ter Heide.

Onderwerpen waren:

- a. GV-lessen: vormingswerk of catechisatie;
- b. Krijgsmachtpredikanten en oecumene in de krijgsmacht;
- c. Krijgsmachtpredikanten en hun kerk.

Ten aanzien van dit laatste onderwerp valt op te merken, dat hoewel krijgsmachtpredikanten de kerken op vele plaatsen op allerlei manier dienen, de belangstelling voor hun werk gering is. De situatie is weliswaar niet zo erg als bij andere kerkgenootschappen, waar de band tussen krijgsmachtpredikant en kerk soms volledig teloor is gegaan, echter ook binnen onze kerken is verbetering nodig.

7. Tijdens een aantal vergaderingen is gesproken over de kerkelijk geïnstitueerde gemeenten te Seedorf en Hohne-Langemannshof in de Bondsrepubliek West-Duitsland. Afsproken is te bevorderen dat leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken en Nederlands Gereformeerde Kerken zich op die adressen in voorkomend geval als lid aanmelden. Een voorstel daartoe voor wat betreft leden van onze kerken is gevoegd als bijlage.

8. Samenvattend kan gesteld worden dat het werk van de commissie op weinig problemen stuit. Toch behoeft het werken onder militairen het gebed tijdens de kerkdiensten van onze kerken.

Bijlage I - Relatie met protestantse gemeente te Zeven/Seedorf

Het COGMA heeft geen formele banden met de Landelijke Vergadering van Nederlands Gereformeerde Kerken, reden dat de Commissie als bijlage bij haar rapport het volgende voorstel de vergadering voorlegt.

1. Inleiding

Het COGMA heeft in het verleden contact gelegd met de kerkeraad van de Nederlands Protestantse gemeente te Zeven/Seedorf. De Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft in 1980 besloten officieel contact te leggen met deze gemeente en haar wijkgemeente te Bergen/Hohne.

Postadres van de gemeente is: Brakeweg 26, 2730 Zeven, Duitsland; wijk-gemeente p/a Gevocentrum NAPO 871, 3509 VP Utrecht-veldpost.

2. Voorstel

Op gelijke wijze als de Christelijke Gereformeerden formeel contact te leggen met de kerkeraad van betrokken gemeente. Te bevorderen dat in het jaarboekje van de NG Kerken deze kerk wordt vermeld, opdat leden van onze kerken daar hun attestatie kunnen afgeven.

3. Toelichting

De gemeente is geïnstitueerd op 8 maart 1964 voor de protestantse militairen en hun gezinnen. Hun orde wordt hierbij gevoegd (zie hierna, bijlage II). Van deze gemeente zijn sindsdien verschillende militairen en hun gezinnen uit onze kerken lid geweest of zijn dat op dit moment. Hun inbreng is daar steeds gewaardeerd. Met de Hoofdlegerpredikant, die de legerpredikant aanwijst die de gezinnen daar verzorgt, is overeengekomen dat daarvoor alleen rechtzinnige, schriftgetrouwe predikanten gekozen zullen worden.

De kerkeraad daar zou zich verheugen, zo is het COGMA in gesprekken gebleken, als hij ook in officieel contact met onze kerken zou staan en vermeld zou worden als het adres, waar militairen uit onze kerken zich met attestatie kunnen melden.

Bijlage II - Orde van de Nederlandse Gemeente te Zeven

A. De Gemeente

1. De Nederlandse Gemeente te Zeven is een geloofsgemeenschap, die de Here Jezus Christus overeenkomstig de Heilige Schrift als God en Heiland belijdt, gelijk dit in de Heidelbergse Catechismus geschiedt. Zij weet zich een met alle kerken, die uit deze belijdenis willen leven en gezamenlijk trachten te volbrengen, waartoe zij geroepen zijn, tot eer van God, Vader, Zoon en Heilige Geest.

2. De Gemeente is gevestigd te Zeven en omvat de wijken Zeven, Seedorf, Walsrode en Hohne. Haar voertaal is de Nederlandse taal.

3. In overeenstemming met haar oecumenisch karakter zoekt en onderhoudt de Gemeente nauwe betrekkingen met de kerken, waarmede zij zich door banden van belijdenis of geschiedenis verbonden weet.

B. De leden

1. Tot de Nederlandse Gemeente behoren diegenen die door de Heilige Doop, in deze Gemeente bediend, in haar gemeenschap zijn opgenomen (doopleden); die na ontvangen onderricht als belijdende leden tot haar zijn toegetreden;

die krachtens doop of belijdenis behoren tot één der protestantse kerken in Nederland en onder inachtneming harer orde tot haar wensen te behoren (doopleden of belijdende leden);

die behoren tot een niet Nederlandse kerk en onder inachtneming harer orde tot haar wensen te behoren (doopleden of belijdende leden).

2. Tot de Gemeente behoren alle leden, die binnen haar grenzen wonen. Zij blijven tot haar behoren, zolang zij niet naar elders vertrekken, tot een andere kerkgemeenschap overgaan, door een schriftelijke verklaring aan de kerkeraad zich van haar afscheiden of door een bijzondere maatregel, voortvloeiend uit het kerkelijk opzicht, van haar gemeenschap zijn afgesneden.

3. De kerkeraad houdt een register bij van doopleden, belijdende leden, kerkelijke huwelijksinzegeningen, attestaties e.d.

C. De gemeentevergadering

1. Tenminste één maal per jaar komen de stemgerechtigde leden van de Gemeente in vergadering bijeen.

2. Actief en passief stemrecht hebben alle belijdende leden van de Ge-

meente, die de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt, mits op hen geen bijzondere maatregel, voortvloeiend uit het kerkelijk opzicht, van toepassing is.

3. De gemeentevergadering kan rechtsgeldige besluiten nemen, indien tenminste 15 stemgerechtigde leden aanwezig zijn.

Noot: In een aanvulling op het bovenstaande rapport heeft de commissie nog het volgende meegedeeld:

- a. Ds. J. Goudzwaard heeft om reden van zijn leeftijd en de vele andere werkzaamheden per 17 maart 1990 het voorzitterschap overgedragen aan ds. J.M. Smelik.
- b. Ds. J.A. de Vries zal als lid de commissie verlaten per november 1990.
- c. Ds. A.W. Vos zal per mei 1990 in dienst treden als reserve legerpredikant voor de tijd van 1 jaar en 6 weken.

**Bijlage 4: RAPPORT van de Commissie Steunbehoevende Kerken
(code 28.1)**

1. Opdracht

De Landelijke Vergadering van Dronten 1988 benoemde in haar laatste zitting d.d. 1 oktober 1988 een Commissie Steunbehoevende Kerken, teneinde hierdoor een voorziening te scheppen voor een voldoende en evenwichtige steunverlening aan hulpbehoevende kerken.

De samenstelling van de Commissie was als volgt:

- L. Eland te Maassluis;
- Ds. G. Roukema te Ede;
- H. Steegstra te Haren Gn;
- Ds. H. Stolk te Kampen;
- H. van der Weerd te Maarheeze.

De opdracht aan de Commissie werd in een vergadering met het moderamen van de Landelijke Vergadering 1988 in de volgende operationele termen nader geformuleerd:

1. Het inventariseren van de financiële problematiek van de steunbehoevende kerken.
2. Het ontwikkelen van een structuur die een goede steunverlening waarborgt.
3. Het formuleren van een uitvoeringsmethodiek en deze in toepassing brengen.

De Commissie was zich terdege bewust van de risico's die centrale organen in haar arbeid met zich mee kunnen brengen. Een citaat uit het besprekingsverslag tussen Commissie en Moderamen maakt dit duidelijk. Dit luidt als volgt: "Uit de taak van de Commissie kunnen centralistische tendenzen voortvloeien die mogelijk niet voorzien of beoogd zijn, doch overigens niet in onze (Nederlands) Gereformeerde traditie passen. Historisch gezien heeft kerkelijk centralisme immers meer kwaad dan goed gedaan, zodat de Commissie gewaarschuwd is." De commissie heeft dit bij haar arbeid steeds duidelijk voor ogen gehouden.

Zonder hieraan iets te willen afdoen is het ook duidelijk dat de Commissie Steunbehoevende Kerken een specifieke opdracht heeft die zich beperkt tot de financiële zaken.

2. Werkwijze

Teneinde de financiële problematiek te inventariseren heeft de commissie een enquête ontwikkeld en deze aan alle kerken ter beantwoording toegezonden.

Hoofddoel van deze enquête was een inzicht te verkrijgen:

- a. welke gemeenten vakant zijn, dan wel een predikant hebben op part-

time basis;

- b. of een vakature haar oorzaak vindt in de financiële positie van de gemeente;
 - c. of een gemeente zichzelf als steunbehoevend beschouwt en of dit in de komende jaren in meerdere of mindere mate het geval zal zijn;
 - d. of een gemeente die zichzelf als steunbehoevende beschouwt steun ontvangt van zusterkerken;
 - e. of, en zo ja, in welke mate steun wordt verleend aan zusterkerken.
- Tevens werd aan de kerken gevraagd het laatste financiële overzicht mee te zenden, alsmede de begroting over 1988 en 1989. Dit om enig inzicht te verkrijgen in de totale financiële positie der Nederlands Gereformeerde Kerken.

De respons op de enquête was zeer groot. Van de 98 verzonden enquête-formulieren werden er 88 terugontvangen, dat is bijna 90%, hetgeen voor een enquête als ongekend hoog mag worden gekwalificeerd.

Van 48 kerken werden tevens de financiële gegevens ontvangen, hetgeen door de commissie is ervaren als een blijk van vertrouwen.

Naast het informatie-verzamelen in de eigen kerken heeft de commissie informatie ingewonnen bij andere kerken, teneinde zich te oriënteren op de aldaar toegepaste methodieken.

Teneinde de jaarlijkse steunbehoefte enigszins te kunnen kwantificeren, heeft de commissie een door haar ontwikkelde salarisschaal gehanteerd. Deze schaal is gebaseerd op de salarisschaal voor leraren bij het voortgezet onderwijs.

3. Definitie Steunbehoevende Kerk

Door de commissie is de volgende definitie gehanteerd:

Als steunbehoevende kerk wordt aangemerkt de kerk die:

- a. zichzelf als zodanig aanmerkt;
- b. op grond van haar financiële positie niet in staat is in een bij haar bestaande predikantsvakature te voorzien.

Onder de als steunbehoevend te beschouwen kerken komen er enkele voor die een zodanig klein ledental (*) hebben dat het als illusoir moet worden beschouwd deze met financiële hulp een zelfstandig bestaan met een eigen predikant te garanderen. Deze kerken worden in het kader van de onderhavige problematiek verder buiten beschouwing gelaten.

(*) In het kader van de te ontwikkelen structuur is een ledental van 50 belijdende leden als ondergrens aangehouden, waarbij tevens geen reële mogelijkheid aanwezig is aansluiting te zoeken bij een zusterkerk in de direkte omgeving.

Overigens laat dit onverlet de keuze van de plaatselijke gemeente toch zelfstandig te willen bestaan, bijv. met behulp van een part-time predikant of pastoraal medewerker.

4. Beoordeling financiële situatie

Als uitkomst van de enquête heeft de commissie voorlopig een 12-tal kerken als steunbehoevend aangemerkt. Als ondergrens om als zelfstandig levensvatbaar te kunnen worden beschouwd is een ledental van 50 belijdende leden aangenomen. Bij het aanmerken als steunbehoevend hebben de volgende overwegingen gegolden:

1. de gemeente moet om financiële redenen vakant zijn;
2. een eigen predikant is of zal slechts mogelijk zijn met steun van zustergemeenten.

Indien een systeem van financiële ondersteuning in het leven geroepen zal worden, bestaat de behoefte aan een financieel referentiekader, waarbinnen de specifieke situatiebeoordeling plaats kan vinden. Naar het oordeel van de commissie zal dit kader slechts gecreëerd kunnen worden door periodiek een enquête te houden om een beeld te krijgen van de financiële positie van de Nederlands Gereformeerde kerken. Dit

schept de mogelijkheid onevenwichtigheden in de aanvragen snel te onderkennen en om op een eenduidige wijze tot een verantwoorde steunbepaling te komen.

Elementen die in een dergelijke enquête naar voren zullen komen zijn:

- gemiddelde bijdrage per (belijdend) lid;
- gemiddelde honorariumkosten per (belijdend) lid;
- honorarium in procenten van de bijdragen;
- gemiddelde huisvestingskosten;
- exploitatie-resultaten.

De gemiddelden worden berekend per klasse-grootte, daar de ervaring heeft geleerd dat de financiële bijdragen per lid sterk variëren afhankelijk van het ledental der gemeente.

Uit de resultaten van de in het kader van ons onderzoek gehouden enquête is een eerste overzicht vervaardigd dat kan dienen om een indruk van de financiële situatie te verkrijgen en dat de basis heeft gevormd voor de cijfermatige beschouwingen van de commissie, welke zijn gebaseerd op de beschikbare begrotingen over 1989 (zie bijlage I).

5. Raming omvang steunbehoefte

De voorlopig als steunbehoevende kerken aangemerkte gemeenten zijn die gemeenten die opgegeven hebben tot een der volgende categorieën te behoren (uitgezonderd de gemeenten met minder dan 50 belijdende leden), te weten:

- gemeenten die thans steunbehoevend zijn.
- gemeenten die binnen een termijn van drie jaar steunbehoevend zullen worden.
- gemeenten die vakant zijn in relatie met hun financiële positie.

Indien de als steunbehoevend aangemerkte gemeenten een eigen predikant hebben of zouden hebben, gerelateerd aan een door de commissie voorschots gehanteerd norminkomen, dan zou op basis van de door de commissie ontwikkelde criteria de omvang van de steunbehoefte als volgt te kwantificeren zijn:

- directe steunbehoefte f. 165.000
- extra steunbehoefte binnen een termijn van 3 jaar f. 70.000
- steunbehoefte van thans vakante kerken indien zij een predikant zouden beroepen f. 160.000

De vermelde bedragen zijn op jaarbasis (zie ook bijlage IIa).

6. Ondersteuningsmethodiek

Om in de behoeften van de steunbehoevende kerken te kunnen voorzien dient een structuur te worden gecreëerd, waarbinnen financiële middelen verzameld worden en op basis van een uit te voeren beoordeling aan deze steunbehoevende kerken jaarlijkse bijdragen worden toegekend. Voor wat betreft de verkrijging van de nodige fondsen kan gedacht worden aan een omslagstelsel, waarbij de kerken jaarlijks een door de Landelijke Vergadering vast te stellen bedrag per lid afdragen aan de penningmeester van de in te stellen commissie. Het ligt in de vrijheid van de plaatselijke kerk om te bepalen op welke wijze zij deze gelden wil verzamelen (speciale collecte, via de begroting, etc.).

De vaststelling van de bijdrage zal jaarlijks op aanvraag van de desbetreffende kerk plaatsvinden door een beoordelingscommissie op basis van de verkregen financiële informatie.

De commissie geeft voor deze beoordeling uitdrukkelijk geen normen aan, omdat de discussie hierover een overloze zou zijn; bovendien zijn normen altijd tijdgebonden. Belangrijker is het een soort raamregeling te creëren, waarbinnen normen worden ontwikkeld, rekening houdend met specifieke situaties en die naar behoefte en naar bevind van zaken zonnig kunnen worden bijgesteld.

7. Structuur en werkwijze CSK

De behandeling van een steunaanvraag en de toekenning daarvan is als volgt gedacht:

- de steunvragende kerk dient een verzoek in om een bijdrage bij de in te stellen CSK. Deze aanvraag zal vergezeld gaan van een gemotiveerd advies van de regionale vergadering.
- Een kerk die overweegt een predikant te beroepen, doch slechts in staat is dit te doen met steun van de in te stellen Commissie Steunbehoevende Kerken, zal over de financiële aspecten vooraf overleg plegen aan de hand van een door haar ingediend verzoek. Dit verzoek zal vergezeld gaan van een advies van de regio.
Zonodig zal de CSK zich nader door de regio laten adviseren.
- De bijdragen zullen slechts worden toegekend aan die gemeenten die een eigen predikant hebben.
- Indien er naar het oordeel van de commissie sprake is van een uitzonderlijke situatie kan zij ook besluiten een bijdrage toe te kennen aan een vakante gemeente.
- De CSK zal ter beoordeling van de aanvraag om specifieke informatie verzoeken en deze toetsen aan de normen die door haar ontwikkeld zijn op basis van het haar beschikbare materiaal verkregen uit een periodiek te houden enquête en op basis van haar eigen deskundigheid.
- Ten behoeve van de informatieverstrekking zal een vragenformulier worden ontworpen teneinde de informatie op eenduidige wijze beschikbaar te krijgen, hetgeen de beoordeling zal vergemakkelijken.
- Tot de te toetsen elementen zullen tenminste behoren
 - het bijdrageniveau van de gemeente;
 - het honorarium van de predikant in relatie tot het geïndiceerde inkomensniveau;
 - de huisvestingskosten kerkelijke gebouwen;
 - de exploitatie-uitkomsten;
 - de vermogens- en liquiditeitspositie.
- De hoogte van de bijdrage kan 60% van het honorarium van de predikant bedragen met een maximum van een reëel exploitatietekort.
De bijdrage zal worden verstrekt als voorschot.
Definitieve afrekening vindt plaats op basis van de te overleggen exploitatierekening van het betreffende jaar, waarbij positieve of negatieve verschillen tussen voorschot en exploitatietekort verrekend zullen worden met het voorschot voor het nieuwe jaar.
- De commissie zal bij voorkeur eens in de drie jaar, doch ten minste eens in de 5 jaar een enquête houden teneinde een totaal-overzicht te verkrijgen van de financiële positie van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

8. Aanbeveling

De door de Landelijke Vergadering te Dronten ingestelde Commissie Steunbehoevende Kerken doet de LV Ede de volgende aanbeveling:

1. Het in het leven roepen van een Commissie Steunbehoevende Kerken bestaande uit ten minste 3 en ten hoogste 5 leden. De leden worden door de LV benoemd op basis van hun deskundigheid.
2. Een keuze te maken met betrekking tot de doelgroep waarop de te formeren Commissie Steunbehoevende Kerken zich zal dienen te richten.
3. Ten behoeve van de door de CSK uit te voeren werkzaamheden zal de Landelijke Vergadering een bedrag per lid vaststellen dat jaarlijks door de kerken aan de CSK moet worden afgedragen.
Daartoe zal de CSK aan iedere LV een begroting overleggen op basis waarvan de jaarlijkse bijdrage geldend tot de volgende LV kan worden vastgesteld.
Voor de benodigde fondsen voor de komende 3 jaren wordt verwezen naar bijlage IIa.
4. De CSK op te dragen op de wijze zoals in dit rapport aangegeven, de

steunverlening aan de steunbehoevende kerken te organiseren en definitief functioneel te doen zijn per 1 januari 1993 (gewijzigd in 1 januari 1992).

5. De jaarlijkse bijdrage op basis van deze systematiek voor de periode tot de volgende Landelijke Vergadering vast te stellen op een bedrag per lid, corresponderend met de doelgroep zoals gekozen op grond van de 2e aanbeveling.

Voor de corresponderende bedragen, zie bijlage IIB.

Bijlage I - Klasse-indeling

klassegrootte	bijdrage/ bel.lid	honor./ bel.lid	honor. in % VVB
minder dan 100 bel. leden	495	296	60%
100 - 200 bel. leden	435	381	88%
200 - 300 bel. leden	480	394	82%
300 - 400 bel. leden	398	227	57%
400 - 500 bel. leden	247	181	73%
500 - 1000 bel. leden	213	166	78%
meer dan 1000 bel. leden	361	200	56%

Bijlage IIa - Raming omvang financiële steun per jaar

	Geraamde bijdrage CSK in gulden
* Geen zelfstandige bestaansmogelijkheid - 4 kerken	0
** Steunbehoevend - 7 kerken	165.000
*** Binnen 3 jaar steunbehoevend - 2 kerken	70.000
**** Vakant in relatie met financiële positie - 4 kerken	160.000

Uitgangspunten:

- Omslag vindt plaats over de leden van de kerken. Dit aantal bedraagt circa 29.600 per 1 januari 1990.
- Voor de categorie "steunbehoevend binnen 3 jaar" wordt over een periode van 2 jaar een bedrag gereserveerd tot het totaal van de jaarlijkse steunbehoefte.
- Voorzover deze bedragen niet direkt behoeven te worden aangewend, kunnen zij dienen als weerstandsvermogen.
- De volgende Landelijke Vergadering kan zich uitspreken over het gewenste niveau van de fondsvorming op basis van de dan opgedane ervaringen.

Bijlage IIB - Jaarlijkse bijdrage per lid

	Totale behoefte per jaar	Bijdrage per lid per jaar
Direkte steunbehoefte (**)	165.000	5.60
Direkte steunbehoefte (**)	165.000	
Steunbehoefte op termijn (***) (½ deel)	35.000	
	<u>200.000</u>	6.75
Additionele steunbehoefte vakante kerken (****)	160.000	5.50

(deze behoefte ontstaat eerst indien de betreffende kerken om hulp zouden vragen, b.v. bij een beroep.)

Bovenstaande berekeningen zijn gebaseerd op de door de commissie ontvangen financiële informatie. Indien de Landelijke Vergadering besluit de steunverlening volgens voorgaand voorstel te organiseren, is het niet uitgesloten dat nog enkele aanvragen zullen volgen.

Bijlage 5: RAPPORT van de Commissie Steunbehoevende Theologische Studenten (code 23.1)

Elk jaar wordt in de maand januari/februari aan de kerken een financieel overzicht gezonden van de inkomsten en uitgaven van de commissie steunbehoevende studenten.

Er bestaat een rijksregeling studiefinanciering. Niet iedereen, die theologie wil gaan studeren komt echter in aanmerking voor steun van rijkswege. De leeftijd van betrokkene kan hierbij o.a. een rol spelen. Ook ontvangt de student geen financiële overheidssteun als hij studeert aan een niet door de overheid gesubsidieerde instelling.

Gehuwde studenten trachten hun financiële tekorten vaak op te heffen door de inkomsten van een part-time baan van de echtgenote. Ook komt het voor dat men door gezinsomstandigheden een dergelijke baan weer moet opzeggen.

Het aantal door de commissie financieel ondersteunde studenten varieert van 3 tot 5.

De bijdragen, die wij van de kerken ontvangen, hebben het ons tot nu toe mogelijk gemaakt om in voorkomende gevallen voldoende steun te kunnen bieden. Deze steun behoeft hun betrokkenen niet aan de kerken terugbetaald te worden. In de meeste gevallen gaan deze studenten dan ook zonder financiële schuld de pastorie in. Hierdoor kan een onaanvaardbare ongelijkheid ontstaan t.o.v. die studenten, die een rijksstudietoelage ontvangen. De commissie doet u hierbij dan ook een voorstel tot wijziging van de steunverlening toekomen (zie bijlage II).

Bijlage I bevat informatie over het doel en de geschiedenis van het werk van de commissie, alsmede over de gang van zaken bij steunaanvraag en steunverlening.

Bijlage I - Doel, geschiedenis, gang van zaken

I. Doel

De commissie stelt zich ten doel: theologische studenten, die het verlangen hebben kenbaar gemaakt, na volbrachte studie, onze kerken als predikant te dienen, financieel te steunen, als er op geen enkele wijze andere middelen voorhanden zijn de studie te kunnen bekostigen.

II. Geschiedenis

1. Na de kerkelijke verwickelingen van 1968/1969 werd door de diakonie van Kampen een fonds gesticht met het doel studenten, die daarvoor in aanmerking kwamen, financieel te steunen.
2. In november 1971 richtte de kerk van Kampen zich tot de classis Kampen met het verzoek een plaatselijke kerk (uit de classis) te vragen het werk van de financiële steunverlening aan daarvoor in aanmerking komende studenten, van de diakonie van Kampen over te nemen.
3. De kerk van Emmeloord werd bereid gevonden deze werkzaamheden van de diakonie van Kampen met het daarbij behorende fonds voor haar rekening te nemen.
4. Door de kerkeraad van Emmeloord werd daarna de "Commissie Steunbehoevende Theologische Studenten" ingesteld.
5. Deze commissie richtte zich toen per circulaire tot alle Gereformeerde kerken (vrijgemaakt b.v.), waarin ze opening van zaken gaf en tevens verzocht om financiële steun voor dit fonds.

6. Vele kerken zegden hun steun toe.
7. Er bleek, zonder dat de classis Kampen, de kerk van Emmeloord en de door de kerk van Emmeloord ingestelde commissie hiervan op de hoogte waren, in de P.S. Noord-Holland nog een deputaatschap ad artikel 19 K.O. (hulpbehoevende studenten) te bestaan.
8. De commissie gaf daarna jaarlijks financiële verantwoording aan de kerken en verzocht om een jaarlijkse financiële bijdrage, behalve aan de kerken in het ressort Noord-Holland.
9. 3 juni 1976 besloot de P.S. van Noord-Holland, het deputaatschap ad art. 19 K.O. te laten vervallen. Het financiële restant (f.2057,-) en het werk van de deputaten werd door de Commissie uit de kerk van Emmeloord overgenomen.
10. In 1978 verzocht de kerkeraad van Emmeloord het convent van Wezep:
 - a. uit elke regio voor dit werk een deputaat aan te wijzen;
 - b. een centrale kas in te stellen.
11. 25 november 1978 antwoordt het Convent van Wezep: gezien de te geringe omvang van het werk niet voor elke regio een deputaat aan te wijzen, maar de kerken van Apeldoorn en Utrecht te vragen assistentie bij dit werk te verlenen.
12. Op 18 april 1979 werd een vergadering gehouden van de Commissie met enkele afgevaardigden van de kerk van Apeldoorn en van Utrecht.
13. Op 25 mei 1980 kwam de Commissie met unanieme instemming van "Apeldoorn" en "Utrecht" tot de conclusie, dat samenwerking van de Commissie met "Apeldoorn" en "Utrecht" het werk niet of nauwelijks vereenvoudigde.
14. Wel was de Commissie met de afgevaardigden van de kerken van Apeldoorn en van Utrecht van oordeel, dat regelmatig en uitgebreid contact met de commissie studiebegeleiding en het Ned.Geref. Seminarie van groot belang zou zijn.
15. Bij monde van drs. De Jong (studiebegeleiding) en ds. Stuy (Seminarie) werd toegezegd alle nodige medewerking te willen en te zullen verlenen.
16. De Landelijke vergadering Breukelen 1981/82 nam in september 1981 kennis van het door de Commissie uitgebrachte rapport over haar werkzaamheden en zegde de Commissie dank voor haar werk en het verslag ervan.

De Landelijke Vergadering besloot:

 - a. de Commissie te continueren;
 - b. de zittende leden te herbenoemen;
 - c. het moderamen op te dragen de Commissie te verzoeken haar werk voort te zetten.

De Landelijke Vergadering Breukelen onderstreepte de betekenis van de taak van de Commissie, die de opleiding van de studenten tot de Dienst des Woords ten goede komt, en haar bevoegdheid om middelen die ervoor nodig zijn aan de kerken te vragen.

III. Gang van zaken bij steunaanvraag en steunverlening

Een theologisch student kan zich tot de Commissie Steunbehoevende Theologische Studenten wenden om financiële hulp als

- a. er een gesprek met zijn kerkeraad heeft plaatsgevonden naar de beweegredenen, bekwaamheid en motivatie van de student om na volbrachte studie onze kerken als predikant te dienen;
- b. hij geen of onvoldoende Rijksstudietoelage kan ontvangen of hiervan vanwege gewetensbezwaren geen gebruik wil maken;
- c. ouders niet in staat zijn financieel voldoende aan deze studie bij te dragen.

In zijn schriftelijk verzoek aan de Commissie om steun dient de student

- a. een attest van zijn kerkeraad aan de Commissie te overleggen met daarbij een positief advies van de regio; welk attest o.a. ook een conclusie dient in te houden van het gesprek dat de betreffende stu-

dent met zijn kerkeraad te dezer zake heeft gevoerd;
b. uitvoerig en nauwgezet opening van zaken te geven van zijn financiële toestand.

Als de Commissie besloten heeft met een bepaald bedrag per maand steun te verlenen, dient de student:

- a. de Commissie regelmatig op de hoogte te houden van zijn studievorderingen, studieresultaten en financiële toestand;
- b. jaarlijks een rapport te overleggen van de leiding van de commissie studiebegeleiding of het Ned.Geref. Seminarie, waarin wordt meege-deeld of de studie wel of niet naar tevredenheid verloopt.

Bijlage II - Voorstel wijziging steunverlening

1. Financiële steunverlening zal tot een bepaald bedrag per maand per student worden verstrekt. De hoogte van het bedrag zal per geval worden bezien. De verstrekking van de maandelijks termijn wordt be-eindigd, zodra zich één van de volgende situaties voordoet:

- a. bij het bereiken van het maximaal overeengekomen te verstrekken bedrag;
- b. bij voltooiing van de studie;
- c. bij het afbreken van de studie.

2. Een gedeelte van de financiële steun wordt verleend in de vorm van een renteloze lening. De terugbetaling dient maximaal zes maanden na de voltooiing van de studie een aanvang te nemen.

Bij afbreken van de studie is het tot dan toe verstrekte bedrag in-eens opvorderbaar.

De student zal de commissie op de hoogte houden van zijn studieresulta-ten en zal daartoe ten minste eens per zes maanden een opgave verstreken. Indien zich wijzigingen in de financiële toestand van de student voordoen, zal hij de commissie hiervan zo spoedig mogelijk in kennis stellen.

Bijlage 6: RAPPORT van de Commissie voor Radio- en T.V.-aange- legenheden (code 16.1)

Het rapport van de Commissie voor Radio- en T.V.-aangelegenheden kan op dit moment slechts kort zijn. Verschillende zaken, die de zendtijd be-treffen, zijn nog niet tot een afronding gekomen.

Wat de uitzendingen voor de Nederlands Gereformeerde Kerken betreft kunnen wij u meedelen, dat de jaarlijkse toewijzing van zendtijd gelijk gebleven is. Krachtens de gesloten overeenkomst kregen wij jaarlijks drie radiokerkdiensten van 58 minuten en één T.V.kerkdienst van 43 mi-nuten.

De commissie tracht steeds de radio-diensten te verdelen met inachtne-ming van de verschillende regio's. Zo komen Noord-, Oost-, Midden-, West- en Zuid-Nederland zoveel mogelijk aan de beurt.

Bij de T.V.-diensten is een dergelijke verdeling niet mogelijk: vanwege beperking van de afstand Hilversum - plaats van uitzending tot maximaal 80 km én de geschiktheid van het kerkgebouw, vanwaaruit de uitzending plaats vindt, is de keuze zeer beperkt. Tot op heden is de commissie er echter in geslaagd een haars inziens verantwoorde keus te maken.

De geschiktheid van het kerkgebouw betreft de vraag of de paden in het gebouw breed genoeg zijn om de kamerploeg met de apparatuur voldoende bewegingsruimte te laten.

De bovengenoemde zaken, die nog niet tot afronding gekomen zijn, be-treffen in hoofdzaak twee kwesties:

- a. IKON, ZVK-kerken en RKK zijn bij de afdeling Rechtspraak van de Raad van State in beroep gegaan tegen de beslissing van het Commissariaat voor de Media inzake afwijzing van het verzoek om uitbreiding van de

landelijke Radio- en televisie-zendtijd voor de kerken.

Die afwijzing werd o.a. gebaseerd op een constatering, dat het lendaental van de kerken in Nederland blijkens gehouden enquêtes sterk teruggelopen is; een constatering, die niet geldt voor de bij de ZVK aangesloten kerkgemeenschappen.

Voorts is in het beroep gewezen op de toewijzing van zendtijd aan het Humanistisch Verbond; en aan het feit, dat ondanks sterke uitbreiding van zendtijd in het algemeen (uitbreiding van het aantal radiozenders en T.V.-netten 1, 2 en 3) de zendtijd voor de kerken geen uitbreiding heeft gekregen.

In deze zaak is nog geen uitspraak gedaan door de Raad van State.

- b. De IKON heeft bezwaar aangetekend tegen het onlangs uitgebrachte advies van de Mediaraad inzake de toekomst van de omroep, waarin de religieuze en geestelijke programma's als één programma-onderdeel (levensbeschouwelijke programma's) ondergebracht worden bij de NOS-nieuwe stijl, en waarbij de zelfstandigheid van de zendgemachtigden ondergeschikt gemaakt wordt aan een programma-stichting, bestaande uit onafhankelijke kroonleden.

Nader beraad in de vergadering van ZVK-afgevaardigden over deze zaak zal binnenkort plaatsvinden. IKON en RKK staan beide volstrekt afwijzend tegenover de door de Mediaraad ontwikkelde gedachtengang.

Aangezien deze zaken nog in behandeling zijn, kan geen eindoordeel aan uw vergadering worden gerapporteerd. Daarom kan dit rapport slechts worden gezien als een 'tussenrapport'.

Noot: In een aanvulling op bovenstaand rapport heeft de commissie laten weten zich te hebben aangesloten bij het bovengenoemd protest tegen de plannen van de Mediaraad.

Bijlage 7: VERZOEK van de kerk van Wageningen tot officiële participatie in de Stichting "Evangelie & Moslims" (code 31.2)

Graag wil de Raad van de Nederlands Gereformeerde kerk van Wageningen de Landelijke Vergadering het volgende voorleggen. Is het mogelijk om te bezien of onze kerken officieel kunnen gaan participeren in het werk van de Stichting "Evangelie en Moslims", gevestigd te Amersfoort? Zoudt u daartoe ook stappen willen ondernemen, bij voorbeeld door een commissie in te stellen die het werk van voornoemde stichting nader bekijkt, alsook naar een modus zoekt voor een meer officieel contact tussen onze kerken en de stichting?

Als Raad van een gemeente die, meer wellicht dan enig andere, met de aanwezigheid van buitenlanders (studenten), waaronder vele 'andersgelovigen', geconfronteerd wordt, willen we graag op nader contact met de Stichting "Evangelie en Moslims" aandringen.

Het is in onze toenemend 'plurale' samenleving niet langer mogelijk ons als kerken te onttrekken aan het bestaan van (in dit geval) vele honderdduizenden moslims in ons land. Nu er in christelijke kring zo verschillend gedacht wordt over het 'dialogische' dan wel het 'getuigende' karakter van onze ontmoetingen met andersgelovigen, menen wij dat we ons van harte zouden kunnen vinden in de stellingname in dezen van "Evangelie en Moslims". Daarin participeren dan ook verschillende organisaties die zich 'geestelijk' dichtbij onze positie bevinden. Onze Chr. Gereformeerde broeders en zusters zijn er door 'deputaten' in vertegenwoordigd.

Erkendend dat wij het verschijnsel 'deputaatschappen' in ons kerkelijk samenleven niet kennen, menen we dat er niettemin 'constructies' denkbaar zijn, waarbinnen officieel participeren van onze kerken mogelijk is.

Onze vraag is, nogmaals, of de Landelijke Vergadering een commissie zou willen samenstellen die een en ander overweegt en met een voorstel in dezen komt. Vooruitlopend op verdere uitwerking van een en ander stellen we voor ds. G. van den Brink uit Veenendaal, die momenteel op persoonlijke titel als adviseur aan het bestuur van "Evangelie en Moslims" is verbonden, aan te wijzen als vertegenwoordiger van onze kerken in de stichting.

Noot 1: Gelijksoortige voorstellen waren ingediend door de kerken van Zwolle (II) (code 31.1) en Kampen (31.3), alsook door de regio Utrecht (code 31.4)

Noot 2: Als adviseur van het bestuur van de Stichting Evangelie en Moslims trad vóór ds. Van den Brink op: br. P.J. van Kampen te Eck en Wiel.

Bijlage 15: **RAPPORT van de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken (afd. Buitenland)**
(code 22.3¹)

1. Opdracht

De Landelijke Vergadering van Dronten 1988 droeg de commissie voor contact en samenspreking met andere kerken op:

- a. die activiteiten te ontplooiën die kunnen bijdragen aan het totstandkomen van correspondentie met de Reformed Churches of Australia en de Reformed Churches of New Zealand;
- b. de contacten te onderhouden met de Christian Reformed Church, de Vrijgemaakte kerken van Oost-Soemba, Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika en de Sinode Middellande;
- c. voort te gaan met het leggen en onderhouden van contacten met andere gereformeerde kerken in de wereld, waaronder de Reformed Church in Japan, de Orthodox Presbyterian Church en de Eglises Réformées Évangéliques Indépendantes de France;
- d. met het oog op de contactoefening met deze en andere kerken vertegenwoordigers aan te wijzen, indien onze kerken een uitnodiging ontvangen om aanwezig te zijn bij de ICRC, die in 1988 in Canada wordt gehouden (Akta art. 31).

Tevens gaf de Landelijke Vergadering de commissie de opdracht om voorstellen te doen voor een regeling inzake het beroepen van buitenlandse predikanten vanuit onze kerken (Akta art. 31).

Tenslotte droeg de Landelijke Vergadering de commissie op, zich te bezinnen op mogelijkheden "om samen met voormalige lidkerken van GOS op een andere wijze aan onze oecumenische roeping in de wereld inhoud en gestalte te geven en - in overleg met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland - attent te zijn op initiatieven op dit gebied" (Akta art. 32).

2. Samenstelling/vergaderingen

In de verslagperiode die loopt van oktober 1987 t/m februari 1990, was de sectie buitenland die ten behoeve van de commissie als geheel bovengenoemde opdrachten heeft uitgevoerd, als volgt samengesteld: Prof. dr. ir. E. Schuurman (voorzitter), A.P. de Boer (secretaris), ds. A. van der Dussen, ds. J. Horsman, ds. H.J. van der Kwast en P. Wassenaar. De sectie heeft in de verslagperiode vijfmaal vergaderd.

¹ Oorspronkelijk gecodeerd 22.1.

3. Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

In een aanvullend rapport aan de LV Dronten 1988 is het verslag overhandigd van het bezoek door de predikanten J. Vonkeman en H.J. van der Kwast gebracht aan de synode van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, gehouden te Potchefstroom in januari 1988. Dit rapport kon niet op de LV Dronten besproken worden, omdat de kerken er nog geen kennis van hadden kunnen nemen. Daarom is het als bijlage (I) aan dit commissierapport toegevoegd.

Ter synode in Potchefstroom is na bestudering van ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven uitgesproken dat een nader gesprek over dit akkoord nodig is, omdat het openingen zou bieden naar independentisme en in gebreke zou blijven om de leerzuiverheid in onze kerken ten volle te beveiligen. Voor dit gesprek met onze kerken is door de synode van Potchefstroom prof. Du Plooy afgevaardigd naar de LV Dronten. In zijn toespraak tot de vergadering heeft prof. Du Plooy het medeleven van de kerken in Zuid-Afrika vertolkt en de bezwaren toegelicht die er leven ten aanzien van onze kerken.

Op 21 juni 1988 is prof. Du Plooy ontvangen door onze commissie. In een goede sfeer van wederzijds vertrouwen is doorgesproken over de verhouding tussen plaatselijke kerk en kerkverband. Prof. Du Plooy toonde begrip voor de spanningen in deze verhouding die zich in ons land sinds de Doleantie en vooral in 1944 bij de Vrijmaking en in 1967/70 bij de buiten-verband-stellingen hebben voorgedaan.

De vraag of de kerkeraad het hoogste gezag heeft in de kerken dan wel de meerdere vergaderingen, noemde prof. Du Plooy een valse probleemstelling, omdat alle gezag van Christus is, zoals in de Dordtse Kerkenorde tot uitdrukking is gebracht. Tegen die achtergrond sprak hij zijn zorg uit over onze vorm van kerkelijk samenleven, omdat hij daarin het gevaar signaleert dat de verschillen binnen het kerkverband gaandeweg te groot worden en de onderlinge verhouding te zeer onder spanning zetten.

Door de commissie is toegelicht hoe ons Akkoord tot stand is gekomen. Duidelijk werd dat het niet de bedoeling van de GKSA is onrust te verwekken in onze kerken. Wel drong prof. Du Plooy er op aan de gerezen vragen goed te overdenken en het gesprek over het Akkoord op deze punten weer te openen.

Gehoord de klacht dat na het bezoek van onze afgevaardigden aan de synode van Potchefstroom in 1985, waar de correspondentie tussen de GKSA en onze kerken een feit werd, door onze kerken niet is gereageerd op de vragen die op die synode reeds gesteld werden, is het gewenst dat uw vergadering nu een duidelijk antwoord geeft op de uitspraken van de synode van 1988, die in een bijlage (II) bij dit rapport zijn opgenomen.

4. Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes

In de afgelopen jaren is er een nauwere band gegroeid tussen de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes (EREI) en onze kerken. Daaraan is bijgedragen door het werk van de Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk, maar ook door het bezoek dat ds. A. Lewin, secretaris-generaal van de EREI in 1988 aan onze kerken (o.m. aan de LV Dronten) bracht en door het bezoek dat ds. J. Horsman namens de commissie aan de EREI-synode van Alès in 1988 bracht. In Opbouw heeft hij daarvan verslag gedaan.

Wat de historie van de EREI betreft, in 1938 was er in Frankrijk een samengaan van verschillende protestantse kerken, die samen de Eglise Réformée de France vormden. Een vijftigtal Evangelisch Gereformeerde kerken weigerde deel te nemen aan deze vereniging en vormde een eigen kerkverband: "De Unie van Onafhankelijke Evangelisch Gereformeerde Kerken in Frankrijk" - Union des Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France (EREI). De reden om niet mee te werken aan de eenwording was, dat de Eglise Réformée de France (ERF) geen solide confessio-

nele basis wilde. Terwille van de eenheid werd de vrijzinnigheid getolereerd en er ontstond een plurale kerk.

De EREI heeft als belijdenisgeschrift de Confession de La Rochelle, die sterk verwant is aan de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Wat de omvang en locatie van de EREI betreft, is van belang te weten dat de protestanten in Frankrijk een zeer kleine minderheid vormen. Van die minderheid vormen de orthodox/evangelischen een fractie.

Er zijn ongeveer vijftig kerken met een dertigtal predikanten. De gemeenten zijn klein tot zeer klein. De grootte van de gemeente is niet afhankelijk van de omvang van de plaats van vestiging. Door de historische ontwikkeling kan in een relatief kleine plaats een behoorlijke gemeente zijn van de EREI (vergelijkbaar met relatief grote Nederlands Gereformeerde Kerken in kleine plaatsen). Het totaal aantal leden is moeilijk aan te geven, want de telling van leden is anders dan bij ons. Naar onze telling zouden er rond 10.000 leden zijn. De gemeenten liggen voornamelijk in het zuiden van Frankrijk, met een concentratie rond Nîmes.

De EREI participeert in de Theologische Faculteit van Aix-en-Provence. Na de opleiding krijgen de kandidaten een stageperiode, waarna ze eventueel in de kerken kunnen gaan dienen. In het verleden zijn ook wel predikanten betrokken uit andere kerken, van andere opleidingen enz. Vanwege de schaarste aan predikanten was men vaak al blij, als men iemand had. In de kerken functioneert ook een aantal pastorale medewerkers of predikanten, afkomstig uit de Orthodox Presbyterian Church, die daar op kosten van hun thuiskerken als een soort zendelingen werkzaam zijn.

De structuur van de EREI is vrij ingewikkeld, wat te maken heeft met de wet op de scheiding van kerk en staat. Iedere kerkelijke gemeente is verplicht een Association Cultuelle te vormen waardoor men rechtspositie verkrijgt. Het bestuur van deze Association valt niet noodzakelijkerwijs samen met de kerkeraad. Ook de gemeenteleden zijn niet allen lid van de Association.

Het landelijk verband is anders dan bij ons. Ieder jaar vergaderen de regionale vergaderingen en de nationale synode (vooral voor lopende zaken). Iedere drie jaar vergadert de generale synode (voor de meer inhoudelijke zaken). Naast - en benoemd door - de synode is er een Permanente Commissie, een soort dagelijks bestuur met vrij veel invloed. De predikanten zijn allen in loondienst bij de Unie. Dat is een gevolg van de fiscale wetgeving. Door de Unie wordt bepaald of er in een bepaalde plaats een 'poste' is, een predikantsplaats. Hoe de financiering verloopt is niet geheel duidelijk. Veel van de synodale post gaat wel over salarissen en vergoedingen. De kerkerode is een lijvig boekwerk, vooral door de genoemde organisatievorm. De kerkerode vertoont een presbyteriaal/synodale structuur.

De EREI heeft o.a. contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken en met de Gereformeerde Bond in Nederland. De Gereformeerde Bond is bijvoorbeeld actief in het vertalen en verspreiden van gereformeerde literatuur. Verder zijn de EREI lid van de GOR, hoewel ze daar zeer gereserveerd tegenover staan.

In 1988 werd de Permanente Commissie herkozen. Dit ontlokte aan de secretaris generaal van de Unie de volgende opmerking: 'De herverkiezing (bijna unaniem) van Maurice Longeiret als voorzitter van de Permanente Commissie betekent een voortzetting van de tot nu toe gevolgde koers, d.w.z. dat de EREI willen trachten belijdende en Gereformeerde kerken te zijn.'

Het woord 'Evangelisch' in de naamgeving verwijst vooral naar het streven om bijbelgetrouw te zijn. Toch ziet men ook wel ontwikkelingen in een richting die bij ons 'evangelisch' genoemd wordt. Er is ook een hartelijke verstandhouding met andere bijbelgetrouwe kerken zoals Baptisten en Methodisten. Tegenover pinkstergroeperingen staat men gereserveerd.

De Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk is in het leven geroepen door Christelijke Gereformeerden en Nederlands Gereformeerden. Er worden fondsen geworven voor speciale projecten, bijvoorbeeld evangelisatie en gemeenteopbouw. Ook wordt aanzienlijke steun geboden door het "Comité d'Entraide Chrétienne Réformée" (CECR), uitgaande van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk.

De EREI is een kwetsbare kerkengroep, niet al te homogeen, maar de ontwikkeling is in de richting van een gereformeerde belijdende kerkgroep, die onze morele en financiële steun moet hebben.

De commissie stelt voor om met deze kerken een zusterkerkrelatie aan te gaan.

5. *Reformed Churches of New Zealand/Reformed Churches of Australia*

Met de Reformed Churches of New Zealand (RCNZ) werd in de verslagperiode de enige correspondentie onderhouden. Ds. G. van den Brink, op familiebezoek in Nieuw Zeeland, heeft namens onze kerken gesprekken gevoerd met enkele van hun deputaten voor contact met buitenlandse (zuster)kerken. Een en ander resulteerde in een uitnodiging om een waarnemer te zenden naar hun driejaarlijkse synode, die van 26 augustus tot 1 september 1989 te Silverstream werd gehouden. Die taak is vervuld door het commissielid br. P. Wassenaar, die al eerder bezoeken bracht aan het land en de Reformed Churches.

Uit zijn rapport is het volgende te melden: De RCNZ zijn in de jaren vijftig ontstaan doordat emigranten uit Nederland, kerkelijk voorheen leden van de Geref. (syn.) Kerken, de Chr.Geref. Kerken, de Ned.Herv. Kerk (confessioneel en Geref. Bond) en de Geref. Kerken (vrijgemaakt), zich niet thuis voelden in de Presbyterian Church, die in veel plaatsen geen rechtzinnige prediking aanbood. In 1953 werd de eerste Reformed Church geïnstalleerd in Auckland; thans zijn er 18 kerken met in totaal ca. 3000 leden, verspreid over de beide grote eilanden.

Deze kerken hebben een "zusterkerkrelatie" met de Reformed Churches of Australia - met welke kerken gezamenlijk de theologische opleiding in Geelong in stand wordt gehouden - met de Orthodox Presbyterian Church in de Verenigde Staten, met Die Gereformeerde kerk in Zuid-Afrika en met de Chr.Geref. Kerken in ons land. Verder hebben zij correspondentie met de Christian Reformed Church, terwijl iets lossere contacten bestaan met de Geref. Kerken (vrijg.) in Nederland en in Australië en met onze kerken. De RCNZ zijn geen lid meer van de GOR (voorheen GOS) en, mede omdat zij als kleine groep veel behoefte hebben aan overleg met en advies van verwante kerken, overwegen zij of het zin zou hebben aansluiting te zoeken bij de ICRC.

Men stelde onze aanwezigheid zeer op prijs, evenals die van de andere buitenlanders: twee van de Ref. Churches of Australia en de Chr.Geref. ds. P. den Butter; onze mening werd dikwijls gevraagd. Het rapport van de 'deputaten buitenland' stelde inzake onze kerken voor om contact te blijven houden, maar na discussies waarin onze waarnemer werd betrokken, werd tenslotte besloten om deputaten te machtigen "aktiviteiten te bevorderen en te ontplooiën die kunnen leiden tot een zusterkerkrelatie". In die discussie speelde ook een rol een brief van de Geref. Kerken (vrijg.), die een zusterkerkrelatie wensden met de RCNZ. In die brief spraken zij de hoop uit dat men niet met óns in zee zou gaan, onder vermelding van een reeks ernstige beschuldigingen, o.m. inzake het tolereren van dwaalleer op het punt van de leer van verkiezing en verwerping, de onfeilbaarheid van de Schrift en zondag 22 HC. Ook het toelaten van de vrouw in het ambt en ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven worden in deze brief gekritiseerd.

Enkele van deze beschuldigingen kwamen in de discussie ter sprake, en het gevraagde commentaar van onze waarnemer leek de synode gerust te stellen of althans de ernst van de aantijgingen te doen relativeren. Het moderamen verzocht overigens, of wij vanuit Nederland schriftelijk

op de vrijgemaakte brief zouden willen ingaan, om eventuele legendevoorming te voorkomen. Onze waarnemer kreeg ook in de pauzes veel vragen te beantwoorden van individuele synodeleden, want men kent onze kerken slecht. Men hoopte op de volgende synode, in september 1992, weer een vertegenwoordiger van onze kerken te zien.

Beperkt contact was er in de verslagperiode met de Reformed Churches of Australia (RCA). De gestagneerde correspondentie werd door onze commissie weer opgevat middels een brief waarin een reeks vragen vanuit Australië over ons kerkelijk leven werd beantwoord. Op de synode in Silverstream heeft br. Wassenaar ook contact gehad met de daar aanwezige afgevaardigden van de RCA.

Zij spraken de hoop uit dat een vertegenwoordiger van onze kerken hun synode in 1991 zou kunnen bijwonen. Ook de Australische kerken lijken zich wat geïsoleerd te voelen, nu de relatie met de Geref. (syn.) kerken en de Chr. Ref. Church is bekoeld, en met de Geref. kerken (vrijg.) geen relatie mogelijk is, aangezien die in Australië hun eigen zusterkerken hebben in de Free Reformed Churches.

Zowel de Reformed Churches of New Zealand als de Reformed Churches of Australia lijken een wederzijdse zusterkerkrelatie met onze kerken dus op prijs te stellen. Met de Orth. Presb. Church in Amerika en met Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika hebben ze minder gemeen, zowel in historie als wat de problematiek betreft. Vandaar hun belangstelling voor de Chr.Geref. kerken in Nederland en nu ook voor ons.

Zij verwachten dat een zusterkerk-relatie zou kunnen inhouden dat de betrokken kerken elkaar raadplegen en adviseren, indien en wanneer zich ontwikkelingen voordoen die betrekking hebben op het Schriftgezag, de belijdenis of de kerkorde of bij andere principieel belangrijke kerkelijke zaken, voordat bestaande standpunten worden gewijzigd. Een zusterkerk-relatie tussen Schriftgetrouwe kerken van gereformeerde confessie zou moeten betekenen, dat men elkaar bij de problematiek waarmee zij alle vroeg of laat te maken krijgen, helpt met studie en onderzoek, opdat dubbel werk wordt voorkomen, men niet uit elkaar groeit en inhoud geeft aan de gereformeerde oecumene.

Met deze intentie stemt de commissie van harte in. Wel vraagt zij zich af, of een invulling in de zin van het elkaar vooraf raadplegen en adviseren bij belangrijke kerkelijke zaken, niet te zwaar aangezet is. Deze zaak zal onderwerp uitmaken van verdere correspondentie met de betrokken kerken. Deze correspondentie zal gericht zijn op het totstandbrengen van een zusterkerk-relatie met beide kerken, waartoe de Landelijke Vergadering van Enschede 1985 reeds het aanbod deed.

6. ICRC

Enige vorm van bezinning met voormalige lidkerken van de GOS (thans GOR) over eventuele alternatieven voor de GOR - waarvan in de opdracht aan de commissie sprake was - heeft niet plaatsgehad. De indruk bestaat dat sommige kerken die de GOR hebben verlaten, eerst even pas op de plaats maken alvorens in een nieuwe organisatie te stappen. Andere ex-GOR-leden oriënteren zich op de International Conference of Reformed Churches (ICRC).

Onze commissie betreurt het dat met onze relatie met GOR ook de band met een aantal zwarte gereformeerde kerken in de Derde Wereld verbroken is. Zij spreekt de hoop uit dat in de toekomst nog eens een beraad tot stand zal komen over de vraag, hoe wij toch de band met deze kerken kunnen herstellen.

Onze kerken kregen - evenals voorgaande keren - geen uitnodiging voor de ICRC die in 1989 in Langley, Canada bijeenkwam en hebben conform de opdracht van de LV Dronten daarom geen waarnemers naar deze bijeenkomst gezonden. De Christelijke Gereformeerde deputaten eenheid die wel een uitnodiging ontvingen, zonden twee waarnemers naar de ICRC in de per-

soon van de predikanten Den Butter en Starreveld. In verband met de verhouding van onze kerken tot de ICRC is de volgende passage uit hun verslag aan de Christelijke Gereformeerde synode van Groningen - 1989 van belang: "Op onze vraag aan de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt hoe de ICRC zou staan tegenover een eventueel lidmaatschap van de Nederlands Gereformeerde Kerken - deze kerken spraken immers uit, dat zij zich in oecumenische zaken graag willen richten naar de koers die onze kerken daarin willen gaan - werd geantwoord, dat bij de beoordeling van welke kerk dan ook de objectieve norm geldt: wat zijn uw belijdenisgeschriften en hoeveel zekerheid kunt u geven, dat u zich daaraan houdt? Dat laatste zal dan moeten blijken uit het ondertekeningsformulier dat gebruikt wordt."

Het verslag van de predikanten Den Butter en Starreveld bevestigt verder de indruk die al in de kerkelijke pers was gewekt, dat het typisch vrijgemaakte stempel op de ICRC belangrijk is afgezwakt en dat de - minder kerkelijk exclusieve - presbyteriaanse invloed toeneemt. Uit de "voorlopige beoordeling" van de broeders Den Butter en Starreveld aan het slot van hun verslag citeren we nog het volgende: "Er zijn globaal genomen twee componenten: een gereformeerde en een presbyteriaanse. Deze beide elementen zouden geenszins elkaars concurrenten behoeven te wezen; er is alleszins reden voor om aan te nemen dat ze elkaar goed zouden kunnen aanvullen. Toch is dat laatste op dit moment nog niet geheel het geval. Naar onze waarneming zijn het vooral de delegaties van de Geref. Kerken Vrijgemaakt en van de Free Church of Scotland, die er aan willen werken, dat wat in dezen eigenlijk nog te veel als een tegenstelling wordt ervaren, anders zal worden beleefd. Participatie van kerken, die nu nog slechts als waarnemers aanwezig zijn, zou de conferentie ook wel eens gunstig kunnen beïnvloeden.

Er zijn ook heel wat zeer positieve dingen te zeggen van de ICRC; het is boven alle twijfel verheven, dat de aangesloten kerken de gereformeerde belijdenis liefhebben en wensen te handhaven. Daarbij wil men niet terecht komen in een isolement, wat gemakkelijk zou kunnen nu het gereformeerde spoor in de wereld smal aan het worden is. Integendeel, de keus van de te bespreken onderwerpen geeft duidelijk aan, dat de conferentie aandacht geeft aan de plaats en de taak van de kerk in de wereld van 1989. Daarbij was er naar ons oordeel een gelukkige verbinding tussen zaken, die de kerk raken naar haar innerlijke wezen en haar verticale verbinding met de Heere en de zaken, die betrekking hebben op de opdracht aan de kerk gegeven om een duidelijk getuigenis te laten horen te midden van de vragen die op haar afkomen.

De sfeer op de conferentie - als dit ook van belang geacht mag worden - was zeer goed. Er werden goede contacten gelegd en in de wat meer persoonlijke gesprekken bleek er een grote mate van harmonie te zijn.

Het valt natuurlijk niet te ontkennen, dat de conferentie sterk beïnvloed is door de negatieve ontwikkelingen in met name de GOR. Behalve de "vrijgemaakte" kerkenfamilie hebben alle andere lidkerken in de ICRC en ook de meeste van de observerende kerken vroeger in de GOS geparticipeerd. Toch viel het op, dat de aanpak op de conferentie niet vanuit het negatieve was. Men wil duidelijk een eigen organisatie zijn, met een eigen gezicht. Niet een gezicht, dat bepaald wordt door wat er allemaal in de GOS fout is gegaan, maar door wat de Bijbel ons voorhoudt en wat de gereformeerde belijdenis ons wil laten nazeggen. Dat is o.i. ook het meest positieve in de ICRC. Vandaar dat deze organisatie onze hartelijke belangstelling verdient."

Tot zover het verslag van onze Christelijke Gereformeerde broeders. De commissie concludeert uit het bovenstaande dat er in de ICRC sprake is van een bemoedigende ontwikkeling en acht het van belang de verdere gang van zaken rond deze organisatie nauwlettend te volgen. Mochten onze kerken voor de volgende ICRC, die in 1992 wordt gehouden, een uitnodiging ontvangen, dan zou het goed zijn daaraan gevolg te geven.

7. Reformed Church in Japan

Rond 1980 zijn er de nodige contacten geweest tussen onze commissie en vertegenwoordigers van de Reformed Church in Japan (RCJ). Die contacten kwamen voort uit de goede betrekkingen die reeds in de jaren zestig zijn gegroeid tussen broeders uit onze kerken (o.m. ds. J. Meester) en predikanten van de RCJ (o.m. ds. Hashimoto) en tussen de Theologische Hogeschool in Kampen en het Theologisch Seminarie in Kobe. Al in die tijd was er sprake van een herkenning van elkaar als broeders en kerken in Christus. Na de gesprekken rond 1980 is er in 1984 nog officieel contact geweest met een vertegenwoordiger van de RCJ. Later zijn diverse leden van onze kerken - op zaken- of studiereis in Japan - daar op een positieve manier met de RCJ in contact gekomen.

Begin 1990 berichtte de RCJ onze commissie dat de kerken in Japan op hun Algemene Vergadering in oktober 1989 hebben besloten onze kerken correspondentie aan te bieden. Men spreekt de hoop uit dat wij hun aanbod zullen aanvaarden, zodat de weg gebaad wordt naar een nauwer en intensiever contact tussen beide kerken.

De RCJ ontstond in 1946, nadat in de oorlogsjaren vrijwel alle protestantse kerken onder staatsdwang waren gefuseerd in de United Church of Christ in Japan. Aanvankelijk telde de RCJ 12 kerken van gereformeerde of presbyteriaanse signatuur met zo'n 1300 leden. Momenteel zijn er ca. 110 gemeenten met ca. 8000 leden. Van 1972 tot 1982 is het aantal gemeenten met 34% gegroeid en het aantal kerkleden met 38%, hoofdzakelijk als vrucht van intensief evangelisatiewerk.

De RCJ heeft een aantal zendelingen uitgezonden naar het buitenland, o.a. naar Indonesië. De kerk kent diverse bijbelscholen voor de opleiding van leken. Veel energie wordt gestoken in de doorwerking van de calvinistische beginselen in de Japanse samenleving. Diverse predikanten uit de RCJ zijn actief in de publicatie van de geschriften van Calvin in het Japans.

De RCJ heeft de Westminster Confessie en de grote en kleine Catechismus van Westminster als belijdenisgeschriften. Men is lid van de GOR, en heeft daarin steeds een krachtig standpunt ingenomen inzake de theologische ontwikkelingen in de Gereformeerde Kerken (syn.) in Nederland. De RCJ heeft oecumenische relaties met de Nederduitse Gereformeerde Kerk, de Nederduitse Gereformeerde Sendingkerk en de presbyteriaanse kerk in Korea. Op zendingengebied zijn er relaties met de Orthodox Presbyterian Church en de Christian Reformed Church.

De relatie van kerkelijke correspondentie die de RCJ aanbiedt, houdt in:

- a. uitwisseling van afgevaardigden of schriftelijke groeten tussen Algemene en Landelijke Vergadering;
- b. uitwisseling van Acta en van informatie inzake belangrijke kerkelijke activiteiten.

De commissie is overtuigd in de RCJ te maken te hebben met een kerk die in een door oosterse religies beheerste samenleving voluit gereformeerde kerk wil zijn en ondanks kleine kracht grote activiteit ontplooit in de verkondiging van het Evangelie aan het Japanse volk. Steun aan deze kerk in een minderheidspositie vanuit onze daarbij vergeleken bevoorrechte situatie, verdient dan ook aanbeveling.

De commissie is blij met bovengenoemd aanbod van de RCJ en stelt u voor dat aanbod van harte te aanvaarden en vanuit een nieuwe zusterkerkrelatie deze kleine kerken van Christus in het moderne Japan daar waar we kunnen, tot een hand en een voet te zijn.

8. Orthodox Presbyterian Church

Vanuit de commissie is in de verslagperiode een gesprek gevoerd met ds. Jack J. Peterson, secretaris van het Interchurch Relations Committee van de Orthodox Presbyterian Church in Amerika. Vooral via de GOS zijn er in het verleden goede relaties met de OPC gegroeid. Inmiddels heeft

de OPC de GOS verlaten om dezelfde reden als waarom onze kerken niet zijn toetreden en zoekt men naar andere wegen om de oecumenische contacten in de wereld te beleven. De OPC heeft een zusterkerk-relatie met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De OPC telt ca. 19.000 leden, 193 kerken en meer dan 300 (!) predikanten. Men is zeer actief in evangelisatie- en zendingswerk. Er zijn 22 (!) zendelingen door de OPC uitgezonden. De OPC vormt een gemeenschap van bijbelgetrouwe kerken van presbyteriaanse signatuur. De laatste jaren is er sprake van enige afbrokkeling van de meer evangelisch georiënteerde vleugel van de OPC in de richting van de Presbyterian Church of America, waarmee de OPC overigens al jarenlang in gesprekken over kerkelijke eenheid is gewikkeld. De OPC was via waarnemers vertegenwoordigd op de International Conference of Reformed Churches in 1989 in Canada.

Naar het oordeel van de commissie is het een goede zaak de contacten met de OPC verder uit te bouwen.

9. *Christian Reformed Church*

In de verslagperiode zijn er geen contacten geweest met de Christian Reformed Church anders dan via de uitwisseling van Acta van synode resp. Landelijke Vergadering en via schriftelijke groeten ter gelegenheid van synode en LV.

De commissie heeft op grond van kennisname van de Acta van de CRC-synodes de indruk dat de spanningen in deze kerken rond het Schriftgezag en de vrouw in het ouderlingambt toenemen. Met name de opvattingen van een drietal hoogleraren aan Calvin College over Gen. 1-11 houden de gemoeederen bezig. Een door de synode benoemde studiecmissie zal naar verwachting in 1991 hierover rapport uitbrengen. Het ligt in de bedoeling van de commissie aan de CRC-synode van juni 1991 een bezoek te brengen; het vorige bezoek dateert alweer van 1982. Bij die gelegenheid zal zeker ook gesproken worden over het feit dat de CRC-synode van 1989 de banden met Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika volledig heeft opgeschort vanwege de houding van deze kerken inzake de apartheid.

10. *Diversen*

In de verslagperiode is namens de commissie een gesprek gevoerd met ds. Tony Plomp, moderator van de Presbyterian Church in Canada. Ds. Plomp, van vrijgemaakt gereformeerde origine en op bezoek in Nederland, had om dat gesprek gevraagd. De Presbyterian Church in Canada is naar de indruk van de commissie een plurale kerk, die naast een vrijzinnige ook een meer orthodoxe stroming kent. Het gesprek geeft de commissie geen aanleiding tot verdere contacten in deze richting.

Vanuit onze kerken heeft de commissie het verzoek bereikt banden aan te knopen met de Igreja Reformada no Brasil, een van oorsprong emigrantengerk in Brazilië die zijn predikanten voornamelijk recruteert uit de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken in Nederland (syn.). Rond 1980 is er contact geweest met een vertegenwoordiger van deze kerken. De commissie acht het nuttig de draad in dit opzicht weer op te vatten.

11. *Akkoord van kerkelijk samenleven*

De commissie wil in dit rapport niet voorbij gaan aan het feit dat het onderhouden van relaties met buitenlandse kerken soms bemoeilijkt wordt door de wijze waarop onze kerken in het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (incl. de Preambule) hun kerkverbandelijk samenleven hebben geregeld en door het beeld dat onze kerken in de praktijk vertonen. In de contacten met de meeste buitenlandse zusterkerken levert deze zaak geen problemen op, maar hier en daar stuit de commissie op onbegrip en bezorgdheid.

Die betreffen dan het feit dat onze kerken - zo is althans de indruk van sommige buitenlandse kerken - niet in staat of bereid zouden zijn plaatselijke kerken tot de orde te roepen die in zaken als de openstelling van een of meer ambten voor de vrouw of de toelating van kinderen tot het Avondmaal, andere wegen gaan dan in de gereformeerde broederschap gemeengoed is. Met alle begrip voor onze kerkelijke historie en voor ons streven elkaar vast te houden, dringen deze kerken er bij ons op aan bedacht te zijn op independentistische tendenzen in ons kerkverband, waardoor er naar hun mening onvoldoende waarborgen zouden zijn tegen aantasting van Schrift en confessie. Het geven van bevredigende antwoorden op vragen daarover valt sommige commissieleden in toenemende mate zwaar.

De commissie heeft de indruk dat het in de beeldvorming en kritiek van de betreffende buitenlandse kerken niet alleen gaat om de positie en gedragingen van kerken die het AKS niet hebben ondertekend, maar wel kerkverbandelijk met ons willen samenleven (iets waarover buiten de kring van onze kerken overigens veel onduidelijkheid bestaat). Ook de positie en gedragingen van kerken die het AKS wel hebben aanvaard, maar niettemin - of juist met een beroep op art.34 AKS - in belangrijke zaken handelen onafhankelijk van of zelfs in strijd met wat landelijk is overeengekomen, zijn daarbij aan de orde.

De commissie is van oordeel dat zij voor haar contacten met buitenlandse kerken haar uitgangspunt heeft te nemen in het aanvaarde AKS (inclusief de Preambule) en dat het geenszins op haar weg ligt deze naar aanleiding van kritische vragen van buitenlandse kerken ter discussie te stellen. Dit klemt temeer, waar onze kerken zich steeds terughoudend opstellen in het oefenen van kritiek op structuren en praktijken bij buitenlandse kerken die ons vreemd voorkomen. De commissie onthoudt zich dan ook van een oordeel over de vraag, of de kritiek van de betreffende buitenlandse kerken terecht is en heeft zich beperkt tot een zo helder mogelijke verwoording van de kritiek zelf.

Tegelijkertijd is de commissie ervan overtuigd dat de zusterkerkrelatie met deze buitenlandse kerken onze kerken verplicht hun broederlijke bezorgdheid serieus te nemen.

13. Voorstellen

De commissie stelt de LV voor het volgende te besluiten:

De LV heeft kennisgenomen van het rapport van de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken inzake de contacten met buitenlandse kerken.

Zij besluit:

1. het aanbod van de Reformed Church in Japan tot het aangaan van kerkelijke correspondentie van harte te aanvaarden;
2. aan de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France het aanbod van een zusterkerk-relatie te doen.

Zij draagt de commissie op:

1. die activiteiten te ontplooiën die kunnen bijdragen aan het totstandkomen van correspondentie met de Reformed Churches of New Zealand en de Reformed Churches of Australia;
2. de contacten te onderhouden met de Christian Reformed Church, de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba, Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, de Sinode Middellande, de Reformed Church in Japan en de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France;
3. voort te gaan met het leggen en onderhouden van contacten met andere gereformeerde kerken in de wereld, waaronder de Orthodox Presbyterian Church en de Igreja Reformada no Brasil;
4. indien onze kerken een uitnodiging ontvangen van de ICRC - 1992, daartoe waarnemers aan te wijzen.

Bijlage I - Rapport van bezoek aan de 43ste Nationale Synode van "Die Gereformeerde Kerke in SA", gehouden in Potchefstroom, 5/19 januari 1988, door ds. J. Vonkeman

Beperking: Mijn verslag zal zich met name bezig houden met de zaak van de kerkelijke correspondentie, tot stand gekomen op de vorige Synode van deze kerken en nu met alle macht aangevochten door de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) oftewel GKN(V) in verbond met die "Vrije Gereformeerde Kerke van SA" (VGKSA).

Deze beperking suggereert niet dat andere zaken op de Synodetafel van minder gewicht waren. Integendeel, zaken als lidmaatschap van de GOS, volkerenverhouding in Zuid-Afrika, vrouw en ambt, en andere, in deze vergadering aan de orde gekomen, zijn in ons hele internationale gereformeerde wereldje actueel vandaag. Graag laat ik het aan mijn gewezen medeafgevaardigde, ds. H.J. van der Kwast, over u in te lichten over dit alles. Naar onderlinge afspraak beperk ik mij tot de correspondentie, zo belangrijk voor ons zicht naar buiten en ons zendingswerk in Natal, zo verrassend tot stand gekomen in 1985 en nu zo fel veroordeeld door die eens onze kerkelijke broeders waren, dat ik mij meer dan eens beschaamd voelde tegenover onze goede Dopperbroeders. Gaan wij dan zo met elkaar om in Nederland?

Inleiding: De synodescriba, de ons niet onbekende ds. Dirk Postma, stelde ds. Van der Kwast aan de vergadering voor voordat deze aan het woord kwam om, naar gewoonte, de groeten over te brengen van de Nederlands Gereformeerde kerken (NGK). Omdat wij beiden als afgevaardigden toen reeds bekend waren met het zware geschut dat in de agenda gereed stond op onze kerken afgevuurd te worden, hadden wij tevoren afgesproken, dat ds. Van der Kwast niet de aantijgingen heftig ontkennend, een beeld van volmaakte kerken zou schetsen maar - wat we ook zijn - van aangevochten kerken zowel van buiten af als naar binnen toe. Er zijn verschillen in ons midden die mogelijk vreemd overkomen naar buiten toe maar die uit onze geschiedenis van tot tweemaal toe geplaaide kerken, verklaarbaar zijn. Met zekere verschijnselen binnen de kring van onze kerken zijn we niet allemaal even gelukkig. U kunt ons echter aflezen uit ons zendingswerk, dat onze credentiebrieven is. Deze met grote aandacht gevolgde toespraak heeft veel goed gedaan in de vergadering: zó zijn wij als NGK.

Het geschut: Van drie verschillende kanten stonden de vuurmonden op onze kerken gericht om toch maar de Doppers (GKSA) ervan te overtuigen dat zij niet één zijn in leer, dienst en tucht met de ver afgedwaalde NGK, en dat daarom de bestaande correspondentie een onoverkomelijk struikelblok is voor de GKN(V) en diens vennoten om banden aan te knopen met de GKSA.

- Op tafel lag ten eerste een bezwaarschrift van de Kandelaar-gemeente van wijlen dr. C. van der Waal, welke gemeente na zijn dood tot het Dopperkerkverband toetrad. Het is een verzoek om herziening van het correspondentiebesluit van 1985. Nadat talrijke voorbeelden van independentisme en leervrijheid (alles van vóór 1985) genoemd zijn, wordt concluderend gezegd: "...duidelijk dat die NGK op 'n revolutionaire wyse en dus onwettig tot stand gekomen het als gevolg van 'n neiging na independentisme en leervrijheid". Het stuk werd ter bestudering in handen gegeven van de bezwaarschrift-commissie IV onder voorzitterschap van ds. F.R.P. de Bruyn.

- Ten tweede waren ter tafel brieven van de Synode van Spakenburg van de GKN(V) en hun Deputaten-Buitenlandse Kerken. Ook hier wordt gesteld, dat de correspondentie met ons een verhindering is om tot kerkelijk contact tussen de GKSA en GKN(V) te komen. Slechts na wegname van dit struikelblok kan dan gepraat worden over andere moeilijke zaken als GOS enz. Een memorandum was toegevoegd waarin wordt beweerd dat bij de NGK in feite een gereformeerd kerkverband en gereformeerde kerkregering

ontbreken. Door de invoering van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven hebben de NGK bewust gekozen voor loslating van de gereformeerde KO. Onder de afwijkingen van de gereformeerde leer worden genoemd de bestrijding van Zondag 22, de praktijk van kinderen aan het Avondmaal en de aanval op de leer van uitverkiezing en verwerping door drs. W.G. Rietkerk. Deze stukken werden voor commentaar toegevoegd aan de Commissie Oecumeniciteit-II onder voorzitter ds. J.J. de W. Kruger.

- Zo ook het laatste geschut, zijnde een brief van de synode van de VGKSA, die speciaal nog bijeen was gekomen in oktober 1987 om de verhouding met de Doppekerk te bespreken. In deze brief wordt ook gesproken over het nieuwe struikelblok op de weg tot eenwording en adhesie betuigd met het memorandum van de GKN(V). Wij als NGK zijn belangrijker op deze wereld dan wij vermoeden konden.

En passant merk ik nog op dat in de eerste twee stukken uitdrukkelijk vermeld wordt, dat verbreking van de correspondentie met ons geen einde van de zending in Natal hoeft te betekenen. Die mag onveranderd voortgaan hoewel plaatselijke kerkeraden van de GKSA dan wel de zendelingen eens nader aan de tand moeten voelen, aldus de brief van de Kandelaar-gemeente.

De strijd: De deputatie uit Nederland van de GKN(V) plus de Voorzitter van de laatste Synode van de VGKSA (resp. de broeders Kamphuis, Van der Kolk en Boessenkool) gaven te kennen liever in de commissie te willen spreken dan in de plenaire zitting. Vooral nog. De stukken gingen bijaldien zonder verdere bespreking naar de betreffende commissies.

Het bezwaarschrift van de Kandelaar-gemeente werd toegelicht door ouderling Meyer, de eertijdse predikant. De predikant van deze gemeente, ds. N. Droomer, zou later ter Synode nog verklaren zich geenszins achter het revisieverzoek te kunnen stellen. Toen het stuk werd toegelicht kwam me een gedichtje van Staring in de geest:

'toen plantte hij zijn grof geschut
en schoot de halve stad tot prut'.

Als afgevaardigden waren we verbijsterd over de ongenueanceerde felheid en grofheid waarmee nog eens werd aangedikt wat al in het niet bepaald vriendelijke bezwaarschrift stond. Ik heb dan ook later in de vergadering o.a. gezegd dat we elkaar vóór alles maar moeten afvragen hoe we als broeders, zo na aan elkaar, met elkaar omgaan naar het Evangelie. Moeten we breuken ontmaskeren (aldus de titel van een artikel van prof. Kamphuis over de NGK) of breuken helen?

Op de latere commissievergadering hebben we prettige contacten gehad zoals trouwens overal ter Synode: vanuit de zending zijn er zoveel broeders ons dierbaar geworden. Op de commissie hebben we geenszins ontkend dat wij als kerken problemen hebben, ook met elkaar soms waar we het kerkrechtelijk niet eens zijn en waar we bijvoorbeeld in grote meerderheid niet voelen voor kinderen aan het Avondmaal, maar dat we eerst geroepen zijn elkaar vast te houden - niet elkaar de woestijn in te sturen - ook al maken we onszelf daardoor een kwetsbare schietschijf voor gereformeerde scherpschutters.

De commissie rapporteerde al spoedig terug in de Synode en beval aan dat aan het verzoek van de Kandelaar-gemeente niet moet worden voldaan. De kerkeraad is immers in gebreke gebleven om nieuw getuigenis over zogenaamde neigingen tot independentisme of leervrijheid naar voren te brengen van zodanige aard dat het besluit tot correspondentie van 1985 veranderd moet worden.

Voor de discussie gaven zich een zevental broeders op van wie er 3 het duidelijk oneens waren met het commissievoorstel. Toen tot stemming werd overgegaan bleek het commissierapport de steun te hebben van zowat de ganse vergadering. We zagen slechts 6 tegenstemmende handen.

Toen kwam het commissierapport met aanbevelingen t.a.v. de brieven en het memorandum van GKN(V) en tegelijk daarmee het rapport van deputaten-correspondentie met buitenlandse kerken die samensprekingen hadden

gevoerd zowel met een deputatie van onze kerken (de broeders Janse en Veltman) als met een deputatie van de GKN(V) die Potchefstroom had bezocht. Het rapport reageerde ook op de brief van de VGKSA.

Nadat de aanbevelingen en bevindingen op tafel waren gelegd maakten de Vrijgemaakte broeders van de gelegenheid gebruik het hunne te zeggen. Het ging uiteraard weer over ons. Voor de GKN(V) is feitelijk niets veranderd in hun relatie tot de GKSA. Was het aanvankelijk de Gereformeerde Kerk (Syn.) die vanwege haar banden met de Doppers het grote struikelblok vormde voor de GKN(V), thans zijn het mutatis mutandis de NGK. Want men beseffe wel: de leer der Schrift is bij ons niet veilig. Dat was al gebleken t.a.v. Zondag 22, het blijkt uit de hier en daar gevolgde praktijk van kinderen aan het Avondmaal, uit de onweersproken aanvallen van genoemde Rietkerk op de Leerregels van Dordt. In die gemeenschap zijn er wolven aan het werk voor wie de schapen van de Heer niet veilig zijn. Dit moge dan niet slaan op die twee brave afgevaardigden van de NGK ter Synode aanwezig, maar het gaat daar verkeerd.

Na enige discussie werd toch - ondanks het zware geschut uit Nederland - de commissieaanbeveling met vrijwel algemene stemmen aangenomen. En die houdt in om het gesprek met de GKN(V) voort te zetten via de deputaten hoewel nu al een 30 jaar lang de correspondentie van de hand gezezen is. "Daarom moet die deputeate die GKN(V) konfronteer met die kernvraag nl. of die GKN(V) die GKSA as een met hulle beskou in die geloof soos blyk uit dieselfde belydenisskrifte en dieselfde interpretasie daarvan (m.a.w. een in leer, diens en tug)". Dit voort te zetten gesprek - zo moge ik ten overvloede nog opmerken - worde dus gevoerd tegen de achtergrond van de voortgezette correspondentie met ons.

De vrede: Deze is dus veilig gesteld. En dat is belangrijk niet alleen voor onze Natalse zending maar ook voor onze kleine kerken zelf die, waar de Heer in deze wereld broeders geeft, deze broeders ook vinden moeten en met hen verkeren volgens de onder ons geldende regels.

De broeders van de GKSA blijven evenwel enkele vraagtekens plaatsen bij ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven. In 1985 al had de Synode uitgesproken dat verdere kerkrechtelijke bezinning ten aanzien van punt 2 van het Akkoord nodig is. De Synode gaf dan ook Deputaten nu opdracht om met ons hierover in gesprek te treden. Vanuit de vergadering kwam ook het amendement - dat aanvaard werd - om nu reeds tijdens de Synode samen te spreken met de vertegenwoordigers van de NGK vooral over punt 2 van de Verklaring en art. 34. Er was een gevoel van teleurstelling te bespeuren dat er sinds 1985 van verder overleg en bezinning blijkbaar nog niets was terechtgekomen. Men had wel iets verwacht. Ook gezien het door ds. P. Veldstra in 1985 gesproken slotwoord na de totstandkoming van de correspondentie: "...tenslotte beloven wij u de op deze wijze geuite kritiek op onze kerken serieus te zullen nemen, die over te brengen naar onze Synode en erop aan te dringen ons ernstig daarop te bezinnen".

Vandaar dat men zeker wilde stellen dat nu in de toekomst wel iets aan overleg en bezinning gedaan zal worden. Uw afgevaardigden kregen daarom ook een aanbeveling mee ter voorlegging aan de Landelijke Vergadering waarvan ik de tekst separaat bijvoeg. Want er is wel een zekere bezorgdheid aanwezig of wij namelijk uit over-reaktie op het jongste kerkelijke verleden en in de begeerte ten koste van alles bij elkaar te blijven niet teveel openingen geven in de richting van independentisme in ons kerkelijk akkoord.

Het is verkwikkend te ondervinden hoe een buitenlandse kerk eerst de broederhand naar ons uitsteekt, die daarna vasthoudt tegenover felle aantijgingen van buiten en daarna op grond van de broederschap kritische vragen stelt. Daarbij steekt een binnenlandse kerk van vrijgemaakte huize wel schril af die toch historisch zoveel dichter bij ons staat. Men kan in zijn buitenlandse contacten leren hoe we naar het Evangelie met elkaar kunnen omgaan. Alleen al daarom is correspondentie

de moeite waard voor ons die in het verleden aan dat broederlijk-met-elkaar-omgaan ontwend waren geraakt. Zoals de Dopperbroeders de correspondentie-vriendschap ernstig nemen - zo heb ik duidelijk trachten te maken - zo is het mijn vurige wens en bede dat ook wij dat zullen doen, ook al zouden we de gestelde vragen hier of daar wat lastig vinden.

Met broedergroeten,

J. Vonkeman

Bijlage II - Uittreksel uit de besluiten van de 13e Nationale Synode van "Die Gereformeerde Kerk in SA", januari 1988

2. uitvoering van opdrag 1.1 (vir kennisname):
 - 2.1 U kommissie het die afgevaardigdes van die NGK(N) in 'n broederlike en openhartige gees ontmoet en gesprek met hulle gevoer soos aan ons opgedra.
 - 2.2 U kommissie het uitgegaan van die volgende vertrekpunte:
 - 2.2.1 Die primêre vertrekpunt t.o.v. die vraag oor kerkverband (korespondensie) is die Skrif en die belydenis. 'n Deugdelike kerkregering word egter ook in die konfessie geïmpliseer (NGB art. 27-32).
 - 2.2.2 Die verskille tussen die "Akkoord" en die Dordtse Kerkorde moet in die lig van die Skrif en belydenis (as bronne vir 'n kerkorde) bepaal en geëvalueer word.
 - 2.3 U kommissie se indruk oor die "Akkoord" kan soos volg saamgevat word:
 - 2.3.1 Die "Akkoord" het ontstaan uit oorreaksie en verset in 'n polemiese en kontroversiële tydperk in die Nederlandse kerklike situasie. Dit is 'n kompromis tussen die oorgrote meerderheid in die NGK(N) vir wie die DKO steeds rigtinggewend is, en 'n klein minderheid wat ander oor die saak voel.
 - 2.3.2 In die "Akkoord" is daar openinge vir independentisme by artikels 17,30,31,34 ens.
 - 2.3.3 Daarom bly die "Akkoord" ook in gebreke om die handhawing van leersuiwerheid in die NGK ten volle te beveilig.
 - 2.3.4 Die gesprek is hoofsaaklik gevoer oor twee sake nl. die leemtes wat die GKSA aanvoel in die "Akkoord", asook mondelinge en skriftelike beweringe van dwaalleer wat in die NGK(N) verdra sou word.
 - 2.3.5 Uit getuienis van die afgevaardigdes van die NGK(N) blyk dat daar in die NGK(N) 'n sterk begeerte by baie is om voort te beweeg na die DKO. Daar moet ook in gedagte gehou word dat baie studente van die NGK(N) studeer by die Teologiese Hoogeschool Apeldoorn van die CGK met wie baie persone binne die NGK(N) graag intiemer bande (en selfs eenwording) sou wou sien. Die "Akkoord" is dan ook onderhewig aan verandering. Verder het geblyk dat die NGK(N) opgetree het teen predikante wat dwaalleer verkondig.
 - 2.4 *Aanbevelings:*
 - 2.4.1 Die Sinode neem kennis van die inhoud van die gesprek wat in opdrag van die Sinode gevoer is.
 - 2.4.2 Die Sinode wil die NGK(N) graag bemoedig om spoedig voort te beweeg na die DKO.
 - 2.4.3 Die Sinode spreek met dank teenoor die Here sy waardering uit vir die kerklike bande met die NGK(N) en veral vir hulle besondere bydrae op sendinggebied in die RSA.
 - 2.4.4 Die Sinode spreek sy waardering uit vir die teenwoordigheid en optrede van die afgevaardigdes van die NGK(N) tydens die Sinode.
 - 2.4.5 Die Sinode beklemtoon die belangrikheid van pt. 3.1.1.2 op k 70 in die eerste rapport (zie hieronder, red.) en verklaar hom bereid om indien daartoe uitgenooi deur die NGK(N) hulle "landelike vergadering" by te woon en hulle op die weg (in 2.4.2 genoem) te help.

pt.3.1.1.2 van k 70:

In aansluiting by 2.4 van die rapport waar dit gaan oor die samensprekings met die NGK(N) besluit die Sinode verder om aan die deputate vir korrespondensie met buitelandse kerke opdrag te gee om besondere aandag te gee aan die sake waarin daar moontlik verskil is tussen die GKSA en die NGK(N).

In hierdie verband verwys ons na die volgende sinodebesluit Acta 1985 p 612 art. 147 B 2 en 3:

"2. Die NGK het met die "Akkoord van kerkelyk saamenleven" op kerkregtelike gebied sedert ons Sinode van 1982 reeds gevorder en is oop om met die GKSA hieroor in gesprek te tree. Weens die grondliggende kerkregtelike aspekte verbonde aan pt. 2 van die "Verklaring" in die "Akkoord van kerkelyk saamenleven" is verdere kerkregtelike besinning hieroor nodig.

3. Die Sinode besluit om hierdie aspek na Deputate vir ekumeniese sake te verwys".

U kommissie kon in geen rapport enige verwysing vind dat hierdie opdrag uitgevoer is nie. Waarskynlik weens 'n oorsig. Ons beveel aan dat hierdie opdrag nou gegee word aan die deputate vir korrespondensie met buitelandse kerke.

Bijlage III - Begeleidend schrijven van ds. J. Vonkeman

Waarde Broeders,

Waar uw commissie-buitenland mij einde vorig jaar verzocht om met ds. H.J. van der Kwast de Synode van "Die Gereformeerde Kerke in SA" bij te wonen, zult u mij hopelijk toestaan een persoonlijk en vertrouwelijk kommentaar - met een verzoek - in uw midden te leggen; dat naar aanleiding van wat daar in Potchefstroom aan de orde was, zo u wilt als verlate bijlage bij het rapport van mijn hand dat op uw vergadering dient. Ik doe dat ook als iemand die in Zuid-Afrika wonend, en lid van één van de Doppekerken, wel ongeveer meent te weten hoe men hier tegen de Nederlands Gereformeerde Kerken aankijkt.

Kort gezegd zou het aanbeveling verdienen om de correspondentie waarom wij als Nederlands Gereformeerde Kerken indertijd gevraagd hebben serieus te nemen. En dat niet om de zaak van de zending te bevorderen maar om wat correspondentie tussen kerken inhoudt. Het wil toch eenheid tot uitdrukking brengen tussen kerken die daaraan door afstand kerkverbandelijk niet toekomen.

Zo is het onze plicht - dacht ik - ernstig kennis te nemen van de kritische vragen die gesteld zijn - nu voor de tweede maal - ten aanzien van het Akkoord van kerkelyk saamenleven, en te overwegen of deze vragen die zich concentreren op punt 2 van de Verklaring en art. 34 van het Akkoord, niet terecht zijn. Waar wij door de bril van de belijdenis (NGB art. 30-32) naar de Kerkorde kijken is de vraag gewettigd of het van pas is tevoren vast te leggen dat de kerken die het Akkoord verwerpen, toch één met de anderen zijn in geloof en belijdenis. Een akkoord of verbond wordt van zijn kracht beroofd indien tevoren al ervan wordt uitgegaan dat het niet aanvaard wordt. Zo doen we toch niet met afspraken die we in de kerk - coram Deo - met elkaar aangaan? Schraping van punt 2 houdt zeker niet in dat een kerk die het Akkoord niet aanvaardt, niet meer als één in geloof en belijden geaccepteerd wordt, maar het houdt wel in dat zo'n kerk de plicht heeft van afwijkend gevoelen rekschap te geven. Uitzondering blijve uitzondering en worde niet als wettige regel via een verklaring geijkt.

Evenzeer wordt vreemd aangekeken tegen art. 34, tegen de laatste zinsnede van het rekschap geven. Als afgevaardigden konden wij niet hard maken dat hier iets anders wordt gezegd dan: elk doe wat hij goed vindt maar we melden dat elkaar wel even.

Hier is ook de invalspoort - zo wordt gesteld - voor afwijkende prak-

tijken als kinderen aan het Avondmaal. Iets dat - zo is me ook nu weer gebleken - aan onze Nederlandse Gereformeerde kerken wordt gekoppeld: 'Dat doet men daar'.

Daarom wil ik U vragen na te denken over deze kritiek die in een goede geest is ingebracht, en daarover in gesprek te treden met de Deputaten van de GKSA of langs welke ordelijke weg ook maar. En in elk geval aanbeveling 2.4.5 te aanvaarden door de broeders van onze Dopperkerk uit te nodigen naar de Landelijke Vergaderingen om ook zo een gesprek op gang te krijgen. Wanneer wij nu weer de gestelde vragen naast ons neer zouden leggen, zouden we op zijn minst de indruk wekken de gestelde regels voor correspondentie te negeren, en het in elk geval voor afgevaardigden van onze kerken bitter moeilijk maken eerlijk in gesprek te treden met broeders van de Dopperkerk.

Tenslotte maken we het onszelf moeilijk. We zoeken internationale contacten in de Schriftgetrouwe Gereformeerde wereld maar presenteren onszelf daar met een tamelijk afwijkende kerkorde. Je zou de vraag kunnen stellen of uit het contact met kerken van andere landen nu niet blijkt dat de tijd van God die we samen verwachten (art.31) thans is aangebroken om maar gewoon naar de DKO terug te keren.

Op de Synode is ook nu weer gebleken dat het gezicht van onze kerken voor een deel bepaald wordt door die paar kerken onder ons die duidelijk eigen wegen denken te moeten gaan. Ik heb ter Synode gezegd dat dat onze zwakte is in de kerkelijke wereld - het vasthouden van die kerken stelt ons bloot aan aanvallen; maar tegelijk is dat onze kracht voor God de Heer - we sturen elkaar zomaar niet de woestijn in. Maar ik zou deze kerken wel willen vragen voorzichtig en terughoudend op te treden. Het ene schaap mag ook wel aan de negenennegentig denken. Wanneer men zegt: de Schrift gebiedt ons bepaalde wegen te gaan, dan beseft men dat de Schrift ons ook gebiedt met elkaar rekening te houden.

Bijlage 9: AANVULLEND RAPPORT van de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken (afd. Buitenland) (code 22.8)

2. Sinode Middellande

Namens onze kerken werd de synode van de kerken verenigd in de Sinode Middellande van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika in september 1989 bezocht door ds. A.H. Reitsema. Hij bracht de groeten over van onze kerken en benadrukte de verbondenheid die er bestaat tussen beide kerkgemeenschappen, doordat de uit het Nederlands Gereformeerde zendingswerk ontstane gemeenten deel uitmaken van het kerkverband van de Sinode Middellande.

Op deze synode deed zich een verrassende en verblijdende ontwikkeling voor, doordat de door onze zendingen in Natal begonnen opleiding voor predikanten volledige erkenning kreeg.

3. Sumba

Van 5 t/m 26 juli 1990 bracht een delegatie bestaande uit de broeders ds. C.A. Versluis en P. Wassenaar namens onze kerken een bezoek aan Sumba. Gelet op het feit dat het het eerste officiële bezoek was aan de kerken daar (zelfstandige zusterkerken, zoals de Landelijke Vergadering van Enschede 1985/86 uitspraak), geven we onderstaand het verslag van de delegatie in extenso weer. In verband met de korte tijd tussen het gereedkomen van de rapportage van de delegatie en het afsluiten van dit rapport, moeten we het daar op dit moment bij laten. In ons rapport aan de volgende Landelijke Vergadering zullen we met onze conclusies komen.

a. Inleiding

Het eiland Sumba, één van de kleine Sunda-eilanden in Oost-Indonesië, is ongeveer half zo groot als Nederland. Het is in het binnenland bergachtig, hoewel de hoogste berg slechts ongeveer 1200 meter hoog is, maar daardoor is het niet overal gemakkelijk reizen, en de bevolking woont hier en daar nogal geïsoleerd.

De bevolking (ongeveer 400.000) bestaat uit Sumbanezen, maar aan de kusten wonen ook veel Savunezen, afkomstig van het eiland Savu, dat ten zuidoosten van Sumba ligt. Beide volken hebben hun eigen taal (geen schrift) die nog wel gesproken en verstaan wordt, al is het huidige geslacht met het Indonesisch opgegroeid; nogal wat ouderen houden zich graag aan de eigen taal.

Ongeveer de helft van de bevolking is heiden, vereert de gestorven voorouders, en houdt vast aan de overgeleverde adat. Bijna de helft behoort tot één van de "Gereformeerde" Kerken; verder zijn er rooms katholieken (ook missionarissen), en islamieten (voornamelijk ambtenaren en militairen van buiten Sumba). De grootste kerkengroep is de GKS (Gereja² Kristen Sumba), met ongeveer 60 kerkelijke gemeenten en meer dan 150.000 leden, voortgekomen uit de gereformeerde zending en gelieerd met de GKN (syn.). Deze kerkengroep heeft sterk geprofiteerd van de Panca Sila, de staatsfilosofie van Indonesië, die o.a. het vereren van één God voorschrijft, zodat men wordt aangespoord om islamiet of christen te worden. Verder zijn er twee kleine kerkengroepen, namelijk de met ons verbonden Gereja² Bebas met 13 kerken en ruim 2000 leden, en de daarvan ruim 20 jaar geleden afgescheiden ongeveer even grote Gereja² Reformasi, die een band met de GKN (vrijg.) hebben.

Hoewel de Sumbanezen en Suvanezen in het algemeen vrij arm genoemd moeten worden, is er naar onze indruk geen gebrek aan de eerste levensbehoeften, al is er wel eens tekort aan het een of ander. De zogenaamde adel, de Umbu's, maken in de Sumbanese samenleving nog veelal de dienst uit en doen dat met profijt. Verder zijn er nogal wat veeedieven die, al dan niet beschermd door omgekochte politie, er goed van leven. De Chinese handelaren zijn ook welverend en beschermen hun handelsmonopolie effectief.

Ambtenaren, militairen enz. hebben een salaris dat op Java onvoldoende, maar op Sumba door de lagere prijzen zeer redelijk te noemen is, en velen van hen weten dat door onoirbare praktijken nog aardig aan te vullen.

De overheid doet niet veel voor de bevolking, want deze "buitengewesten" krijgen nog steeds minder aandacht dan bijvoorbeeld Java. En als er dan eens geld komt, bijvoorbeeld voor de infrastructuur, dan wordt dat niet efficiënt en met goede prioriteitstelling gebruikt, en er blijft veel aan strijkstokken hangen.

b. Onze zusterkerken en hun omstandigheden

We hebben gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van plaatselijke kerken, we hebben een driedaagse synode, tevens classisvergadering, bijgewoond, en we hebben de kerkvisitatie meegemaakt bij zeven van de dertien kerken. Daarnaast hebben we allerlei waargenomen en opgevangen, zodat we menen een redelijke indruk te hebben opgedaan van het kerkelijk leven op Oost-Sumba.

Onze zusterkerken zijn tamelijk klein (de kleinste telt 52, de grootste 422 leden). Hun leven wordt sterk beïnvloed door de soberheid waarin de kerkleden in het algemeen leven, en door de adat waaraan zij zich met enige moeite onttrekken, maar waarmee zij telkens worden geconfronteerd daar zij midden tussen de heidenen leven. Wij merken dat ook in hun midden steeds strijd moet worden gevoerd tegen de "volkszonden" van

Sumba: overspel, diefstal en leugen. Toch blijven zij redelijk staande, mede doordat ernst gemaakt wordt met de kerkelijke tucht, iets dat, naar wij vernamen, bij de Gereja² Reformasi minder, en bij de GKS vrijwel niet wordt gevonden. Als kerkeraden (zoals tijdens de rondvraag op de synode en tijdens kerkvisitaties) vragen stellen met betrekking tot hun houding tegenover volkszonden, dan blijkt telkens dat zij heel goed weten hoe het hoort, en wat niet naar Gods wil is, maar zij vragen als het ware om steun en bevestiging.

Het kerkelijk medeleven leek ons vrij goed te zijn, hetgeen ondersteund werd door wat wij aan belangstelling voor de kerkvisitaties waarnamen, en door de cijfers van de deelname aan de samenkomsten der gemeenten. Voorgangers en kerkeraden doen in het algemeen hun best om de gemeenten te leiden en te weiden, door instructie, preken, bezoeken en toezicht. Lang niet alle kerken kunnen zich financieel redden en ontvangen dus hulp (via SOS), bijvoorbeeld om hun predikant of guru in jil te betalen, het kerkgebouw in stand te houden, enz.

Evenals in Nederland zijn er wel wat leden die de prioriteit niet juist stellen, maar er moet ook rekening worden gehouden met de volksaard die niet gericht is op voorzorg, organisatie, verantwoordelijkheid voor iets buiten het eigen gezin, enz. Het besef dat dit verbeteren moet, is gelukkig groeiend.

Via SOS komt ook een belangrijk bedrag jaarlijks ten goede aan het "voorbeeld-dorp" Parai Puluhamu, of eigenlijk aan de stichting "Yapmigeb", die veel goeds doet op het gebied van huisvesting incl. electriciteitsvoorziening en waterleiding, wegeaanleg, bandjirbestrijding, land- en tuinbouw en veeleelt, en distributie van voedingsmiddelen en huishoudelijke artikelen.

De centrale figuur hierbij is ds. P.P. Goossens, een veelzijdig begaafd man, die als initiatiefnemer, organisator, instructeur en begeleider al deze goede zaken heeft opgezet en gaande houdt. Hier komt nog bij dat hij de kerken adviseert en steunt in materiële zaken en voor hen optreedt bij de (corrupte en wispelturige) overheid op Sumba, en desnoods hun zaak gaat bepleiten bij de centrale overheid te Jakarta.

Of het "ontwikkelingswerk" in Parai Puluhamu na het vertrek van ds. Goossens op dezelfde voet kan voortgaan, kan worden betwijfeld. Opvolgers met voldoende gezag en organisatietalent lijken onder de Sumbanese nauwelijks te vinden. Is dit project te ambitieus of te "Europees" opgezet? Anderzijds, ook de kleinschalige "ontwikkelingshulp" van de vrijgemaakte ir. De Vries, die meer bij de Sumbanese landbouwmethoden aansluiting heeft gezocht, dreigt zonder doorlopend stimulerend toezicht aan rendement in te boeten.

Een goede opleiding tot guru en predikant is levensvoorwaarde voor deze kleine kerken, en er is nog geen alternatief voor een Europees docent in zicht.

Ds. Goossens moet o.i. zeker als opleider worden opgevolgd door een Nederlands theoloog, en dat kan niet door de Sumbanese kerken worden betaald. Ds. Goossens is, met medeweten van zijn kerken en op hun verzoek, aan het zoeken naar een opvolger in zijn functie als docent. Zal die ook zo'n grote invloed als adviseur der kerken krijgen? Een nieuweling heeft nog niet het gezag van ds. Goossens, die met zijn 22 jaar ervaring op Oost-Sumba een gezag heeft waarvan wij zowel op de synode als tijdens de visitaties onder de indruk zijn gekomen. Op de synode is uitvoerig over het wel en wee van Sekolah Guru Injil in Parai Puluhamu gesproken. Ds. Goossens klaagde over het feit dat zo weinig bekwame jonge mensen zich voor dit onderwijs aandienden.

Sommige afgevaardigden weten dit aan de omstandigheid dat niet het hele jaar door, maar alleen tijdens de twee perioden van ds. Goossens' verblijf de lessen werden gegeven. Zij wilden ook dat ds. Hina veel meer lessen zou verzorgen. Deze zei echter dat hij zich daartoe niet bekwaam achtte. Ds. Goossens herinnerde eraan dat hij beloofd heeft om langere perioden te komen indien de kerken aktiever zouden zijn en meer ge-

schikte leerlingen zouden leveren. Jonge mensen komen echter ook in de verleiding om een opleiding te volgen waarmee men een goed betaald ambtenaar kan worden.

De zusterkerken hebben de door ds. Goossens aangeboden belijdenis en kerkerde aanvaard en overgenomen en gebruiken de door hem gemaakte Indonesische psalmberijming en formulieren voor Doop- en Avondmaalsbediening en voor huwelijksbevestiging. Zij hechten er zeer aan om Gereformeerde Kerken te zijn, en zien dan ook geen heil in contacten met de kerken van de GKS, die heel weinig belijnd zijn. Daar zou alles kunnen en mogen, en ieder is er welkom, ook wie zich aan kerkelijke tucht in zijn eigen kerk wil onttrekken. We hebben overigens geen gelegenheid gehad dit laatste in persoonlijk contact met de mensen van de GKS te verifiëren.

Met sommige "Reformasi"-kerken zijn de relaties beter, en die zullen wellicht nog beter worden nu men daar meer gaat inzien dat de scheuring door de groep-Kondamara ongerechtvaardigd was. Velen schijnen zich van de opvattingen en intriges van die groep te gaan distantiëren.

De opvatting van de Vrijgemaakte docent ds. A. Pol en van ds. Goossens over plaats, taak en signatuur van de kerken op Oost-Sumba lijkt niet veel uiteen te lopen, maar ds. Pol is te vrijgemaakt om afstand te doen van de Drie Formulieren van Enigheid en de D.K.O. ten gunste van de Sumbanese versies van ds. Goossens, en voetstoots zijn psalmberijming en kerkelijke formulieren over te nemen.

Zijn opleiding is beter bezet dan die van ds. Goossens momenteel is, hoewel de materiële vooruitzichten voor guru's niet gunstig zijn. De offerbereidheid voor het eigen kerkelijk leven is in die kerken namelijk nog niet groot, nadat zij jarenlang grote subsidies uit Nederland hebben gekregen. Ds. Pol bereidt zijn leerlingen er dan ook op voor dat zij ook eigen tuinen zullen moeten hebben voor hun levensonderhoud, daar zij slecht betaald zullen worden. Ds. Goossens betwijfelt of dit goed werken zal, op grond van eigen ervaringen die leerden dat in dergelijke situaties het ambtelijk werk lijdt onder tijdgebrek. De "zendingstrategie" is tegenwoordig in de Gereja Reformasi dat elke kerk zichzelf bedruipt en dat uit Nederland hoogstens enige steun mag worden verwacht indien men bijvoorbeeld voor kerkbouw een goed plan op tafel legt waaruit een grote eigen financiële verantwoordelijkheid blijkt. Het plaatselijk en classicaal kerkelijk leven is ook geheel zelfstandig, met de gebreken die daaraan kleven, maar waarvoor men dan de verantwoordelijkheid aanvaardt. Ds. Pol is uitsluitend de docent van de door Sumbanezen gerunde opleiding, en krijgt zijn honorarium wel uit Nederland.

Uit het gesprek met ds. Pol is verder gebleken dat de Gereja Reformasi onze zusterkerken ervan beschuldigen dat zij de "leer van ds. Telder" volgen. Het blijkt een heet hangijzer te zijn en afstand te scheppen. Er lijkt hier verwarring te zijn ontstaan die wellicht is op te helderen, zij het dat onze kennis op dit gebied begrensd blijft, waarin we ons zullen moeten schikken. De kansen voor toenadering tussen onze zusterkerken en de "Reformasi"-kerken lijken op termijn o.i. niet zo slecht. Een eind aan deze gescheidenheid zou moeten worden toegejuicht.

4. Toelating buitenlandse predikanten

De Landelijke Vergadering van Dronten 1988 droeg de commissie op voorstellen te doen voor een regeling inzake het beroepen van buitenlandse predikanten vanuit onze kerken (Akta art. 31). De commissie heeft zich hiervoor georiënteerd op de regeling die in de Christelijke Gereformeerde kerken geldt. Zij is van oordeel dat deze op hoofdlijnen bruikbaar is, maar dat in een dergelijke regeling de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente een zwaarder accent dient te krijgen. De commissie stelt voor als kerken met elkaar de volgende afspraken te maken:

- Een kerkeraad die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een buitenlandse kerk wenst te beroepen, zal eerst voorlopige inlichtingen inwinnen bij de commissie voor contact en samenspreking met andere kerken omtrent de betreffende kerk en de betreffende persoon. Vervolgens zal deze kerkeraad advies vragen aan de regionale vergadering, die dit advies niet zal geven voordat zij de mening van genoemde commissie heeft gehoord.
- Wanneer de regionale vergadering haar advies heeft gegeven, het beroep is uitgebracht en aangenomen, zal hij niet tot de dienst van Woord en sacrament worden toegelaten en in de gemeente die hem beriep, bevestigd worden, voor hij zich op de regionale vergadering met gunstige uitslag heeft onderworpen aan een onderzoek aangaande leer en kennis.
- Alvorens zo'n onderzoek kan plaatsvinden, dient een predikant ten genoegen van de regionale vergadering bewijzen over te leggen over zijn beroeping tot de dienst, alsmede getuigenissen inzake leer en leven. Een kandidaat dient ten genoegen van de regionale vergadering aan te tonen dat hij met goed resultaat een deugdelijke opleiding tot de dienst des Woords heeft gevolgd en toegelaten is om te staan naar het ambt van dienaar des Woords, waarbij eveneens overgelegd dienen te worden getuigenissen inzake leer en leven.

5. Begroting

De commissie stelt u voor, gelet op de opdracht van de commissie voor de periode 1991-1993 de volgende begroting vast te stellen:

1991 reis- en verblijfkosten bezoek Verenigde Staten	f. 3.000,-
idem Frankrijk	" 1.000,-
idem Australië	" 2.500,-
1992 idem Sinode Middellandse Zuid-Afrika	" 3.000,-
1993 idem GKSA Zuid-Afrika	" 6.000,-
idem Verenigde Staten	" 3.000,-
Secretariaats- en vergaderkosten, abonnementen	" 1.000,-
Onvoorzien	" 5.000,-
	<hr/>
	f. 24.500,-
	=====

Noot: Aangezien de geplande reis naar Australië niet door zal gaan, terwijl de reis naar de Verenigde Staten duurdurder zal worden dan begroot, besloot de vergadering de f 2500,- die voor de reis naar Australië op de begroting stonden te voegen bij de post 'Onvoorzien', die daarmee dus op f 7500,- komt.

Bijlage 10: AANVULLEND RAPPORT II van de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken (afd Buitenland) (code 22.10)

In het eerste rapport van onze commissie d.d. maart 1990 is aandacht besteed aan de contacten met Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika. In dat verband is o.m. verslag gedaan van het bezoek van ds. H.J. van der Kwast en ds. J. Vonkeman aan de synode van de GKSA in 1988 en aan het bezoek van prof. Du Plooy aan de LV Dronten in 1988. De commissie heeft daarbij uitgesproken dat het gewenst is dat de komende Landelijke Vergadering een duidelijk antwoord geeft op de uitspraken van de GKSA-synode in 1988.

Inmiddels is er nog een GKSA-synode gehouden en wel in januari 1991. Deze is namens onze commissie bijgewoond door prof. Schuurman. Het leek de commissie goed om via dit Aanvullende Rapport II u zijn verslag toe te zenden. Inhoudelijk zijn daarin dezelfde zaken - zij het wat toege-

spitst - aan de orde als in het rapport over de synode-1988 van ds. Van der Kwast en ds. Vonkeman. Het zou onlogisch zijn en niet dienstbaar aan de goede verhouding met de GKSA als het verslag van Prof. Schuurman tot een volgende LV in 1994 zou moeten blijven liggen. Vandaar dat onze commissie voorstelt het bij de bespreking van onze beide andere rapporten te betrekken.

Verslag van bezoek aan de Doppersynode in Zuid-Afrika van 10 tot 24 januari 1991 door br. E. Schuurman

De begroeting van vele bekenden op de synode van de Doppekerken was hartverwarmend en het woord van welkom van de Voorzitter eveneens. Onze zendingen hebben in de Geref. Kerken van Zuid Afrika een goede naam verworven!

Op de tweede dag van mijn bezoek aan de synode kreeg ik de gelegenheid namens onze kerken de synode toe te spreken. Dr. Lindhout beantwoordde de toespraak met de erkenning één kerk te zijn en met de wens dat de band met onze kerken nog meer versterkt zal worden.

Tijdens de synode heb ik ook vergaderd met de Deputaten Buitenland van de Doppekerken. Omdat er vanuit de Doppekerken - van de vroegere vrijgemaakte gemeente van dr. Van der Waal; de zogenaamde Kandelaargemeente te Pretoria - bezwaren tegen onze kerken waren ingebracht, heb ik een aantal documenten overhandigd. Dat was allereerst de Verklaring van ds. Telder zoals die in het jaarboekje van onze kerken in 1974 is opgenomen. Deze Verklaring geeft een betere kijk op wat er in het verleden in de 'zaak Telder' allemaal aan de orde is geweest. Ook de Verklaring van ds. Rietkerk over zijn artikelen over de Dordtse Leerregels, die de bezwaren van Chr.Geref. broeders wegnam, is overhandigd. Omdat ook de discussie over een Ondertekeningsformulier in onze kerken in Zuid-Afrika wordt gevolgd, heb ik afschriften gegeven van het Ondertekeningsformulier voor alle Proponenten, zoals op de L.V. van Wezep is vastgesteld. Ook het Ondertekeningsformulier zoals in Overijssel wordt gebruikt, heb ik in Zuid-Afrika achter gelaten.

Alhoewel deze afgegeven documenten niet alle kritiek weerleggen, zullen ze er wel aan meewerken dat de eenzijdige kritiek op onze kerken genuanceerd wordt.

Bezwaarschrift

Zoals gezegd had de Kandelaargemeente bezwaren tegen onze kerken ingebracht. De synode heeft uitgesproken dat de bezwaren onontvankelijk waren, omdat ze al eerder op een synode hadden gediend en niets nieuws toevoegden aan wat al eerder t.a.v. onze kerken was besloten.

Deputatenrapport

De Deputaten voor Buitenlandse Kerken hebben uitvoerig verslag gedaan over de gesprekken die met onze kerken worden gevoerd. Prof. Du Plooy heeft een vergelijkende studie gemaakt tussen de DKO en onze AKS. Heel ons AKS is opgenomen in de Agenda. In elk geval zullen wij niet kunnen zeggen, dat men ons niet ernstig neemt.

De synode sprak over het Deputatenrapport uit dat aan onze kerken een nadere verklaring wordt gevraagd van art. 17 en 30 van het AKS.

Eigenlijk is de uitspraak een herhaling van wat in 1988 op de Doppersynode over onze kerken is uitgesproken en waarvan wij via ons rapport aan de eerstkomende LV verslag hebben gedaan.

Evaluatie

Wanneer ik het voorgaande evalueer, zou ik willen opmerken dat onze kerken inderdaad serieus moeten ingaan op de kritiek van de zijde van de Doppekerken. Daar er bij die kerken meer begrip is voor onze moei-

lijke situatie dan wel werd gedacht, en tegelijk ook in onze eigen kerken deze kritiek wordt gesteund, zou het goed zijn indien de LV een Commissie zou benoemen met de opdracht de kritiek op het AKS te evalueren. Deze commissie zou als adviseurs de vroegere opstellers moeten kunnen raadplegen en eventueel ook advies moeten winnen van de Chr. Geref. hoogleraar in het kerkrecht, prof. dr. Van 't Spijker. De eerste adviseurs kunnen de continuïteit met het verleden waarborgen, de andere adviseur zou een extra onderstreping zijn van onze ernst om naar gefundeerde kritiek te luisteren en tegelijk onze begeerte naar eenheid demonstrenen. Bovendien zou het verstandig zijn om enkele 'spraakmakers' van de LV Breukelen 1982 ook als adviseurs of als commissieleden te benoemen, omdat met name op het laatste ogenblik nog wijzigingen in art. 17 zijn aangebracht zonder dat daarover discussie is gevoerd. Ik vermoed dat de conclusie juist is, dat men na een jarenlange discussie toen het Akkoord heeft willen aanvaarden om aan kerkordelijke onzekerheid een eind te maken. Nu is het de tijd om de nog bestaande bezwaren te evalueren.

Overige zaken

Het lijkt mij niet nodig over andere zaken van de synode te rapporteren. Een algemene indruk is, dat men zeer betrokken is bij de politieke ontwikkelingen in Zuid-Afrika. Men neemt niet unaniem hetzelfde standpunt in. Men is verdeeld tussen de NP en de KP. In de bespreking benadrukt iedereen de politiek buiten de kerk te willen laten. De argumentatie daarvoor maakte inmiddels wel duidelijk wie NP-er en wie KP-er is. Mijn bewering dienaangaande werd door een Zuidafrikaan beproefd. Van de dertig genoemde namen werd maar van twee synodeleden mijn oordeel over de politieke gezindheid betwijfeld.

Tot slot

Waarschijnlijk zal een volgende afvaardiging van onze kerken niet meer deelnemen aan een nationale synode van de Dopperkerken, maar aan een algemene synode. Besloten is namelijk, dat in de toekomst de oecumenische contacten zullen verlopen via de Algemene Synode, waarin dan ook Sinode Middellande vertegenwoordigd zal zijn en dat wij naar die synode ook geen aparte afvaardiging meer zullen behoeven te zenden. Op een bijzondere algemene, dus multiraciale, synode zullen deze zaken nog in 1991 of anders in 1992 besproken worden. Deze ontwikkeling zullen wij moeten toejuichen; onze zending zal daardoor ook meer bij het geheel van de kerken in de belangstelling komen te staan. Ondertussen zullen de kleurlingenkerken al wel zoveel mogelijk geïntegreerd worden met de blanke kerken. Een stap in de goede richting!

Bijlage 11: VOORSTEL van de regio Noord-Nederland betreffende VUT-regeling voor predikanten (code 32.1)

De kerken in de regio Noord-Nederland stellen de Landelijke Vergadering van Ede voor het volgende uit te spreken en te besluiten:

De Landelijke Vergadering van Ned.Ger. Kerken is van mening dat ten aanzien van de dienaren des Woords de mogelijkheid van een ontheffing van hun ambtelijke werk voor de leeftijd van 65 jaar dient te worden onderzocht.

Zij besluit daartoe een commissie te benoemen, zo mogelijk bestaande uit enkele leden uit het bestuur van de Stichting Emeritaats Voorziening, die deze mogelijkheid dient te onderzoeken en daarover zal rapporteren aan de volgende Landelijke Vergadering.

Noot: Een soortgelijk voorstel was ingediend door de regio Alkmaar-Zaandam (code 32.2)

**Bijlage 12: VOORSTEL van de kerk van Leerdam betreffende de
verminderde belangstelling voor de zending
(code 33.1)**

De Raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Leerdam constateert dat landelijk de belangstelling voor de zendingsopdracht volgens Matth.28: 19 en Romeinen 10:14,15 steeds verder afneemt.

Dit is vooral gebleken bij het zoeken naar opvolgers voor de di. Busstra, Kurpershoek en Vonkeman, die als zendeling werkzaam zijn in Zuid-Afrika.

Deze ontwikkeling vervult onze Raad met grote zorg en daarom legt hij aan de Landelijke Vergadering van onze kerken de vraag voor of het wenselijk is een opleiding voor zendingspredikanten, op goed niveau, en (mede) gericht op de praktische behoeften van onze Nederlands Gereformeerde Zendingsgebieden, op te zetten, eventueel samen en in overleg met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De roeping tot het ambt van predikant in het algemeen, en die van zending in het bijzonder, zou in de kerkelijke publikaties, in de prediking, bij de huisbezoeken en binnen de gezinnen wellicht meer aandacht moeten krijgen.

Hier ligt in de eerste plaats een taak voor de plaatselijke kerken, maar ook voor de regionale en landelijke kerkelijke pers.

Ook hiervoor vraagt onze Raad de aandacht van de Landelijke Vergadering.

**Bijlage 13: VOORSTEL van de regio Utrecht met betrekking tot
de beroepbaarstelling van theologisch kandidaten
(code 30.1)**

De regio Utrecht constateert dat het steeds vaker voorkomt, dat vakante gemeenten en kandidaten in de theologie voor het beroepbaarstellingsonderzoek reeds tot overeenstemming komen aangaande het uitbrengen en aannemen van een beroep.

Om diverse redenen betreurt de regio deze ontwikkeling:

1. Door het leggen van zulke vaste contacten, voorafgaande aan het onderzoek, wordt de indruk gewekt het onderzoek zelf niet zo heel serieus te nemen.
2. In het aannemen van een beroep zit ook een element van tot die gemeente geroepen zijn. We spreken hier van de leiding, die de Here geven wil. Wanneer aan andere gemeenten de reële mogelijkheid ontnoemen wordt een - mogel k zeer klemmend - beroep uit te brengen, wordt de leiding, die de HEERE geven wil dan wel voldoende in rekening gebracht?
3. Tenslotte willen we erop wijzen hoe kwetsbaar ons 'systeem' van beroepbaarstelling is. De zin van de door de kerken aangebrachte orde is, dat iedere vakante gemeente een faire kans krijgt een beroep op een kandidaat uit te brengen. Van de huidige ontwikkeling zouden wel eens die gemeenten de dupe kunnen worden, die zich aan de gebruikelijke orde houden. Juist bij een gevoelige zaak als het beroepingswerk moet dit voorkomen zien te worden.

Al deze redenen overziend doet de regio Utrecht een dringend beroep op kerken en kandidaten om ter zake van het beroepen van kandidaten de kerkelijke weg te bewandelen.

De regio besluit deze uitspraak voor te leggen aan de Landelijke Vergadering met het verzoek deze uitspraak over te nemen.

Bijlage 14: VOORSTEL van de regio Dordrecht-Gorinchem tot het verlenen van preekconsent voor een periode langer dan één jaar (code 34.1)

De Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken bijeen te Ede

- I. constateert, a. dat er vele kleine vacante kerken zijn zonder aan haar verbonden dienaren van het Woord,
b. dat er broeders in het midden van de kerken zijn die de gave hebben tot het spreken van een opbouwend woord in de kerken zonder te staan naar het ambt van dienaar van het Woord,
- II. overweegt, a. dat de kerken geroepen zijn optimaal gebruik te maken van de gaven die de Here in de kerken geeft,
b. dat de kerken hierin jegens elkaar een verantwoordelijkheid hebben,
- III. spreekt uit, dat de regionale vergadering op voorstel van de betrokken kerkeraad en na onderzoek door de regionale vergadering, conform lid III van de regeling voor de kerkelijke onderzoeken, een broeder per periode van maximaal 5 jaar het recht kan verlenen in de kerken een opbouwend woord te spreken,
- IV. en besluit a. artikel 16 A.K.S. te wijzigen in artikel 16A,
b. het A.K.S. uit te breiden met een artikel 16B inhoudende voorgaande uitspraak van de Landelijke Vergadering.

Bijlage 15: RAPPORT van de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken (afd. Binnenland) (code 22.3¹)

Samenstelling Commissie

Sinds de Landelijke Vergadering van Dronten 1988 hebben enkele veranderingen in de samenstelling van de Commissie plaatsgevonden. Afgetreden zijn de broeders Ds. J. Stuy en F. Veltman, beide uit Kampen. Nieuwe leden werden de broeders Ds. W. Smouter uit Rijswijk ZH, Ds. C. Bakker uit Enschede en P. Wassenaar uit Rotterdam. De aftredende broeders, die onderscheidene jaren leden waren van de Commissie, zijn bij hun afscheid bedankt voor hun werk en toewijding.

De huidige samenstelling van de Commissie is:

Ds. J.C. Schaeffer	Wolwevershorst 110, 7328 NW Apeldoorn, tel. 055-416737, voorzitter.
T. Bouterse	Sterrekinderenerf 13, 2907 EB Capelle a.d. IJssel, tel. 010-4587631, algemeen secretaris.
Ds. P.J.H. Krol	Jan van Arkelstraat 11, 8266 CK Kampen, tel. 05202-12524, penningmeester.
A.P. de Boer	Vermeerhof 12, 3862 ZR Nijkerk, tel. 03494-51106, secretaris buitenland.
Ds. C. Bakker	Richard Holstraat 2, 7512 DD Enschede.
Drs. A. v.d. Dussen	Neumannlaan 3, 5624 KL Eindhoven.
Ds. J. Horsman	Weeskinderendijk 141, 3314 CN Dordrecht.
Ds. H.J. v. d. Kwast	Etna 15, 1186 CM Amstelveen.
Ds. K. Muller	Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen
Prof.Dr. Ir. E. Schuurman	Karel Doormanweg 7, 3621 JV Breukelen.
Ds. W. Smouter	Julianastraat 61, 2282 RM Rijswijk ZH
P. Wassenaar	van Ballegooijsingel 66, 3055 PD Rotterdam.

¹ Oorspronkelijk gecodeerd 22.1.

De Commissie heeft nu een rooster van aftreden gemaakt, waardoor er van de 12 leden telkens vier aftreden in het jaar waarin een Landelijke Vergadering mag worden verwacht. Zo zullen in 1991 de brs. A.P. de Boer, A.v.d.Dussen, J.C. Schaeffer en E. Schuurman aftreden. Onze commissie is bereid u te zijner tijd te dienen met het noemen van personen, die zij daarvoor geschikt vindt. De brs. V.d. Dussen en Schuurman zullen daarvoor niet meer beschikbaar zijn.

De opdracht van de Commissie

De taak van de Commissie beperkt zich, wat het binnenland betreft, hoofdzakelijk tot gesprekken met Deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Enkele andere activiteiten vermelden wij in het laatste deel van ons rapport. De L.V. van Dronten 1988 verzocht ons:

1. de gesprekken met Deputaten voort te zetten en zoveel als in haar vermogen ligt de gestelde vragen te beantwoorden.
2. de gesprekken zo mogelijk verder te leiden in een richting, die tot versterking van de bestaande contacten kan leiden.
3. andere activiteiten te ontwikkelen, die de eenheid, zowel plaatselijk als landelijk kunnen bevorderen.

De L.V. gaf deze opdracht na te hebben geconstateerd, dat het steeds herhalen van punten uit de Gemeenschappelijke Verklaring weinig voortgang op de weg naar eenheid heeft opgeleverd en na te hebben overwogen, dat het niet goed is dat de verhoudingen teveel beheerst worden door verschil in historische achtergrond en verschil in toonzetting van preken en te weinig door het apostolisch vermaan: "Is Christus verdeeld?" Bovendien heeft de L.V. nog een brief gezonden, gedateerd 8 maart 1989 aan de Generale Synode van de Chr.Geref. Kerken, die in 1989 zou worden gehouden, waarin de ons verstrekte opdracht werd toegelicht en een dringend beroep op de broeders werd gedaan om toch geen onnodige struikelblokken te leggen op de weg naar de door Christus geboden eenheid (zie daarvoor bijlage I).

Uitvoering van onze opdracht

Er werden in de periode, die volgde op ons rapport aan de L.V. van Dronten tot nu toe 7 samensprekingen gehouden, van elk waarvan wij u onderstaand een korte samenvatting geven. Ons rapport wordt daardoor wel uitvoerig, maar het lijkt ons, gegeven de kritieke situatie waarin onze besprekingen met de Chr.Geref. broeders zijn gekomen, wel gewenst.

4 december 1987

Zoals afgesproken zou deze samenspreking worden gehouden aan de hand van een artikel van wijlen prof. W. Kremer over "Het adres van de preek", uit de bundel "Priesterlijke prediking". Het blijkt dat de Ned. Geref. deelnemers aan het gesprek zich over het algemeen goed kunnen vinden in dit artikel. Wel is er duidelijk een verschil in accent. In de NG prediking staat meer op de voorgrond dat Gods belofte ons dringt tot geloof en bekering, terwijl aan CG zijde er ook op gewezen wordt, dat wij, hoewel erfgenamen der belofte, van nature de inhoud daarvan nog niet deelachtig zijn. Die kan ons slechts in de weg van de wedergeboorte worden geschonken. Deze discussie leidde ertoe dat het wenselijk werd geacht het gesprek te concentreren op de verhouding tussen belofte en werkelijkheid en tussen verbond en wedergeboorte. De brs. Maris en V.d. Dussen nemen op zich daarvoor elk een discussiestuk te schrijven, dat in een volgende bijeenkomst zal worden besproken. Die beide geschriften voegen wij als bijlage II aan ons rapport toe.

22 januari 1988

Zonder dat er tussen de beide schrijvers vooroverleg was geweest, blijken beide geschriften parallel te lopen. De discussie spitst zich toe op twee punten. Door ds. Maris wordt o.a. gezegd dat de kinderen van de

gemeente op grond van de doop en het zijn in het verbond op zichzelf genomen niet anders zijn dan de kinderen van de wereld. Hoewel ook door een van de CG broeders er op wordt gewezen dat zo'n stelling de kinderdoop wankel maakt en juist in onze tijd gevaarlijk is, kwam het verzet toch vooral van onze kant. Erfgenamen van het Rijk van God en van Zijn verbond kan men toch niet gelijk stellen aan heidenkinderen, zo wordt gezegd. Hoewel: wat de kinderen zijn krachtens Gods genadige beschikking, moeten zij in de weg van het geloof nu ook worden. Verschillende CG broeders daarentegen onderstrepen wat ds. Maris heeft gezegd door te verdedigen dat de rechtspositie van bondelingen en niet-bondelingen geheel gelijk is: ze zijn allen zondaren. Kenmerkend was ook dat van CG zijde werd gevraagd of bij ons wel aan de verbondsgemeente werd voorgehouden wat aan de gemeente van Efeze (2:1-3) werd gezegd, n.l. dat zij dood zijn door hun overtredingen en zonden. Waarop van onze zijde werd verwezen naar het daaraan voorafgaande 1:4-7, waarin aan precies dezelfde gemeente de overvloedige rijkdom van Gods genade als geschenken heil wordt verkondigd.

Het andere punt van discussie is de stelling van ds. V.d. Dussen dat de noodzaak van de wedergeboorte en de algehele afhankelijkheid van Gods genade niet mag leiden tot lijdelijk afwachten. Dit wordt van CG zijde bestreden. Al is het dan geen lijdelijk afwachten, toch is het wel een zaak van afwachten omdat, naar de Dordtse Leerregels, God de wedergeboorte zonder ons in ons werkt. Het volstrekke genadekarakter wordt naar CG overtuiging van NG zijde te weinig in rekening gebracht.

Hoewel in beide geschriften gesteld wordt, dat ook de wedergeboorte behoort tot de inhoud van de belofte, blijkt er toch in de bespreking een duidelijk verschil in accent. Van CG zijde wordt er vooral de nadruk op gelegd, dat de belofte een mens nog niet anders maakt en dat daarom de vergelijking van Gods heilsbelofte met een cheque (zoals van NG zijde was gedaan) niet opgaat. Het bezit van zo'n cheque verandert de inhoud van iemands zak, maar niet zijn hart, zo werd gezegd. Daartegenover werd van onze zijde de nadruk gelegd op de in de heilsbelofte vervatte uitnodiging om de wedergeboorte met alle andere genadegaven te grijpen, waarbij werd verwezen naar resp. de gebiedende wijs en de belofte in Deut.10:16 en 30:6.

Naar aanleiding van de verwijzing naar de Heilige Schrift ontstaat een kort tussengesprek, dat later nog een rol speelde bij de rapportage aan de Chr.Geref. synode. Van onze zijde werd er namelijk op aangedrongen om meer de onderwijzing van de Schrift in onze discussie te betrekken, omdat tenslotte de belijdenis vanuit de Schrift moet worden verstaan. Van CG zijde werd dit afgewezen, omdat wij hebben verklaard, dat de belijdenis overeenkomstig de Schrift is, zodat er niets tegen is om elkaar alleen de belijdenis voor te houden.

Tenslotte wordt afgesproken, dat de broeders Maris en V.d. Dussen zullen trachten, ten behoeve van de verder samensprekingen, de hoofdpunten waarover verschil van gevoelens is gebleken, te inventariseren.

28 april 1988

Aan de hand van de hiervoor bedoelde inventarisatie wordt nu gesproken over de rechtspositie van de kinderen der gelovigen. Van CG zijde wordt die omschreven als een voorrechtspositie, die echter alleen objectieve betekenis heeft, geen subjectieve. Aan onze zijde ligt de nadruk veel meer op de rijkdom van de belofte waarin immers alles is begrepen wat tot ons behoud nodig is. Door zo te spreken, zo zeggen de CG broeders, blijkt dat wij geen onderscheid maken tussen de schenking van de belofte en de deelachtigmaking daarvan. Welke waarde heeft het spreken over die rijkdom, als men niet eerst de armoede beseft van het zondaar-zijn. Zonder toeïgening van het heil bezitten wij niets. Betekent dat niet het begrenzen van het verbond tot de wedergeborenen of de uitverkorenen, en lopen we zo niet het gevaar dat Gods rijke belofte voor heel de gemeente van haar kracht wordt beroofd, zo wordt van onze zijde ge-

vraagd.

Geconstateerd wordt dat wij discussies als deze al zo dikwijls hebben gehad en gevraagd wordt waarom we niet verder komen. Van onze zijde wordt gezegd, dat het niet veel zin heeft zo door te gaan. Er zijn ongetwijfeld verschillen tussen beide kerken, maar die moeten binnen het raam van de gereformeerde belijdenis mogelijk zijn. Ze komen trouwens ook binnen de Chr.Geref. Kerken voor. Gevraagd wordt of de CG broeders dit toestemmen. Van die zijde is men van oordeel dat het hier echt om wezenlijke verschillen gaat en dat men daarvoor, ingevolge hun synode-opdracht moet blijven praten, al vragen ook zij zich af of het zin heeft dezelfde discussies steeds te herhalen.

Tenslotte wordt afgesproken in een volgende bijeenkomst de afgesproken inventarisatie van verschillen verder te bespreken.

23 september 1988

Het eerste discussiepunt is de beleving van het bondeling-zijn. Van CG zijde wordt benadrukt dat in de doop de belofte wordt verzegeld, niet de belofde inhoud. Na de doop moet immers de omzetting van de dood tot het leven nog plaats vinden. De doop is weliswaar afbeelding van de afwassing der zonde, maar die moet dan nog wel plaatsvinden. Als schenking en deelachtigmaking niet worden onderscheiden, zou er bij de doeping, die later blijkt de Here niet te vrezen, sprake zijn van afval der heiligen. De NG broeders vragen zich af of men, zo sprekende, niet het verweer tegen de baptisten verliest. Wij worden door de doop toch verzekerd dat wij tot kinderen van God aangenomen zijn. Er moet zeker worden gewaarschuwd, maar dan vooral tegen ongelooft, dat ons het heil doet missen. Wij worden immers menens door de Here geroepen. Van CG zijde wordt daartegen opgemerkt, dat wij ook moeten onderscheiden tussen de uitwendige roeping door de prediking en de inwendige door de Heilige Geest, die van dood levend maakt. Van onze kant wordt opgemerkt dat dit onderscheid er niet toe mag leiden dat afbreuk wordt gedaan aan het levende en levenwekkende spreken van de Schrift. Het zal ook van het te behandelen Schriftgedeelte afhangen of men lokt tot het heil of dreigt met Gods oordeel.

In aansluiting hieraan wordt nog kort gesproken over de gemeentebeschouwing, waarbij van CG zijde de vrees wordt geuit, dat bij de NG de oproep tot bekering en de vraag of men wel deel heeft aan het heil, weinig wordt gehoord en men er maar vanuit gaat: wij hebben het en wij zijn er. De NG kunnen zich in geen dele herkennen in deze typering. Er zal best sprake van nuances zijn, zoals een van de CG broeders zegt, dat bij hen misschien teveel en bij ons te weinig wordt gevraagd naar de beleving. Maar een onderscheidend preken, waarvan de basis is dat het genadeverbond wel is gesloten met de gelovigen en hun kinderen, maar dat de deelachtigmaking alleen is voor de uitverkorenen, zoals een van de CG broeders zegt, vindt bij de NG geen ingang.

25 november 1988

Als de laatste uit de z.g. inventarisatie komen ter sprake vragen rondom onmacht en verantwoordelijkheid, waarbij praktisch dezelfde vragen en dilemma's worden gesteld als in de voorgaande besprekingen. Ook nu gaat het over het onderscheid tussen schenking en deelachtigmaking, waarbij van onze kant wordt gewaarschuwd tegen lijdelijkheid en van CG zijde tegen het onvoldoende in rekening brengen van de totale doodstaat van de mens.

Ook de verhouding Woord en Geest komt daarbij weer aan de orde als van onze kant wordt gezegd dat Gods Geest zijn levenwekkend werk in ons verricht in de nauwste betrekking tot de prediking van het Evangelie, die dan werkt als een kracht tot behoud. Van CG zijde wordt toegestemd, dat Gods Woord levend en krachtig is, maar dat het toch door de mens krachteloos wordt gemaakt, tenzij in die mens een extra werk van de Geest plaats vindt.

Enkele andere CG deputaten stemmen toe dat er op dit punt van de verhouding tussen Woord en Geest wel verschil is aan te wijzen, maar dat dat huns inziens binnen het raam van de confessie valt. Niet alle CG broeders zijn het daarmee eens. Zij spreken toch van wezenlijke verschillen.

Het blijkt aan het einde van deze en voorgaande samensprekingen dat de gebleken verschillen onderling verscheiden worden beoordeeld. Alle NG commissieleden en enkele CG deputaten menen dat het om nuances gaat, die binnen het raam van de confessie vallen en daarom de eenheid niet in de weg behoeven te staan. Een aantal CG deputaten is daarvan niet overtuigd. Allen zijn het er over eens dat de verschillen zo grondig zijn besproken, dat het geen zin meer heeft door te gaan. Wel vindt nog een korte gedachtenwisseling plaats over de binding aan de confessie, naar aanleiding van een enquête die gehouden is onder de CG kerken. Enkele zaken als het toelaten tot het Avondmaal en de vrouw in het ambt, voorkomend in enkele NG kerken, alsmede publikaties van enkele NG predikanten, die de indruk geven op gespannen voet met de confessie te staan, komen daarbij aan de orde. Van NG kant wordt gezegd dat men op grond van opgedane ervaringen zeer voorzichtig is geworden en grote terughoudendheid betracht om tot kerkelijke procedures te komen. Men wil liever eerst tot gesprekken met elkaar komen. Als dan van CG kant wordt gevraagd of dat na 20 jaar nog zo moet blijven, worden de CG broeders erop gewezen dat zij ook ervaring hebben met het betrachten van geduld ten opzichte van kerken die op bepaalde punten afwijken van krachtens de kerkenordening gemaakte afspraken.

17 maart 1989

In deze samenspreking kwam aan de orde het rapport dat Deputaten aan hun generale synode van Groningen 1989 zouden uitbrengen. Over het algemeen vonden wij het rapport teleurstellend. De verschillen werden zozeer op de voorgrond gesteld, dat het geheel een negatieve indruk maakte. Zo werd men in het rapport niets gewaar van het groeiend aantal samenwerkende gemeenten, noch de studie van meerdere van onze studenten in Apeldoorn.

Onzerzijds werd ook nog opgemerkt dat er een heel verschil is tussen nu en 14 jaar geleden, toen in de Gemeenschappelijke Verklaring dezelfde verschillen die nu in onze discussies aan de orde komen, als verschil in accent naast elkaar werden gesteld, terwijl die nu onoverbrugbaar blijken. Van CG zijde wordt daarop geantwoord dat de Gemeenschappelijke Verklaring in onze kerken niet zou functioneren.

Op de vraag van CG zijde waarom wij in de samensprekingen geen kritiek op hun kerken hebben geuit, wordt van onze kant gezegd dat wij bepaalde geluiden uit hun kring, waarmee wij het niet eens zijn, niet hebben genoemd, omdat zij voor ons geen verhindering mogen zijn om de door Christus bevolen eenheid te zoeken.

Intussen hadden wij tegen enkele passages in het rapport zodanig ernstige bezwaren dat wij om correctie vroegen. Zo werd in het rapport gezegd "dat een duidelijker binding aan de belijdenis vereist is" en "Er zijn symptomen van relativerend spreken over de belijdenis". In een door ons gevraagde toelichting werd door de CG broeders gezegd, dat deze passages betrekking hadden op vooral twee uitingen van NG zijde. De ene was een opmerking van een lid van onze commissie, die zei dat hij de poging van de D.L. om de verborgen werking van de Heilige Geest te beschrijven met de woorden "In de wil stort Hij nieuwe hoedanigheden" niet zo gelukkig vond. Hij achtte zich aan zo'n formulering waarin de filosofie en psychologie van haar ontstaanstijd duidelijk uitkomt, niet gebonden. Hoewel een van de CG deputaten toegaf dat men niet aan zulke uitdrukkingen gebonden is, hield een andere CG broeder staande dat hier sprake was van bezwaar tegen de belijdenis.

Een tweede symptoom van relativerend spreken over de belijdenis werd gevonden in het feit dat een ander commissielid bij twee gelegenheden

had gesteld "wij moeten elkaar toch ook uit de Heilige Schrift proberen te overtuigen, omdat die voor ons toch meer gezag en overtuigingskracht moet hebben en trouwens de belijdenis alleen vanuit het Woord kan worden verstaan". Ook dat achten Deputaten een relativeren van de belijdenis. Onzerzijds werd dit ten stelligste ontkend, omdat met deze uitspraak niet meer was gedaan dan de juiste verhouding tussen Schrift en belijdenis aan te geven. Daarom stelden wij voor in elk geval de samenvatting van het gesprek op 22-1-1988, overeenkomstig de notulen, als volgt te wijzigen: "Van Ned.Geref. zijde wordt het geluid gehoord, dat wij elkaar niet alleen vanuit de confessie, maar ook uit de Heilige Schrift moeten overtuigen, omdat de confessie vanuit de Schrift moet worden gelezen".

Nog twee verdere wijzigingen werden voorgesteld. In het verslag van het gesprek op 4-12-1987 zou van onze zijde zijn gezegd "dat de wedergeboorte ook in de belofte is begrepen". Deze passage komt niet in de notulen voor. Er is bij ons geen bezwaar ze toch op te nemen, maar dan zou het duidelijker zijn ze te veranderen in "maar dat de wedergeboorte tot de inhoud van de belofte behoort".

Een laatste door ons gewenste verandering was een passage in het verslag van het gesprek van 28-4-1988 "dat de gedoopten vrij zijn van de zonde". Het is wel mogelijk dat dit door één van onze commissieleden zo is gezegd, in de zin zoals Rom.6:7 het bedoelt en het zou dan een verkorte spreekwijze zijn geweest. Omdat dit tot misverstand zou kunnen leiden, verzochten wij de zin als volgt te wijzigen: "dat de gedoopten de belofte hebben, dat zij in Christus vrij zijn van de zonden".

Tenslotte werd door ons ook gevraagd om bij het rapport voor de synode te voegen de discussiebijdragen van de brs. Maris en V.d. Dussen over "Verbond en Wedergeboorte", omdat deze geschriften zeer verhelderend zijn gebleken. Afgesproken werd dat Deputaten onze verzoeken zouden overwegen.

Tot onze teleurstelling ontvingen wij op 16 mei de mededeling dat men niet aan ons verzoek zou voldoen. Men zou alleen in hun rapport vermelden, dat onze commissie het met hun weergave van de feiten niet in alle opzichten eens was. Daarop hebben wij gereageerd in een brief van 24 mei 1989, waarin wij nogmaals hebben aangedrongen op de door ons gevraagde wijzigingen en niet door dit na te laten onze onderlinge verhoudingen diepgaand te verstoren. Dit resulteerde tenslotte in een toezegging van Deputaten om onze brief, waarin wij om de correcties vroegen, aan de generale synode door te geven. Hun rapport aan de synode wilden zij echter niet wijzigen. Zij beriepen zich op de gespreksnotulen, wat overigens slechts op één van de gevraagde correcties van toepassing was. Ook meenden zij dat door de gevraagde wijzigingen aan te brengen zij de tussen hen en ons gebleken verschillen zouden toedekken. Aan ons verzoek om de discussiebijdragen over "Verbond en Wedergeboorte" aan de synode ter kennis te brengen, werd ook geen gehoor gegeven. Het behoeft geen toelichting dat het hele verloop van deze rapportage ons heeft teleurgesteld. Op de generale synode van Groningen hebben onze afgevaardigden van deze teleurstelling ook duidelijk blijk gegeven.

17 januari 1990

In deze laatste samenspreking kwamen aan de orde de uitspraken van de Generale Synode van Groningen en de opdracht, die Deputaten daar hebben gekregen.

Van onze kant hebben wij er onze verwondering over uitgesproken dat de synode unaniem tot het oordeel kwam "dat in de Nederlands Gereformeerde Kerken met betrekking tot de toeëigening van het heil geen recht gedaan wordt aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der kerken". Immers hebben niet alleen heel wat samenwerkende gemeenten kennelijk geen problemen met de prediking in onze kerken, maar spelen ook dezelfde zaken een rol binnen de Chr.Geref. Kerken zelf. Wij zien dan ook geen heil in een verdere "bezinning en gesprek" over de z.g. toeëigening des heils.

Het enige dat wij nog zouden kunnen doen, is ons standpunt daarover nog eens helder formuleren in het licht van enkele misverstanden in het rapport dat Deputaten aan hun synode hebben uitgebracht.

Over vragen met betrekking tot ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven willen wij best met Deputaten spreken. Die leven ook in onze eigen kerken. Maar wij dringen daarbij wel aan op begrip voor elkaars moeilijkheden, te meer omdat in de Chr.Geref. Kerken dezelfde problemen ten aanzien van onderlinge tolerantie bestaan als in onze kerken.

Van de zijde van Deputaten wordt erkend, dat er in de uitspraken en besluiten van de generale synode een zekere spanning zit. De in onze besprekingen gebleken verschillen over de toeëigening des heils en de gemeentebesouwing worden enerzijds als van wezenlijke aard beschouwd, terwijl anderzijds toch wordt uitgesproken dat onze kerken zich willen stellen op de grond van Schrift en belijdenis. Over de vraag of de gebleken verschillen een reden tot blijvende scheiding mogen zijn, wordt in de CG kerken verschillend gedacht. Dat is ook een reden dat aan Deputaten gevraagd is zich daarover te bezinnen en aan de volgende synode een gefundeerd antwoord te geven.

Toen één van onze commissieleden opmerkte dat de woorden in het oordeel van de synode "geen recht doen aan" nog niet behoeft te betekenen "onrecht doen aan" of "in strijd zijn met" sloten verschillende Deputaten zich daarbij aan. Men erkent ook van CG zijde dat de besproken problematiek voor een deel binnenkerkelijk is.

Op ons aanbod om ons standpunt nog eens te formuleren, reageren Deputaten positief, evenals op onze wens om bij een gesprek over kerkordelijke zaken het tweerichtingsverkeer niet te vergeten.

9 maart 1990

Het hiervoor vermelde verslag van de gehouden samensprekingen hebben wij vooraf aan Deputaten ter inzage gezonden om hun gelegenheid te geven voor commentaar. In een daarna gehouden gesprek met de brs. Schaeffer en Bouterse werden door Deputaten de navolgende op- en aanmerkingen gemaakt:

- * In ons rapport hebben wij nogal eens laten blijken dat men het binnen het deputaatschap niet altijd met elkaar eens was. Toch, zo zeiden Deputaten, hebben zij hun rapport aan de Synode unaniem uitgebracht. Wij hebben daarop geantwoord dat wel te hebben begrepen, maar er ons ook over te hebben verwonderd, omdat enig verschil van mening tijdens onze samensprekingen wel degelijk was gebleken, ons daarom soms ook had bemoedigd, en dus ook in ons rapport was verwoord. Deputaten konden dat niet ontkennen, maar stelden het kennelijk op prijs als wij daarvan in onze rapportage gewag zouden maken. Dat hebben wij hiermee gedaan.
- * Voorts vroegen Deputaten op twee punten een kleine verandering, die huns inziens nodig was om misverstand te vermijden. Daaraan hebben wij kunnen voldoen.
- * Tenslotte was men over het algemeen van oordeel dat men zichzelf meer dan eens niet herkende in onze verslaglegging. Bij verder doorpraten van enkele voorbeelden bleek dat men op grond van de notulen geen bezwaar kon maken. Die waren op de betreffende punten soms letterlijk geciteerd en van een onjuiste of tendentieuze weergave wilde men niet spreken. Toch voelde men zich op enkele punten tekort gedaan, ook als hun mening vrijwel letterlijk werd weergegeven. Dat kwam, zo gaf men zelf toe, omdat men soms tegenover ons sterk het accent legde op zaken, die men bij ons meende te missen en daardoor de indruk wekte geen oog te hebben voor de aspecten, die wij naar voren brachten. Wij hebben daarop geantwoord dat wij in onze samensprekingen van hun kant toch weinig hebben ervaren van dat evenwichtig spreken en van het aanvaarden van accenten. Niet van onze kant, maar van hun kant werd herhaaldelijk het accent zodanig naar één kant gelegd, dat het andere uitgesloten of op z'n minst genegeerd werd. Het is niet zo vreemd dat

dit dan ook in een verslag tot uitdrukking komt. Onze verslagen be-
doelen weer te geven wat er in onze samensprekingen is gezegd en wij
kunnen die moeilijk veranderen om te kunnen weergeven wat men, ach-
teraf gezien, ook nog had willen zeggen.

Wellicht illustreert dit dat ook bij Deputaten onvoldaanheid blijkt
over de manier waarop met verschillen tussen hen en ons wordt omge-
gaan.

Enkele verdere activiteiten van de commissie

Enquête kerken.

In de loop van 1989 hebben wij een enquête gehouden onder onze kerken,
waarin wij vroegen naar hun ervaring in contacten met plaatselijke Chr.
Geref. Kerken. Tevens vroegen wij naar de enkele contacten, die er
blijkens perspublicaties met vrijgemaakte kerken zijn geweest. Wij heb-
ben van alle kerkeraden antwoord gehad. Dit waren de resultaten:

- * Er waren 18 kerken waar ter plaatse geen Chr.Geref. Kerk is.
- * Bij eveneens 18 kerken werden de verschillen met de Chr.Geref. Kerk
ter plaatse te groot geacht om contact te kunnen maken.
- * Verder zijn er 22 kerken die contacten hebben gehad, die, meestal
door afwijzing van de Chr.Geref. kerkeraad tot niets hebben geleid.
Enkele kerken hebben enige tijd goede contacten gehad, zelfs met kansel-
ruil, die later zijn verlopen.
- * Bij 11 kerken zijn er sinds korte of langere tijd contacten, die nog
niet tot kanselruil en Avondmaalsgemeenschap hebben geleid. Enkelens
hebben daar wel goede hoop op.
- * Bij 22 kerken is er sprake van regelmatige kanselruil en Avondmaals-
gemeenschap. In onderscheidene gemeenten is er ook gezamenlijk ver-
enigingsleven.
- * Tenslotte zijn er drie gemeenten, t.w. Almere, Lelystad en Nieuwe-
gein, die één gemeente vormen.
- * Contacten met de vrijgemaakte kerken zijn er de laatste jaren geweest
in 15 gemeenten. Bij 7 daarvan heeft het tot niets geleid. Bij de an-
dere 8 verkeren de contacten nog in een pril stadium of is van enige
voortgang sprake. Een van de kerken heeft ons advies gevraagd in
verband met een te verwachten bespreking met de vrijgemaakte kerke-
raad.

Conferentie van ambtsdragers

De kerkeraad van Emmeloord hebben wij verzocht, tezamen met die van de
Chr.Geref. Kerk, een ambtsdragersconferentie te beleggen, waar over de
ervaring met samenwerkende kerken zal worden gesproken. In het verleden
is dat ook tweemaal gedaan. Aan ons verzoek hebben beide kerkeraden
voldaan. De bedoeling is deze conferentie te houden na de zomer van
1990.

Informatie over onze kerken

Onze Commissie heeft in 1988 een derde herziene druk samengesteld van
de vroeger uitgegeven brochure met informatie over onze kerken, omdat
de vorige uitgave was uitverkocht. De brochure werd, evenals voorheen,
uitgegeven door Buijten & Schipperheijn b.v. in een eerste oplage van
2000 ex., spoedig daarna gevolgd door een 2e oplage van 1000 ex. ter-
wijl nu een 3e oplage ter drukkerij is van 1500 ex.

Evenals de vorige maal werd ook een Engelse vertaling van deze 3e druk
in een kleine oplage en in eenvoudige uitvoering, uitgegeven.

'Schrift en Getuigenis'

Het bestuur van de Vereniging "Schrift en Getuigenis" heeft zich in
1989 tot ons gewend met de vraag of wij op de een of andere wijze met

hen konden samenwerken. Deze Vereniging, die oorspronkelijk bestond uit verontruste leden van de Gereformeerde kerken, geeft nu een blad uit, waarin medewerkers uit verschillende kerken schrijven, maar waarvan het voortbestaan steeds moeilijker wordt. Wij hebben een gesprek met enkele bestuursleden gehad, waarin wij hebben duidelijk gemaakt, dat het gevraagde niet op de weg ligt van onze commissie, gegeven onze opdracht, hoezeer wij begrip hebben voor hun problemen.

Slotconclusie

Toegekomen aan een slotconclusie met een beoordeling van de huidige situatie en in verband daarmee aan een aanbeveling voor een nieuwe opdracht van uw Vergadering, bleek er in de commissie niet voldoende eenstemmigheid. Daarom besloten wij u zowel de mening van de meerderheid voor te leggen (Evaluatie I) als die van de brs. Bouterse, V.d. Dussen en Muller (Evaluatie II)

EVALUATIE I

Wanneer we de situatie in de samenspreking met de Christelijke Gereformeerde Kerken overzien, dan moeten we eerlijk zeggen dat we in een impasse zitten. Er is op landelijk niveau veel gesproken, maar de resultaten stellen teleur. Met name de uitspraken van de CG synode van Groningen 1989 zijn teleurstellend te noemen. Ze zijn dat niet in de eerste plaats omdat er verschillen gesignaleerd worden. Verschillen zijn er immers altijd geweest. Teleurstellend is vooral dat deze verschillen nu uitsluitend als een belemmering voor eenheid worden beschouwd en dat uit niets meer blijkt dat de CG kerken deze verschillen ook in eigen huis kennen. Bovendien is dit het geval, omdat recht overeind blijft staan dat wij de CG kerken hebben herkend en erkend als zusterkerken, waarin het lichaam van Christus zich openbaart. Alleen al daarom zal niet ons gevoel maar de roeping van Christus' wege de toon moeten zetten.

Historie

Daarnaast is er ook reden om het spreken over een dieptepunt in de relatie tussen de CG kerken en de onze enigszins te relativieren. Besprekingen vinden plaats sinds 1948 en er zijn over de verschillen in het verleden minstens even scherpe uitspraken gedaan. Zo oordeelde de CG synode van Hilversum 1968/1969 dat genoemde verschillen "maar geen accentverschillen zijn, maar verschillen die een reëel beletsel vormen voor een vereniging". Wij halen dit niet op om moedeloos te maken. Men kan immers ook opmerken dat als regel enige tijd na dit soort dieptepunten de samensprekingen weer worden hervat en dat het begrip groeit. Wanneer het besef van de roeping van Christus' wege verlevendigt, komt er schot in de besprekingen. Om op dit punt maar voor onszelf te spreken: juist die NG kerken die contact met een CG kerk hebben, zullen beseffen dat we tot eenheid geroepen zijn. In het licht van deze roeping mogen we zeggen: wie weet of de Here niet een onverwachte keer ten goede wil geven? Naast deze relativering in het licht van de historie is er ook alle reden om te wijzen op enkele positieve elementen in de uitspraken van de CG synode van Groningen. Weliswaar ontbreekt een rechtstreekse oproep aan de eigen kerken om de eenheid met onze kerken na te jagen, maar niettemin blijft de bezinning en het gesprek er op gericht dat "zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden". Verder wordt uitgesproken dat wij elkaar behoren te helpen om waarlijk gereformeerde kerken te zijn, "teneinde zo gestalte te geven aan de roeping te blijven zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid".

Voorts zag de commissie dat de CG deputaten van hun synode de opdracht kregen "zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijdenis mag en kan zijn". Deze opdracht is het resultaat van een rapport, waarin de voorbereidende synodecommissie opmerkte dat deputaten te veel over eenheid spraken als een (onbereikbaar) ideaal, terwijl men veeleer van de roeping behoorde uit te gaan. In dat verband werd ook opgemerkt dat we niet zozeer behoorden te bespreken of wij ons verbonden gevoelen, maar dat het behoort te gaan over de vraag of wij krachtens Gods roeping en onze gezamenlijke belijdenis bijeen behoren. Indien onze gesprekken over kerkelijke eenheid op deze toonhoogte zouden worden gevoerd, komt er perspectief! We zien dan ook uit naar de resultaten van deze bezinning.

Hoe nu verder? Onze commissie wil niet verhehlen dat er onder ons zeker gevoelens van teleurstelling en frustratie leven, nu we zo weinig verder komen. Maar we menen, dat we ons de marsroute voor de toekomst niet door deze gevoelens mogen laten voorschrijven. De roeping tot eenheid met allen die onze Here Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben weegt immers zwaarder dan onze gevoelens. En de broederlijke band die velen plaatselijk kennen is daarbij beslist een ondersteuning. Alleen als in de samensprekingen ernst wordt gemaakt met de doelstelling die de CG synode formuleerde, namelijk "opdat zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden", zal er perspectief zijn.

Wat de commissie betreft zal het in deze gesprekken niet langer mogen gaan om het zoeken van zo veel mogelijk verschillen of het uitvergrooten daarvan. Wel acht de commissie het een goede zaak om ten behoeve van de CG deputaten onze visie op de toeëigening des heils nog eens in een schriftelijk stuk neer te leggen. De commissie hoopt deze notitie in de loop van 1990 af te ronden en zal deze te zijner tijd in een vervolgrapport aan de kerken ter kennis te brengen. Hetzelfde geldt voor het toegezegd gesprek met deputaten over ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven.

Wij zien ervan af om op dit moment al een voorstel te geven voor de formulering van een nieuwe opdracht voor onze commissie. Wij houden ons gered om uw Vergadering op dit punt nader van dienst te zijn. Naar onze mening zal in de nieuwe opdracht in elk geval ook aandacht gegeven moeten worden aan de ondersteuning van plaatselijke contacten. Voorzover wij kunnen zien is het toch daar, dat deuren geopend zijn.

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Wij zien her en der zelfs deuren geopend naar de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). In 1978 spraken onze kerken uit "dat alles gedaan moet worden, om te komen tot herstel van de geschonden eenheid met de Vrijgemaakten, maar dat een officieel verzoek tot landelijke samenwerking "vrucht zou moeten zijn van een veel bredere praktijk van kerkelijke herkenning en kontanktoefening". Zouden wij daarvan iets mogen gaan meemaken?

EVALUATIE II

Het oordeel van de Christelijke Gereformeerde synode van Groningen, dat in onze kerken "met betrekking tot de toeëigening des heils geen recht gedaan wordt aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der kerken", heeft ons in een impasse gebracht. Dat dit oordeel ook nog met algemene stemmen is uitgesproken, heeft ons onthutst. Dit te meer als wij bedenken dat tenminste een 25-tal gemeenten binnen het verband der CG kerken, die met enige regelmaat de prediking uit onze kerken horen, toch anders moeten oordelen.

Ook al mogen wij met dankbaarheid de uitspraak noteren "dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis", het neemt

niet weg dat wij na bijna 30 jaar durende gesprekken, nog weinig zijn gevorderd op de weg naar kerkelijke eenheid. Wij zien dan ook geen heil in het opnieuw gaan bespreken van de verschillen, voorzover dat uit punt 1 van de aan deputaten door de synode gegeven opdracht kan worden afgeleid. Het enige dat wij na de synodevergadering nog kunnen doen is:

- a. in de loop van 1990 ons standpunt over de z.g. toeëigening des heils nog eens zo helder mogelijk samen te vatten in dezelfde geest als wij tot nu toe in onze samenspreking hebben gedaan. Deputaten kunnen die samenvatting gebruiken bij het uitvoeren van hun opdracht tot het geven van een "gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren".
- b. een gesprek met deputaten te hebben over ons AKS, ervan uitgaande, dat dit zal worden gehouden in de toegezegde geest van wederzijds begrip. Nu de CG synode in feite een verdere voortgang op de weg naar kerkelijke eenheid heeft belemmerd, is dit, naar ons oordeel en zeer tot ons leedwezen, het enige dat ons nog te doen staat. Omdat dit bovendien al zal zijn gedaan wanneer uw Landelijke Vergadering in 1991 bijeen zal komen, zullen wij daarna moeten afwachten wat de volgende synode doet. Wel mogen wij met dankbaarheid uit de gehouden enquête vaststellen dat in onderscheidene gemeenten van een goede en ook groeiende samenwerking mag worden gesproken. Voorzover dat op onze weg ligt, zullen wij die ontwikkeling graag steunen. Op grond van het bovenstaande geven wij u in overweging in de ons te verstrekken nieuwe opdracht de volgende elementen op te nemen:
 - * zolang een nieuwe generale synode van de CG kerken geen nieuwe wegen naar eenheid heeft geopend, ons in onze contacten met deputaten te beperken tot overleg met betrekking tot andere zaken die onze beide kerken in Nederland aangaan en verder tot onze contacten met buitenlandse kerken.
 - * daar waar dat van ons wordt gevraagd of verwacht de plaatselijke contacten tussen onze en de CG kerken te helpen bestendigen en bevorderen.

Tenslotte zouden wij willen bepleiten dat door uw Vergadering een krachtig beroep wordt gedaan op de eerstkomende generale synode van de CG kerken om de belemmeringen naar de groei van de kerkelijke eenheid weg te nemen.

Bijlage I - Brief LV Dronten aan CG synode Groningen

Hooggeachte en geliefde broeders in onze Heer Jezus Christus,

Namens de Landelijke Vergadering van onze kerken, gehouden te Dronten in het jaar 1988, bevestigen wij door middel van dit schrijven de ontvangst van uw brief d.d. 10 januari 1987.

Op haar zittingen van 18 juni en 1 oktober 1988 heeft de Landelijke Vergadering zich beraden op de stand van zaken met betrekking tot de samenspreking tussen onze kerken, die al sinds geruime tijd op verschillende niveaus plaatsvindt. Dit gebeurde in de gewaardeerde aanwezigheid van uw afgevaardigden, de broeders G. van Malkenhorst en ds. J.C.L. Starreveld.

Wij willen u langs deze weg mededeling doen van het besluit dat onze Landelijke Vergadering heeft genomen aangaande de contacten met uw kerken. We voegen dit besluit als bijlage aan deze brief toe.

(Opm. van de redactie: in deze editie van de Akta is dit besluit niet opgenomen; zie daarvoor de Akta van de LV Dronten, pag. 105).

Er zijn in de contacten tussen onze kerken enkele dingen, die verheugend te noemen zijn.

We noemen de verblijdende eenheid, die op diverse plaatsen bereikt is, zoals in Almere, Lelystad en Nieuwegein. En ook in andere plaatsen zijn vormen van voortdurende ontmoeting en samenwerking die tot zegen zijn.

Verder achten we het een goede zaak, dat onze studenten in de theologie hun opleiding tot dienaar van Gods Woord kunnen ontvangen aan de School van uw kerken te Apeldoorn. Ook stemt het ons blij dat enkele broeders uit ons midden in het docentenkorps van de vooropleiding zijn opgenomen.

In dit verband willen we ook noemen ons gemeenschappelijk optreden in de zaken betreffende de G.O.S. Op zichzelf zijn de ontwikkelingen binnen de G.O.S. (die inmiddels is omgezet in de G.O.R.) uitermate verdrietig te noemen. De strijd om het hooghouden van Gods Woord in zaken van leer en leven geeft veel moeite en pijn. Maar in die strijd om de handhaving van de heiligheid van Gods Woord stonden en staan wij naast elkaar. Dat bleek ook duidelijk op de zitting van de L.V. van 18 juni 1988, toen ds. Starreveld, die één van uw afgevaardigden naar Harare was, ook aan ons verslag deed van de gebeurtenissen, die helaas geleid hebben tot een breuk binnen de G.O.R.

De genoemde feiten spreken toch van een bepaalde mate van overeenstemming, die met dankbaarheid mag worden vastgesteld.

Toch overheerste, zoals ook uit het aangenomen besluit wel blijkt, de teleurstelling, omdat in de gesprekken tussen de leden van uw Deputaatschap voor de eenheid der gereformeerde belijders en van onze Commissie voor Kontakt en Samenspreking met andere kerken in de afgelopen periode zo weinig concrete vorderingen zijn gemaakt.

Onze vergadering was er met name teleurgesteld over dat uw vorige synode uw Deputaten opdroeg om "steeds weer aan de orde te stellen de punten, in de Gemeenschappelijke Verklaring genoemd". Als gevolg daarvan cirkelen de gesprekken voortdurend om dezelfde onderwerpen, die al sinds jaar en dag besproken zijn. We vragen ons echter af wat we reëel van een verdergaand gesprek over deze Verklaring kunnen en mogen verwachten. Kennen we na zoveel jaren van samenspreking elkaars denken en gevoelens niet voldoende om te weten wat we in dezen aan elkaar hebben? Naar onze overtuiging leidt het voortgaan op deze weg tot het telkens weer aanscherpen van geconstateerde verschillen, geheel tegen de bedoeling van de Verklaring in. Deze beoogde immers vast te stellen dat er een verregaande overeenstemming was bereikt.

Onze vergadering kan zich daarom niet vinden in een hanteren van de Verklaring als een blijvend instrument om over en weer elkaars diepste gevoelens en bedoelingen met betrekking tot de onderhavige punten af te tasten.

Overigens werd pijnlijk gemist de erkenning, die uw synode van 1983 nog wel uitsprak, dat het hier gaat om verschil in accenten die ook binnen uw eigen kerken gelegd worden. Wanneer deze erkenning de besprekingen meer zou doortrekken, zou er ook meer oog kunnen zijn voor de door ons meermalen uitgesproken overtuiging, dat de verschillen binnen de grenzen van Schrift en belijdenis vallen. Dat wil zeggen: de verschillen zijn er wel, maar we kunnen ze voor de troon van God niet noemen als gegronde redenen voor een voortdurende scheiding.

Met dit alles spreken we evenwel niet uit, dat wij niet langer bereid zijn om op uw kritische vragen in te gaan. Integendeel, wij hebben onze Commissie verzocht om "zoveel als in haar vermogen ligt de gestelde vragen te beantwoorden".

Van onze kant doen we dat echter niet met de bedoeling om de besprekingen nog meerdere jaren in dezelfde cirkelgang voort te zetten. Vandaar dat we er de opdracht aan hebben toegevoegd om "de gesprekken zo mogelijk verder te leiden in een richting, die tot versterking en uitbreiding van de bestaande contacten kan leiden".

We doen dit vanuit de overtuiging, in het besluit van onze Landelijke Vergadering verwoord, "dat het niet zo mag zijn, dat de verschillende historische achtergrond en een verschillende toonzetting van de preken de verhoudingen beheersen". Als u met ons van oordeel bent dat de indringende vraag van de apostel "Is Christus gedeeld?" (1 Cor.1:12) ook op onze wederzijdse kerken betrekking heeft, dan vragen wij u om onder

de klem van dit woord de bestaande impasse te doorbreken, zodat de goede contacten die er plaatselijk zijn ook landelijk worden bevorderd.

Wij hopen vurig dat uw antwoord ons weer nieuw perspectief zal kunnen bieden. We doen dat met een beroep op een ander woord van de apostel Paulus: "Indien iemand de vaste overtuiging heeft van Christus te zijn, dan overwege hij, dat, even goed als hij van Christus is, wij ook van Christus zijn" (2 Cor.10:7). En we herinneren u eraan dat u ook zelf in meerdere uitspraken van uw synodes gewezen hebt op Christus' gebed om eenheid, dat voor ons toch een gebod tot eenheid inhoudt.

Stammen we bovendien niet uit dezelfde traditie van de Afscheiding van 1834? En blijft voor u en ons niet gelden wat onze voorouders vastlegden in de Acte van Afscheiding of Wederkeering, toen zij verklaarden "gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen, en zich te willen vereenigen met elke op Gods onfeilbaar woord gegronde vergadering, aan wat plaatze God dezelve ook vereenigd heeft..."?

Broeders, wij zijn ervan overtuigd dat wij elkaar in een tijd van toenemende Godsverduistering en kerkverlating hard nodig hebben. Wij bidden de HEERE dat Hij ons geeft samen gehoorzaam te zijn aan Zijn roepstem en in woord en daad de eenheid te zoeken en te beleven met allen die de verschijning van Zijn Zoon Jezus Christus waarachtig liefhebben. Wij zien met groot verlangen uit naar de dag dat Hij ons samenbrengt. Tenslotte bidden we u over het werk van uw vergadering en van al uw kerken de onmisbare zegen van de HEERE toe.

In Christus verbonden,
namens de Landelijke Vergadering van
Dronten 1988,
J.C. Schaeffer, praeses e.t.
M.A. van Helden, 2e scriba e.t.

Bijlage IIa - Verbond en wedergeboorte - ds. A. van der Dussen

1. God bedoelt het verbond dat Hij met zijn volk aangaat als een wederkerige relatie. Vgl. Lev.26:12:

"Ik zal hun tot een God zijn

en zij zullen Mij tot een volk zijn." (Vgl. Openb.21:3)

Op zijn woord van trouw verwacht Hij een ant-woord van trouw (vgl. Deut. 26:17,18). Met zijn liefde wil Hij weder-liefde uitlokken (vgl. Deut. 6:5; Jer.2:2). Zijn radikale toewijding aan zijn volk vraagt om totale gehoorzaamheid (vgl. Deut.10:12-15). Het hart van het verbond is dan ook de gemeenschap met God (vgl. 1 Joh.1:3b,6). Waar die gemeenschap van de kant van de mens achterwege blijft, mist het verbond zijn doel.

2. Het oude verbond is stukgelopen op Israëls afkerigheid van de HERE: het was Hem hartgrondig ontrouw, betoonde Hem geen liefde en leefde niet in gehoorzaamheid aan Hem. De HERE heeft dan ook moeten konstatereen, dat zijn volk het verbond met Hem verbroken had. Zijn bittere te-leurstelling daarover manifesteerde zich in de onvoorstelbare katastrofe die over de twaalf stammen kwam ten tijde van resp. de Assyrische en de Babylonische ballingschap. In de verstoktheid van het boze hart van de Israëlieten (vgl. Jer.11:8) is de radikale verdorvenheid van heel het menselijk geslacht tot openbaarheid gekomen. Zo is langs historische weg komen vast te staan, dat liefde tot, gehoorzaamheid aan en vertrouwen in God niet tot de mogelijkheden van de in zonde gevallen mens behoren (vgl. Rom.3:9-12).

3. Het nieuwe verbond brengt de vervulling van de door de HERE beoogde wederkerigheid in de verhouding tussen Zichzelf en zijn volk. Hij reikt aan ontrouwe mensen alsnog de hand en brengt hen zélf tot wederliefde en gehoorzaamheid (Hebr.8:10b; 10:16,17). Daartoe worden mensen vernieuwd door de Heilige Geest (Ez.36:25-29; 2 Cor.3:3,5-8), die tot hen

komt in verbondenheid met Jezus Christus, de opgestane Heer (vgl. Rom. 8:9-11). De bijbel noemt deze door God gewerkte verandering in het menselijk hart 'wedergeboorte' (Titus 3:5), 'besnijdenis van het hart' (Rom.2:28,29), 'een nieuwe schepping' (Gal.6:15), 'bekering' (Hand. 26:18,20) enz. Terecht spreken de Dordtse Leerregels in dit verband van een "opwekking uit de doden en levendmaking" (III/IV, 12) en verwijzen zij naar de krachtige werking van de Heilige Geest, die "het verharde hart vermurwt en het onbesneden hart besnijdt, (...) de dode wil levend maakt, de verkeerde goed, de onwillige gewillig, de weerspannige gehoorzaam." (III/IV, 11). Alleen waar deze wedergeboorte plaats vindt bereikt het verbond zijn doel, nl. de gemeenschap van de mens met God in vertrouwen, liefde en gehoorzaamheid.

4. Omdat pas de wedergeboren mens komt tot de verbondsomgang met de HERE waartoe hij van nature niet in staat bleek te zijn, moet de verbondsgemeente geleerd worden dat zij alleen door genade kan komen tot een antwoord op Gods woord en dat zij ook in dat opzicht geheel af moet zien van zichzelf.

5. Dat betekent echter niet dat zij geroepen wordt tot lijdelijk afwachten. Streng logisch redenerend zou men kunnen zeggen: ook het afzien van zichzelf en het zich toevertrouwen aan Gods genade behoren niet tot de mogelijkheden van de natuurlijke mens, zodat deze niets anders rest dan wachten op het moment dat de Geest hem daartoe in staat stelt. Die logica is echter in strijd met het evangelie, dat immers de genade van de wedergeboorte belóóft aan de verbondsgemeente (Jer.31:33; Ez.36:27) en aan die belofte de onmiddellijke oproep verbindt om er in het geloof de hand op te leggen. Hoe waar het ook is, dat niemand tot Christus kan komen tenzij de Vader hem trekke (Joh.6:44), nooit ontkracht dat geheimenis de oproep van Christus "Komt tot Mij!" (Matt. 11:28). De wedergeboorte, hoe noodzakelijk ook voor een voluit functioneren van het verbond, wordt nooit als voorwaarde gesteld waaraan men eerst moet voldoen, wil men daadwerkelijk deelhebben aan het aangeboden heil. Veeleer maakt zij deel uit van dat heil en wordt de verbondsgemeente uitgenodigd om haar, samen met alle andere genadegaven, te grijpen. Vgl. de gebiedende wijs van Deut.10:16 met de belofte van Deut. 30:6. Zo bewerkt God de wedergeboorte uitsluitend en alleen door in de prediking op te roepen tot bekering, de liefelijkheid van zijn heil voor ogen te stellen en te waarschuwen voor het oordeel. De wedergeboorte valt niet samen met "de prediking van het evangelie die van buitenaf tot ons komt" (DL III/IV,12; vgl. Hand.16:14), maar dat is wel het middel waaraan de Geest die doet wedergeboren worden zich bindt (DL III/IV,17) en waarachter Hij schuil gaat (vgl. de uitdrukking in DL III/IV "een verborgen werking").

6. De latere Vrijgemaakten en Nederlands Gereformeerden hebben in de jaren '30 Kuypers leer van de veronderstelde wedergeboorte afgewezen, omdat zij daarin de gedachtengang terugvonden als was de wedergeboorte een inwendige werking van Gods Geest die vooraf gaat aan en los staat van de evangelieprediking. Inderdaad hebben zij Kuypers en de zijnen verweten, de oproep tot bekering ontkracht te hebben. Enerzijds immers bracht de leer van de veronderstelde wedergeboorte een gevoel van zorgeloze gearriveerdheid tweeg: men mocht ervan uitgaan dat men bekeerd was. Anderzijds liet zij ook ruimte voor lijdelijkheid: als men niet bekeerd was, was het zinloos om naar de weldaden van het verbond te grijpen.

De Vrijgemaakte en Nederlands Gereformeerde traditie is op haar beurt gekenmerkt door een zwaar accent op het verbondsmatig spreken van God als zijn volstrekt ernstig te nemen openbaring.

Van daaruit heeft men enerzijds felle kritiek geïfend op een gemeentebeschouwing die haar uitgangspunt kiest in het 'vrome subjekt' en hamerde men op de vastheid van Gods verbondsbeloften, die gelden voor allen die in het verbond zijn opgenomen. In dit verband sprak men van de onvoorwaardelijkheid van Gods beloften: het is niet afhankelijk van de

religieuze staat waarin een bondeling verkeert, of de belofte hem toekomt of niet! Anderzijds echter bond men de strijd aan met de Gereformeerde gearriveerdheid en legde men alle nadruk op de eisen van het verbond en het levensgrote gevaar van onbekeerd blijven. K. Schilder wees erop dat Gods beloften geen aanzeggingen zijn, die onvoorwaardelijk gelden, maar toezeggingen die conditioneel zijn: Gods beloften gaan alleen langs de weg van het geloof in vervulling. Daarmee ontkende hij niet, dat het alleen Gods Geest is die een mens tot aanvaarding van het heil kan brengen; het ging hem er slechts om, recht te doen aan het bijbelse gegeven, dat God bij de schenking van zijn heil de menselijke verantwoordelijkheid niet uitschakelt.

7. Samenvattend kan gezegd worden, dat er binnen de Vrijgemaakte en Nederlands Gereformeerde kerken vanouds een diep besef leefde dat de rechtspositie van een mens, die opgenomen is in Gods verbond, allermintst automatisch tot behoudenis leidt. In de strijd tegen Kuypers leer van de veronderstelde wedergeboorte legde men juist zware nadruk op de eis tot bekering, zonder welke het beloofde heil niet verworven wordt. Dat men zich ervan bewust was dat aan die eis niet door de natuurlijke mens voldaan kan worden, mag blijken uit het volgende citaat uit de Verklaring van Gevoelen van 1943:

Wij gelooven op grond van de Heilige Schrift en belijden in overeenstemming met de formulieren van eenigheid en de liturgische geschriften

(...)

2e. dat God in Christus zijn genadeverbond heeft opgericht met de geloovigen en hun zaad (Gen.17:7; Gal.3:14,29).

3e. dat daarom alle kinderen der geloovigen verbondskinderen zijn (Hand.3:25).

(...)

5e. dat derhalve aan al die kinderen de heilsbelofte van dat verbond toekomt (Hand.2:39).

(...)

7e. dat derhalve al die kinderen met grooten ernst geroepen worden, die heilsbelofte met een waar geloof aan te nemen (Hebr.4:1).

8e. dat zoovelen van die kinderen deze belofte met een geloovig hart aannemen, zij dat doen krachtens de wederbarende genadewerking des Heiligen Geestes, naar Gods eeuwige verkiezing (Jer.24:7; Ezech.11:19; 36:26,27).

(...)

10e. dat steeds gedacht moet worden aan de vermaning om toe te zien, dat niet bij iemand dergenen die der hemelsche roeping deelachtig zijn, zij een boos en ongeloovig hart om af te wijken van den levenden God (Hebr.3:1,12).

Bijlage IIB - De betekenis van het verbond en de noodzaak van wedergeboorte - ds. J.W. Maris

I. Oud en Nieuw Verbond zijn wezenlijk één

Dit is een belangrijk gegeven - ook met het oog op de kinderdoop -, dat onder ons geen verdediging zal behoeven.

Te wijzen is bijv. op:

Rom.4:16-18 Abraham de vader van ons allen; de belofte geldig voor al het nageslacht; alles uit geloof, en naar genade.

2 Cor.6:16-7:1 De beloften uit Israël blijken ook het bezit te zijn van de NT-ische gemeente, die uit gelovigen uit de heidenen bestaat.

Gal.3:8-9,14,16 De zegen van de NT-ische kerk is een zegen "met Abraham", "in Jezus Christus".

Hebr.11:9,10,13 Abrahams geloof reikte tot de volkomen vervulling ervan.

II *Belofte en werkelijkheid in het verbond met Israël*

Ging de betekenis van de besnijdenis, teken van het verbond, op in de uiterlijke band tussen God en zijn volk?

Nee: er was iets anders bedoeld, vaak genoemd: besnijdenis van het hart (Deut.10:16; 30:6; Jer.4:5; 9:25v). M.a.w.: Je kunt nog zo besneden zijn, maar met een onbesneden hart kun je voor God de HERE niet bestaan. Er is een geestelijke verandering nodig. God belooft die in het verbond, waarin Hij Zich in een relatie stelt met zijn volk. Karakteristiek voor die relatie is de belofte: "Ik zal" en "gij zult" ("Ik zal u tot een God zijn en gij zult Mij tot een volk zijn"; "Ik zal u Mij tot een bruid werven voor eeuwig (...) en gij zult de HERE kennen", Hos.2:18 enz.)

In Rom.2:26-29 wordt ook door Paulus herhaald dat de besnijdenis waar het de HERE om te doen is die is van het hart.

De besnijdenis is een teken dat aangeeft wat God bedoelt: het afsnijden, het wegdoen van de zonde. Als natuurlijke mensen kunnen wij voor God niet bestaan. Er is een geestelijke verandering nodig. Die wordt niet door de besnijdenis zelf bewerkt, maar God belooft die in het verbond.

III *Belofte en werkelijkheid in het Nieuwe Verbond*

In het NT is het verbond wezenlijk hetzelfde als in het OT. In beide gaat het om geestelijke vernieuwing. Daarvan spreekt de doop - net als de besnijdenis. Vgl. Rom.6:4, Col.2:11v (zie art. 34 NGB slot).

Christus is de Middelaar van het Oude en het Nieuwe Verbond. Zie Hand. 4:12; 10:43; 15:10,11. De vrucht van zijn middelaarschap: vergeving en behoud is er alleen door het geloof. Vgl. ook 1 Tim.2:5-7; 1 Petr.1:8-12 - de vrucht is er niet zonder de verkondiging van het Woord, dat het zaad der wedergeboorte is (1 Petr.1:23-24). Roeping, wedergeboorte, bekering en geloof moeten funktioneren binnen het verbond. Rom.10:16,17 (en vv -21!) is typisch een woord van binnen het verbond! Een verbondsbeschouwing die de klem en het appel van de verkondiging, ook in de zin van oproep tot geloof en bekering en wedergeboorte, afzwakt, geeft aan dit appellerende aspect van de verkondiging geheel of gedeeltelijk een pro memorie-plaats die het in de Schrift nergens heeft.

Ook in het OT moest Israël zalig worden door het geloof: Gen.15:5; Ps. 32:10; Hebr.11! Ook in het OT ging het om vergeving van zonden (Ps.32; 130; Jes.1:18), wedergeboorte (Ps.51:10; Deut.30:6), eeuwig leven (Hebr.4:9).

Als op Pinksteren blijkt dat het wezen van het verbond blijft bestaan: U komt de belofte toe en uw kinderen en allen die verre zijn (Hand. 2:39), dan is dat de inleiding op een intensieve verkondiging van het evangelie met een klemmend appel tot geloof, bekering en behoud (vgl. vs. 38,40).

Dit appel is in de NT-ische verbondsgemeente niet meer tot zwijgen gekomen, en mag ook niet tot zwijgen komen. De vervulling van de beloften in het leven van de gemeenteleden wordt in het NT nergens stilzwijgend aangenomen.

Dat we vertrouwen mogen hebben in de kracht van het Woord en het werk van de Heilige Geest, dat er in de gemeente ook werkelijk wat gebeurt, is een andere zaak (Jes.55:11). Maar dat wil niet zeggen dat op grond van de doop en het zijn in het verbond op zichzelf genomen de kinderen der gemeente anders zouden zijn dan de kinderen van de wereld. De werkelijkheid van hetgeen in het verbond is toegezegd wordt niet op grond van de beloften op zichzelf genomen beërfd, maar "door geloof en guld" (Hebr.6:12).

Zó staat het met de heiligheid van de kinderen van de gelovigen, "een heilig geslacht en nochtans vele ontaarden" (Calvijn op 1 Cor.7:14).

Bijlage 16: BRIEF van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (code 22.2)

Zeer geachte broeders,

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te Groningen 1989 heeft met grote belangstelling kennis genomen van uw schrijven van 8 maart 1989 en heeft het moderamen opgedragen uw brief te beantwoorden. We doen dit met dezelfde gevoelens van blijdschap en teleurstelling, waarmee u uw schrijven tot ons richtte.

Dankbaar zijn we dat uw afgevaardigden de bespreking van uw brief en van het zeer uitvoerige rapport van onze deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken in enkele zittingen van de synode hebben willen meemaken. Een van uw afgevaardigden, prof.dr.ir. E. Schuurman, heeft een hartelijk en indringend woord tot de synode gericht, waarnaar met grote ernst geluisterd is. Wij verhelten u evenwel niet dat er passages waren die ons pijnlijk hebben getroffen. Hoeveel gewicht de synode aan deze zaak hechte bleek uit de uitvoerige bespreking van een en ander ter synode. Over en weer gevoelen we de pijn van de gescheidenheid die er nu al jaren is en helaas nog steeds voortduurt.

Onze deputaten kregen de opdracht zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijdenis mag zijn.

Ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft de synode het volgende besluit genomen:

De synode
constaterende

1. dat er met betrekking tot de zaken genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeëigening des heils, - ondanks intensieve gesprekken in een broederlijke sfeer - verschillen gebleven zijn;

2. dat er daarnaast vragen gerezen zijn ten aanzien van het functioneren van het Akkoord van kerkelijk samenleven;
van oordeel

1. dat in de gebleven verschillen tot uiting komt, dat in de Nederlands Gereformeerde Kerken met betrekking tot de toeëigening van het heil geen recht gedaan wordt aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der kerken;

2. dat deze verschillen daarom een belemmering vormen om op dit moment stappen te doen naar een vereniging van beide kerken;

3. dat de gerezen vragen ten aanzien van het functioneren van het Akkoord om een nadere bespreking vragen;

sprak uit

1. dat de geconstateerde verschillen, alsook de vragen met betrekking tot het functioneren van het Akkoord geen belemmering mogen zijn om te erkennen dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;

2. dat de verschillen vanwege hun ernstige aard wel aanleiding moeten zijn tot bezinning en gesprek, opdat zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden;

3. dat in deze bezinning en dit gesprek de vragen met betrekking tot het Akkoord nu ook uitvoeriger betrokken dienen te worden;

4. dat dit alles erop gericht zal zijn, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken elkaar - waar nodig door onderling broederlijk vermaan - zullen helpen om waarlijk gereformeerde kerken te zijn, in het handhaven en beleven van de belijdenis en in de kerkregering, teneinde zo gestalte te geven aan de roeping te blijven zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid;

en besloot deputaten op te dragen

1. na te gaan (mede aan de hand van het deputatenrapport en de bespreking daarvan ter synode) welke zaken in het kader van het boven sub 2 en 3 genoemde aan de orde moeten komen, en deze te bespreken met de Nederlands Gereformeerde commissie;
2. de daarbij overblijvende of aan het licht komende verschillen zoveel als mogelijk is te formuleren op een wijze waarin ook de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken het standpunt van die kerken kan herkennen;
3. zich nader te bezinnen op de vraag hoe ernstig de verschillen zijn - onder meer in het licht van de uitspraken van vorige synoden - teneinde de generale synode van 1992 te kunnen dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren;
4. de brieven van de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein te beantwoorden;
5. zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken, waar het tot een nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerken is gekomen.

en besloot voorts

6. de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te beantwoorden en haar tevens te verzoeken, haar commissie een opdracht te geven ten opzichte van de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken die overeenkomt met de opdracht die de synode aan deputaten Eenheid geeft.

De in uw schrijven geuite teleurstelling over het feit dat er in de afgelopen periode zo weinig concrete vorderingen zijn gemaakt op de weg naar de eenheid tussen de Nederlands Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde Kerken delen wij. We hebben begrip voor uw moeite wanneer naar uw besef telkens weer over dezelfde onderwerpen moet worden doorgesproken, al zult u verstaan van welk belang deze voor ons en voor de onderlinge verhouding zijn.

Van harte hopen wij dat er bij u de bereidheid zal zijn, en uw schrijven duidt daarop, op onze kritische vragen in te gaan.

Namens de synode spreekt het moderamen de verwachting uit dat u, via uw commissie, over genoemde onderwerpen verder wilt spreken met onze kerken via haar deputaten eenheid.

Wij verzoeken u derhalve uw commissie een opdracht te geven ten opzichte van de deputaten van onze kerken die overeenkomt met de opdracht die de generale synode aan deputaten eenheid gegeven heeft.

Mode de Heere, onze God, zich over uw en onze kerken ontfermen.

Met broederlijke groet en heilbede,

M.C. Tanis, praeses
J. van Amstel, scriba II

Bijlage 17: ANTWOORD van de NG Commissie aan het CG deputaatschap betreffende de misverstanden t.a.v. de toe-eigening des heils (code 22.9)

Geachte broeders,

In uw rapport aan de synode van Groningen schrijft u op blz. 9.26/21: "Zowel van de zijde van de deputaten als van de zijde van de Ned.Geref. Commissie is de vraag gesteld of het zin heeft voor de toekomst in dezelfde weg voort te gaan en opnieuw dezelfde zaken aan de orde te stellen. We konden elkaar vinden in de mening, dat we dit niet erg zinvol achten."

In dezelfde lijn zei de voorzitter van onze commissie in onze samenspreking van 17 januari j.l.: "De Commissie ziet weinig heil in een

vervolggesprek over de toeëigening des heils. Alle punten zijn aan de orde geweest en toch zijn deputaten niet overtuigd dat aan deze elementen bij ons voldoende recht wordt gedaan". Hij biedt namens de commissie aan, dat het NGK-standpunt nog een keer helder geformuleerd wordt met het oog op de misverstanden die we in het deputatenrapport vinden en dat als een samenvatting nog een keer aan u voor te leggen. Uw voorzitter reageerde positief op deze suggestie.

Door middel van deze brief willen wij onze belofte inlossen. Voor alle duidelijkheid zij opgemerkt, dat het dus niet de bedoeling is hieronder een volledige uiteenzetting te geven over de toeëigening des heils.

We reageren slechts op wat naar onze mening misverstanden zijn gebleven tot op de synode toe.

We concentreren ons op de volgende drie punten:

1. de noodzaak van wedergeboorte,
2. de gemeentebesouwing,
3. de konsekwenties voor prediking en pastoraat.

1. de noodzaak van wedergeboorte

We nemen ons uitgangspunt in de eerste alinea van blz. 4 van het betreffende rapport van synodecommissie IV.

De commissie citeert daar (een gedeelte van) een zin uit uw samenvatting van de samenspreking van 23 sept. 1988: "Van Ned.Geref. zijde wordt ook dit keer weer sterk benadrukt, dat bondelingen het volle heil bezitten, want het is hun toegezegd".

De synodecommissie geeft daarover als oordeel, dat daarin niet tot uitdrukking komt, "dat het iets anders is het heil op de wijze van de belofte te bezitten dan het te bezitten door toeëigening ervan in het geloof door de Heilige Geest". De commissie konkludeert dan ook, dat het tussen u en ons "gaat om ernstige verschillen, waarbij geen recht wordt gedaan aan een aantal wezenlijke elementen uit onze belijdenis".

We willen benadrukken, dat onze commissie de formulering dat "bondelingen het volle heil bezitten" zo niet tot de hare wil rekenen.

Zeker accentueren wij graag de betekenis van het verbondskind zijn met alle beloften daaraan verbonden. De doop is immers niet alleen een teken maar ook een zegel. Het doopsformulier spreekt krasse taal, ook als het gaat om de belofte van de Heilige Geest: "Hij toch eigent ons toe wat wij in Christus hebben". We onderstrepen daarom dat Gods beloften, zoals die in de doop en in de verkondiging tot ons komen, meer zijn dan alleen maar toekomstmuziek. In dit beloven gaat het niet in de eerste plaats om iets dat in de toekomst gebeuren zal en dat je maar af moet wachten, maar komt op dat moment Gods heil tot ons "met het gebod om zich te bekeren en te geloven" (D.L. II.5).

Maar hoe wij ook verbond en belofte benadrukken, er is geen sprake van dat wij zouden geloven, dat verbondskinderen "er al zijn". We beamen volmondig dat daarvoor wedergeboorte nodig is. En we erkennen wel degelijk "dat ook het verbondskind in zonden ontvangen en geboren is en slechts door de genade van de Heilige Geest deelt in wat hem van Godswege in de Doop beloofd is", zoals de synodecommissie het uitdrukte.

We kunnen daarom best instemmen met de typering "bezitten op de wijze van de belofte", ook als het in het dankgebed na de doop zo stellig klinkt: "wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven, ons door uw Geest tot leden van Hem geheiligd en in Hem tot uw kinderen aangenomen hebt".

2. de gemeentebesouwing

In het verlengde van punt 1. werd van uw kant steeds gewezen op het onderscheid in de gemeente. Juist omdat u van ons de indruk hebt dat wij de gemeente beschouwen als een gemeenschap van "garriveerden".

We bestrijden dat die indruk juist is.

We spreken over de gemeente Gods inderdaad in hoge woorden. De gemeente van Christus is geen volkskerk. De gemeente bestaat, in tegenstelling tot de wereld, uit: ter bruiloft genodigden (Matth.22:3), kinderen van het Koninkrijk (Matth.8:12), geliefden Gods, geroepen heiligen (Rom. 1:7). De gemeente is "een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk (Gode) ten eigendom" (1 Petr. 2:9).

Dat mag en moet ook de aanspraak van de gemeente bepalen.

Toch is er binnen die verbondsgemeente een grote verscheidenheid, een verscheidenheid van meer of minder trouw, van meer of minder gehoorzaam, maar ook van geloof en ongeloof. Want we weten vanuit de Schrift (Matth.8:12 bijvoorbeeld: "kinderen van het Koninkrijk worden uitgeworpen") - en de ervaring bevestigt het - dat niet elk gemeentelid de beloften gelovig aanvaardt. Er zijn dus - zo kun je inderdaad zeggen - tweeërlei kinderen des verbonds in de gemeente. En daarmee zal ook terdege rekening gehouden moeten worden.

De gemeente dient echter aangesproken te worden op het niveau van geroepen heiligen, ook en juist als er zich onder haar ongelovigen en huichelaars bevinden.

3. de konsekwenties voor prediking en pastoraat

Het gaat in de prediking om het levende en krachtige Woord van God, dat door de werking van zijn eigen Geest het stenen hart maakt tot een hart van vlees, de dove oren en de blinde ogen opent, de stomme tong losmaakt, de dode zondaar opwekt tot een nieuw leven.

Het mes van het evangelie snijdt daarbij wel naar twee kanten: de verkondiging van het heilig evangelie opent het Koninkrijk der hemelen voor de gelovigen en sluit het voor de ongelovigen (Heid. Catech. antw. 83). Ook in de gemeente zal in prediking en pastoraat rekening gehouden moeten worden met deze tweeërlei werking van het Woord en dus met geloof en ongeloof. Hoe zouden we er omheen kunnen, terwijl ook onze ervaring is dat bijvoorbeeld aan de ene kant er jongens en meisjes zijn die met overtuiging Gods belofte beamen maar aan de andere kant er helaas ook jonge mensen zijn die onverschillig zijn en zelfs afhaken?! We staan dan ook nog steeds achter wat in de Gemeenschappelijke Verklaring staat: "onderscheidend preken is en blijft daarom nodig". Van de gemeente te Sardes wordt zelfs gezegd: "Ik weet uw werken, dat gij de naam hebt, dat gij leeft, maar gij zijt dood." (Openb.3:1). Ook zou nog verwezen kunnen worden naar 1 Cor.10:5: "En toch heeft God in het merendeel van hen (de Israëlieten) geen welgevallen gehad" en 1 Cor. 10:11: "Dit is hun overkomen tot een voorbeeld (voor ons) en het is opgetekend ter waarschuwing voor ons".

Bezwaar tekenen we pas aan als bijvoorbeeld:

- deze prediking tot kenmerkenprediking wordt (i.p.v. belofteverkondiging en oproep tot geloof en bekering voor allen),
- in deze prediking de gemeente wordt opgedeeld in allerlei groepen en elke groep zijn eigen preekje moet krijgen,
- elke keer (dus bij elke tekst) dezelfde toepassing moet volgen.

Vanzelfsprekend zou er inhoudelijk nog wel meer te zeggen zijn. We willen het hierbij echter laten. Wel hebben we er behoefte aan te zeggen, dat zowel wij als u zich ervoor hebben te wachten dat Gods Woord eenzijdig wordt gepredikt. Uit de geschiedenis blijkt dat dit meer dan eens is gebeurd. Inzake de toeëigening van het heil kunnen we ook zomaar in eenzijdigheden vervallen. Het is onze begeerte echter daarin overeenkomstig Gods Woord en de belijdenis te preken, te spreken en te leven. Hierbij tekenen we nog aan dat het van groot belang is ons te wachten "voor het gebruik van andere uitdrukkingen, dan in de Belijdenisschriften onzer Kerk gebezigd worden, vooral met het oog op de verschillende opvatting van de betekenis en verzegeling der Sacramenten",

zoals de synode van Amsterdam 1866 ernstig aanraadde toen ze zich bezig hield met de behandeling van soortgelijke geschilpunten als de onderhavige.

U kunt er van overtuigd zijn dat wij uw vermaningen op grond van Gods Woord in de samensprekingen ernstig genomen hebben. Van de andere kant menen wij nu ook vrijmoedig aan u te mogen vragen of dat wat wij - erg kort - in het bovenstaande verwoord hebben in overeenstemming is met Schrift en belijdenis.

Het zou bij ons een reden tot grote vreugde zijn, indien u die vraag via een brief schriftelijk zou willen bevestigen. Voor verder samenspreking is er dan weer perspectief.

**Bijlage 18: RAPPORT van de vertegenwoordigers bij de RCOB
(code 20.1)**

De Landelijke Vergadering 1985-86 te Enschede benoemde ondergetekenden (ds. W. Borgdorff en ds. J.H. Veeffkind) tot waarnemers bij de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB), "met een beperkte taakstelling, namelijk alleen bij zaken betreffende bijbelvertaling of modernisering van bestaande vertalingen" (Akta punt 62).

Overeenkomstig die opdracht hebben we de halfjaarlijkse vergaderingen van de RCOB bijgewoond. Zo was er gelegenheid om met de andere deelnemers uit enerzijds bijbelorganisaties, en anderzijds de kring van kerken en geloofsgemeenschappen, kennis te maken. Hiervan verslag doen op de LV Dronten leek ons niet noodzakelijk.

Ditmaal geven we er wel bericht van; temeer daar er nu op het punt van vertaal-arbeid iets te melden valt.

Het NBG is - gezien de in brede kring toenemende ontevredenheid over de bestaande vertaling-1951 - bezig de mogelijkheden voor een nieuwe gemeenschappelijke bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik te onderzoeken. De betrokkenheid van kerken en bijbelorganisaties daarbij kan volgens het NBG het beste in een zo groot mogelijke participatie van ieder tot uitdrukking komen - zowel bij de besluitvorming als bij de eventuele uitvoering.

De voorbereidingen ervan zijn nu in dit stadium dat aan kerk- en geloofsgemeenschappen (al dan niet vertegenwoordigd in de RCOB) gevraagd wordt of deze bereid zijn mee te doen in het verdere overleg over de mogelijkheden voor een gemeenschappelijke bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik en - zo daartoe besloten wordt - bij de verwerkelijking een aandeel te leveren.

Vandaar dat ondergetekenden deze vraag ook aan de Landelijke Vergadering van onze Nederlands Gereformeerde Kerken voorleggen.

Wij adviseren positief te besluiten; het lijkt niet wijs zich binnen de nederlandse christenheid te isoleren; daarnaast is een concrete betrokkenheid en inbreng vanuit onze kerken mogelijk.

**Bijlage 19: RAPPORT van de Commissie voor contact met de Hoge
Overheid (code 24.1)**

1. De Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde kerken bijeen in 1988 heeft op 1-10-1988 de commissie voor contact met de Hoge Overheid herbenoemd (behalve de heer M. de Jonge te Voorburg op zijn verzoek i.v.m. zijn leeftijd).

De taak van deze commissie is als volgt omschreven:

- a. alles te doen, wat nodig is om de kerken zodanig bij de overheid te presenteren en te representeren dat de continuïteit van een goed contact tussen beide is verzekerd;
- b. terzake van haar bevindingen rapport uit te brengen op de eerstvolgende Landelijke Vergadering.

2. Vanaf 22 maart 1986 heeft de Landelijke Vergadering te Enschede mr. dr. J. Meulink gemachtigd als vertegenwoordiger namens de Nederlands Gereformeerde kerken deel te nemen aan het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, het CIO. Als plaatsvervangend vertegenwoordiger werd aangewezen prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink te Utrecht. Beiden zijn lid van uw commissie.
3. Uw commissie heeft zich vanaf 1988 tot heden bezig gehouden met drie zaken:
 - a. de activiteiten van het CIO (zie punt 4);
 - b. het rapport: Overheid, godsdienst en levensovertuiging (zie punt 5);
 - c. de Wet persoonsregistraties (zie punt 6).
4. *De activiteiten van het CIO*
 - 4.1. zie bijlage I
 - 4.2. Uw commissie is van oordeel dat het gewenst blijft dat onze kerken (met een vertegenwoordiger uit uw commissie) blijven deelnemen aan het overleg over zaken die de overheid aan het CIO voorlegt dan wel die het CIO meent bij de overheid ahangig te moeten maken.

5. *Het rapport: Overheid, godsdienst en levensovertuiging*

In 1988 heeft uw commissie aan de Landelijke Vergadering te Dronten een "nader rapport" uitgebracht over de werkzaamheden van de commissie Hirsch Ballin (Commissie van advies inzake de criteria voor steunverlening aan kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag in het bijzonder met betrekking tot de categoriale geestelijke verzorging en het onderhoud van gebouwen die deze genootschappen ten dienste staan).

Het CIO heeft op het eindrapport van de commissie Hirsch Ballin gereageerd. Uw commissie heeft zich in grote lijnen aangesloten bij dit commentaar van het CIO.

6. *De Wet persoonsregistraties*

Uw commissie heeft kennisgenomen van:

- a. De "Wet van 28 december 1988, houdende regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties" (Wet persoonsregistraties).
- b. Het Besluit genormeerde vrijstelling van 2-1-1990.
- c. De Regeling persoonsregistraties parochies, van juni 1989.
- d. De Toelichting op de bovenaangeduide stukken voor uw commissie van prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink (23-2-1990).

Uw commissie heeft zich afgevraagd in hoeverre onze plaatselijke kerken met deze Wet persoonsregistraties te maken hebben. Moet elke kerk zich aanmelden of zijn onze kerken hiervan vrijgesteld?

Om een antwoord op deze vragen te krijgen hebben drie leden van uw commissie, namelijk prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink, mr.dr. J. Meulink en ir. A. Kadijk, op 30 maart 1990 een bezoek gebracht aan de Registratiekamer van het ministerie van WVC te Rijswijk.

Binnen uw commissie heeft vervolgens uitvoerig beraad geleid tot het besluit om direct (mei 1990) een advies (zie bijlage II) uit te brengen aan onze plaatselijke kerken. Immers, reeds op 1 juli 1990, dus voor de Landelijke Vergadering te Ede, treedt de Wet persoonsregistraties in werking.

7. *Advies*

Uw commissie stelt aan u voor om haar taak, zoals die onder punt 1 is vermeld te continueren en voorts de aanwijzing inzake het deelnemen aan het CIO-overleg, zoals onder punt 2 en punt 4.2 aangegeven, te bestendigen.

De leden van uw commissie, te weten de broeders:

mr.dr. J. Meulink	Enschede	voorzitter
mr. E.J. Groenevelt	Voorschoten	
ir. A. Kadijk	Dronten	secretaris
ds. J.H. Kamerbeek	Bunschoten-Spakenburg	
prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink	Utrecht	

zijn bereid - desgewenst - een herbenoeming te aanvaarden. In verband met de leeftijd van de leden zou het voor de continuïteit van uw commissie aanbeveling kunnen verdienen om een jonge predikant en een jonge jurist aan uw commissie toe te voegen; mogelijk zou daar-toe overleg met de voorzitter van uw commissie nuttig kunnen zijn.

Bijlage I - De activiteiten van het CIO

1. In 1989 heeft het CIO zich o.a. bezig gehouden met een wetsvoorstel tot wijziging van de nieuwe Wet op de lijkbezorging.
2. In datzelfde jaar werd eveneens veel tijd uitgetrokken voor de voorbereiding van het standpunt van het CIO op het Rapport van de Commissie Hirsch Ballin inzake de steunverlening aan kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag. De discussie over de daarin gehanteerde voorstellen en het voorlopig definitieve standpunt van het kabinet daaromtrent werd in 1990 voorlopig afgerond. Of de kabinetswisseling nog weer tot nieuwe wijzigingen van het standpunt van het kabinet zal leiden is nog niet bekend.
3. In 1989 kwam eveneens aan de orde de reactie van het CIO op het ontwerp van een Algemene Maatregel van Bestuur, het latere Besluit genormeerde vrijstelling. Hoewel het resultaat zeker niet in alle opzichten bevredigend is kon toch worden bereikt dat het ontwerp nog tijdig een wezenlijke wijziging onderging.
4. Vermeldenswaard is eveneens dat het CIO in 1989 een andere voorzitter en een andere secretaris kreeg. Prof. Diepenhorst (vzt.) trad i.v.m. zijn leeftijd af en werd vervangen door de heer Gijsbers (oud secr.generaal van het departement van WVC) en de heer mr. Van Spaendonck (secr.) door mevrouw mr.dr. Den Dekker-van Bijsterveld. De laatstgenoemde wijziging ging noodgedwongen gepaard met een sterk vereenvoudigde secretariatsstructuur.
5. In 1990 kwam o.a. aan de orde de reactie op het ontwerp van een Algemene Maatregel van Bestuur Besluit gevoelige gegevens. Ondanks de vakantieperiode en de uiterst korte tijd waarin nog kon worden gereageerd kon tijdig ter zake een advies worden uitgebracht aan de Registratiekamer (De Wet persoonsregistraties). Dat Besluit - de definitieve inhoud is op dit moment (begin sept. 1990) nog niet bekend - heeft o.a. betrekking op de vraag in welke gevallen in persoonsregistraties iemands godsdienst mag worden vermeld. Zoals boven reeds is aangegeven kwam dit jaar ook de definitieve reactie van het CIO op het kabinetsstandpunt m.b.t. de steunverlening aan kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag gereed.

Het zijn overigens slechts enkele, zij het niet onbelangrijke, onderwerpen uit een veel omvangrijker geheel.

Bijlage II - Brief m.b.t. persoonsregistraties

Aan de Kerkeraden van de Ned.Geref. Kerken in Nederland.

Als Commissie voor Contact met de Hoge Overheid van de Ned.Geref. Kerken willen wij graag de volgende voorstellen aan u ter overweging voorleggen.

Zoals U wellicht ook uit andere bronnen hebt vernomen is in het recente verleden de Wet persoonsregistraties afgekondigd. De wet heeft de bedoeling te voorzien in "regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties".

Ook de kerken hebben met die wet te maken, aangezien ook zij zullen beschikken over persoonsregistraties, d.w.z. "samenhangende verzamelingen van op verschillende personen betrekking hebbende persoonsgegevens". Onder dat begrip zullen zowel verzamelingen in kaartenbakken als in geautomatiseerde bestanden kunnen vallen.

Het doel van de Wet persoonsregistraties (WPR) is een goed evenwicht te bereiken tussen de belangen van:

a. de geregistreerde, dus van degene, die in een kaartenbak, register of bestand is opgenomen, en

b. de gebruiker van die gegevens (kerkeraad, commissie van beheer enz.) Dat betekent dat ook met de persoonsgegevens van gemeenteleden op een zorgvuldige wijze moet worden omgegaan en dat daartoe m.b.t. een aantal zaken goede regelingen dienen te worden getroffen.

Kerken kunnen, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, gerekend worden te vallen onder de werking van art. 3 van het zgn. Besluit genormeerde vrijstelling. Dat betekent niet, dat de desbetreffende persoonsregistratie dan niet onder de werking van de wet valt maar wel dat kan worden afgezien van aanmelding bij de Registratiekamer.

In de bij deze brief gevoegde bijlagen legt de Commissie aan U voor:

a. art. 3 van het Besluit genormeerde vrijstelling (bijlage IIa);

b. een model-besluit met een aantal onderdelen, dat u zou kunnen beschouwen als een richtlijn voor door u te nemen besluiten (bijlage IIB);

c. een korte toelichting op het geheel van de commissie (bijlage IIC). De Commissie meent, dat indien u als kerkeraad met het bovenstaande rekening houdt, in eerste instantie op een verantwoorde wijze aan de eisen van de wetgever tegemoet is gekomen. Dat sluit natuurlijk niet uit, dat nadere ontwikkelingen en interpretatie van wet en besluit t.z.t. toch nog om een nadere bezinning - hetzij op het niveau van de individuele kerk, hetzij in het kader van het kerkverband - zouden kunnen vragen.

Bijlage IIa - Artikel 3 van het Besluit genormeerde vrijstelling

1. De artikelen 19, 24 en 25 van de wet (bedoeld is de Wet persoonsregistraties, red.) zijn niet van toepassing op persoonsregistraties die worden gehouden door kerkgenootschappen of andere genootschappen op geestelijke grondslag van hun leden, waaronder begrepen de geboortelieden, of begunstigers en die voldoen aan de in dit artikel vermelde eisen.

2. In de registratie worden geen andere persoonsgegevens opgenomen dan:

a. naam, voornamen, voorletters, titulatuur, geslacht, geboortedatum, adres, postcode, woonplaats, telefoonnummer en bank- en girorekeningnummer;

b. een administratienummer dat geen andere informatie bevat dan bedoeld onder a;

c. gegevens betreffende het lidmaatschap of de begunstiging, waaronder begrepen de aard daarvan, alsmede de functie binnen het genootschap;

d. gegevens die noodzakelijk zijn met het oog op het berekenen, vastleggen en innen van bijdragen en giften;

e. andere dan de onder a tot en met d bedoelde gegevens waarvan de opnemng wordt vereist ingevolge het statuut van het betrokken genootschap.

3. De registratie wordt slechts gebruikt voor:

a. de activiteiten die het betrokken genootschap volgens zijn statuut uitoefent;

b. het verzenden van informatie aan de leden of begunstigers;

c. het berekenen, vastleggen en innen van contributies en giften, waaronder begrepen het in handen van derden stellen van vorderingen, alsmede andere activiteiten van intern beheer;

d. het behandelen van geschillen en het doen uitoefenen van accountantscontrole.

4. Buiten de gevallen waarin dat wordt vereist ingevolge een wettelijk voorschrift of geschiedt met toestemming van de geregistreeerde of zijn wettelijke vertegenwoordiger, worden ingevolge artikel 11, eerste lid, van de wet, uit de registratie slechts persoonsgegevens aan derden verstrekt voor zover zulks noodzakelijk is met het oog op de in het derde lid genoemde doeleinden.

5. Uit de registratie worden ingevolge artikel 14, eerste lid, van de wet, geen persoonsgegevens aan derden verstrekt dan nadat het voornemen daartoe aan de betrokken geregistreeerden of hun wettelijke vertegenwoordigers is bekend gemaakt en zij gedurende een redelijke termijn in de gelegenheid zijn geweest een verzoek te doen als bedoeld in artikel 14, tweede lid, van de wet.

6. De persoonsgegevens worden uit de registratie verwijderd uiterlijk twee jaren nadat het lidmaatschap is beëindigd of de betrokkene te kennen heeft gegeven dat hij niet langer als begunstiger wil worden beschouwd.

Bijlage IIB - Model-besluit

1. Nu de Wet persoonsregistratie in werking is getreden heeft de kerkeraad van de Ned.Geref. Kerk te X. vastgesteld, dat binnen de gemeente de volgende persoonsregistraties worden bijgehouden:

- a. een registratie van doop- en belijdende leden van de gemeente;
- b. een registratie met namen en adressen van degenen, aan wie de plaatselijke kerkbode wordt toegestuurd;
- c. een registratie van degenen, die financieel bijdragen in de financiële behoeften van de gemeente;
- d.
- e.

2. Het doel van de bovengenoemde registraties is: het functioneren van de gemeente als christelijke geloofsgemeenschap.

(N.B. Mochten er binnen de kerkelijke gemeente heel bijzondere registraties bestaan, dan kan de doelstelling zo nodig enigszins worden aangepast.)

3. Als houder van de bovenbedoelde registraties wordt aangewezen: De Nederlands Gereformeerde Kerk te X.

4. Als bewerker van de bovengenoemde registraties worden aangewezen:

1. voor de registratie onder 1.a. genoemd;
2. voor de registratie onder 1.b. genoemd; etc. etc.

5. Uittreksels uit bovengenoemde registers worden, voor zover voor hun functie van belang, ter beschikking gesteld aan de uit de gemeente verkozen en benoemde predikant(en), ouderlingen en diakenen (evt. andere in de gemeente werkzame pastorale en diakonale medewerkers) en aan de door de kerkeraad genoemde leden van commissies voor (zending, evangelisatie, verjaardagsfonds etc. etc.). De opdracht tot informatieverstrekking zal schriftelijk geschieden.

6. In de bovengenoemde persoonsregistraties worden slechts de volgende gegevens opgenomen:

- a. in de persoonsregistratie onder 1.a. genoemd;
- b. in de persoonsregistratie onder 1.b. genoemd; etc.

7. Voor de bewerkers van de bovengenoemde persoonsregistraties worden de volgende richtlijnen vastgesteld:

- a. De opgenomen persoonsgegevens worden slechts gebruikt voor doeleinden die met het doel van de persoonsregistratie verenigbaar zijn.
- b. De bewerker draagt zorg voor de nodige voorzieningen van technische en organisatorische aard ter beveiliging van de persoonsregistratie tegen verlies of aantasting van de gegevens en tegen

- onbevoegde kennisneming, wijziging of verstrekking daarvan.
- c. Uit de persoonsregistratie worden slechts gegevens aan derden verstrekt voor zover zulks voortvloeit uit het doel van de registratie of geschiedt met toestemming van de geregistreerde.
8. In het jaarboekje, indien aanwezig, of in de kerkbode of andere soortgelijke kerkelijke publicatie zal een mededeling worden opgenomen, waarin de betrokkenen op de hoogte zullen worden gesteld van het bestaan van bovengenoemde registraties en zal worden meegedeeld, dat voor de betrokkenen de desbetreffende gegevens, indien gewenst, ter inzage zullen worden gegeven. Zo nodig zullen zij ook gegevens ter correctie kunnen aandragen.

Bijlage IIc - Toelichting

1. Voorop zij gesteld, dat het aan de kerkeraden voorgestelde model-reglement/besluit slechts als model is bedoeld. Plaatselijk kunnen allerlei variaties nodig blijken te zijn.
2. De desbetreffende besluiten hangen ook in sterke mate samen met hetgeen is opgenomen in art.3 van het Besluit genormeerde vrijstelling. Als men blijft binnen de perken van dat artikel is afzonderlijke aanmelding van de diverse kerkelijke persoonsregistraties bij de Registratiekamer niet nodig. Wel zal het ook in dat geval verstandig zijn een en ander duidelijk op een rij te zetten, de nodige instructies op te stellen en maatregelen te nemen die leiden tot de nodige waarborgen.

Er doet zich echter wel een moeilijkheid voor. Behalve de gegevens, in dat art. 3 onder 2.a t/m d van het Besluit genormeerde vrijstelling genoemd, kunnen ook gegevens worden opgenomen, onder e. aangegeven als "andere dan de onder a. tot en met d. bedoelde gegevens waarvan de opneming wordt vereist ingevolge het statuut van het betrokken kerkgenootschap".

- Allereerst zij vermeld, dat onder kerkgenootschap hier niet alleen het kerkverband kan worden verstaan maar ook de plaatselijke kerk. Dat blijkt duidelijk uit de desbetreffende stukken.

Men zou m.b.t. de vermelding van bepaalde gegevens dus ook kunnen denken aan een vermelding t.z.t. in het Akkoord van kerkelijk samenleven. In eerste instantie denkt de Commissie echter aan besluiten van de kerkeraden, welke besluiten dan geacht kunnen worden te behoren tot het plaatselijk kerkelijk statuut.

- Onder de gegevens, vermeld onder a. t/m d. is niet genoemd de burgerlijke staat (het al of niet gehuwd zijn). Een gegeven dat in elk kerkelijk bestand zal thuis horen. De voorzichtigheid gebiedt - kennelijk heeft het streven naar individualisering ook hier toegeslagen - dit gegeven in het kerkeradsbesluit inzake de op te nemen gegevens uitdrukkelijk te vermelden. Zodat het gegeven gaat vallen onder het "plaatselijk kerkelijk statuut".

3. Bij de richtlijnen voor de bewerkers zijn er ook enkele opgenomen, die ook zonder dat al wel zouden gelden op grond van artikelen uit de Wet persoonsregistraties. Zoals bijvoorbeeld het voorschrift, dat gegevens uit de persoonsregistratie slechts aan derden worden verstrekt voor zover zulks voortvloeit uit het doel van de registratie of geschiedt met toestemming van de geregistreerde. Ze zijn wellicht ten overvloede maar toch om redenen van duidelijkheid opgenomen.
4. Problemen zouden met name ook kunnen ontstaan door de zgn. sectie- of wijkboekjes, de boekjes met gegevens van de desbetreffende ouderlingen e.d. én m.b.t. een eventueel kaartsysteem of registratie met gegevens van de predikant.

Een ieder mag nl. wel "persoonlijke aantekeningen" maken. De wet is nl. volgens art. 2, lid 1 van de Wet persoonsregistraties niet van toepassing op "persoonsregistraties die naar hun aard voor persoonlijk of huiselijk gebruik bestemd zijn". Worden die gegevens echter

"functioneel" aangelegd, en dus overgedragen aan een opvolger als predikant, ouderling e.d. dan valt die registratie weer wel onder de Wet persoonsregistraties. Worden de gegevens afzonderlijk genoteerd - dus niet systematisch op de sectiebriefjes - dan kan de desbetreffende ouderling/predikant ze na het neerleggen van zijn functie vernietigen. Natuurlijk kan mondeling wel het een en ander worden doorgegeven. De Wet heeft alleen wel ten doel te voorkomen, dat onvoorzichtig met allerlei persoonsgegevens wordt omgesprongen. Of de wetgever voldoende oog heeft gehad voor het karakter van een kerk, een gemeente als geloofsgemeenschap met de daaraan inherente zorg voor elkaar kan overigens op goede gronden worden betwijfeld. Niettemin geldt de wet wel, ook voor de kerken.

Bijlage 20: OPDRACHT commissie AKS

De Landelijke Vergadering 1991 der Nederlands Gereformeerde Kerken heeft kennis genomen van de aanmerkingen, die vanuit die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika gemaakt zijn op ons A.K.S.

Zij besluit een commissie te benoemen en die te verzoeken

- a) De ingebrachte kritiek op haar waarde te toetsen aan Schrift en belijdenis, daarbij in aanmerking nemend onze positie temidden van de andere gereformeerde kerken in de wereld.
- b) Na te gaan of en zo ja hoe aan deze kritiek tegemoet gekomen kan worden.
- c) Haar bevindingen voor 1 juli 1992 aan de kerken te rapporteren, zodat zij deze zaak kunnen overwegen en haar desgewenst aan de regionale vergaderingen en aan de eerstvolgende Landelijke Vergadering kunnen voorleggen.

Bijlage 21: OPDRACHT commissie VUT

De commissie ontvangt als opdracht: t.a.v. de dienaren des Woords in onze kerken de mogelijkheid c.q. de wenselijkheid onderzoeken van een gehele of gedeeltelijke ontheffing van hun ambtelijk werk voordat de leeftijd van 65 jaar is bereikt. Daarbij zal de commissie zich op de hoogte hebben te stellen van de V.U.T.-regelingen, die voor predikanten in andere kerkelijke gemeenschappen van kracht zijn.

In dit onderzoek dient mede het door de regio Den Haag genoemde aspect te worden betrokken of predikanten van 60 jaar en ouder aan kleinere gemeenten verbonden kunnen worden met behoud van hun laatst genoten tractement, ook indien dit door die kleinere gemeente zelf niet volledig kan worden opgebracht.

Noot: In de ter vergadering aangenomen tekst wordt in de eerste regel gesproken van 'ontheffing van hun ambt'. Aangezien hier evident sprake is van een tikfout, zijn in bovenstaande tekst de korrekte bewoordingen 'ontheffing van hun ambtelijk werk' opgenomen.

Bijlage 22: BRIEF van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (code 22.6)

In de zitting van 25 november jl. (1988) nam de generale synode van Almere 1987 het besluit het volgende te verklaren:

"In de serie "DE NAZATEN", uitgezonden door de IKON in het najaar van 1987, kwam ook de Vrijmaking van 1944 ter sprake. Professor dr. G.C. Berkouwer (toenmalig synode-praeses) bracht daarbij tot uiting, dat hij zich mee schuldig acht aan het conflict. De synode heeft zich naar aan-

leiding van die verklaring en van de reacties die deze verklaring opriep, opnieuw bezonnen op haar eigen houding ten opzichte van het gebeuren van die dagen.

Terugkijkend naar de gebeurtenissen van 1944 en volgende jaren, willen wij onze droefheid uitspreken over het aandeel van onze kerken in de scheur die toen in de Gereformeerde Kerken in Nederland is gekomen.

Wij erkennen dat onze kerken in die tijd in haar zorg voor de zuiverheid van de leer, te zeer een struikelblok hebben gelegd voor broeders en zusters. Onze kerken kunnen zonder de leerbeslissingen over verbond en doop, zoals blijkt uit de terzijdestelling in 1959; en daarom hadden de leeruitspraken, toen bleek dat zij niet de gewenste rust brachten maar integendeel tegenspraak opriepen, niet als bindend moeten worden gehandhaafd.

Onze kerken hebben te weinig oog gehad voor de gewetensnood van broeders en zusters, en zijn zo zelf mee aanleiding geworden voor de door haar gewraakte scheurmaking. Daarom hadden onze kerken van tuchttoefening moeten afzien.

En ook al is wat er is gebeurd niet meer te veranderen, wij betreuren ten zeerste dat onze kerken zelf de aanleiding zijn dat broeders en zusters de last van de veroordeling wegens scheurmakerij hebben moeten dragen en nog steeds dragen.

Wij vragen de kerken met ons te bidden om de Geest Die heel maakt."

Noot: De regio Utrecht verzocht bespreking van deze brief op de Landelijke Vergadering. (code 36.1)

Bijlage 23: BRIEF regio Enschede-Zwolle (code 22.4)

N.a.v. de gehouden samenspreking van de Ned. Geref. Kerk en de Vrijgem. Geref. Kerk van Enschede-Noord heeft de regio Enschede-Zwolle in haar vergadering d.d. 20 sept. 1990 besloten, U als L.V. te verzoeken de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken de opdracht te geven de samenspreking uit te breiden tot de Vrijgem. Geref. Kerken.

Bijlage 24: OPDRACHT Commissie Contact en Samenspreking (sectie binnenland)

De Landelijke Vergadering 1991 heeft kennis genomen van het rapport van de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken met betrekking tot de door deze Commissie gevoerde gesprekken met de Christelijke Gereformeerde Deputaten voor de eenheid van Gereformeerde belijders in Nederland.

De Landelijke Vergadering wil het streven naar kerkelijke eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken blijven bevorderen, hoewel zij met leedwezen heeft moeten vaststellen, dat er in dit opzicht op landelijk niveau weinig vooruitgang in de afgelopen drie jaren gemaakt kon worden.

Daarentegen stemt het de Landelijke Vergadering tot blijdschap, dat in meerdere plaatselijke gemeenten vormen van samenwerking in de afgelopen periode op gang gebracht werden, resp. tot stand gekomen zijn. Met name van de verklaring van de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein, dat zij de integratie van hun kerkelijk leven niet langer als voorlopig, maar als definitief beschouwen, werd met dankbaarheid en instemming kennis genomen.

De Landelijke Vergadering verzoekt de Commissie om:

1. de plaatselijke kerken op hun verzoek te adviseren en te ondersteunen bij het realiseren resp. uitbouwen van samenwerking op lokaal niveau met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

2. de reeds volledig geïntegreerde samenwerkings-gemeenten desgevraagd te dienen met advies.
 3. het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Deputaten ten aanzien van de toeëigening des heils op korte termijn af te ronden conform de bedoeling van de laatst-gehouden Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken.
 4. het gevraagde gesprek rondom het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (A.K.S.) aan te gaan met de Christelijke Gereformeerde Deputaten.
 5. de mogelijkheden te onderzoeken voor een federatief verband met de Christelijke Gereformeerde Kerken, dit in aansluiting op wat besloten is door de Landelijke Vergadering van Breukelen 1981/1982 (zie de desbetreffende pagina's 20 en 21 van de Acta van Breukelen).
- De Landelijke Vergadering heeft tevens kennis genomen van de door de Commissie gedane rapportage met betrekking tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). De Landelijke Vergadering verzoekt de Commissie om attent te blijven op mogelijkheden voor contact met deze kerken op landelijk niveau, resp. om ontwikkelingen ten aanzien van plaatselijke samenwerking nauwgezet te volgen en onze kerken daarbij desgevraagd te dienen met hulp en advies.

Bijlage 25: **NOTA van de kerk van Ede m.b.t. participatie van de Nederlands Gereformeerde Kerken in de Stichting "Evangelie & Moslims" (code 31.5)**

Naam: "Stichting Evangelie & Moslims", gevestigd te Amersfoort.

Doel: getuigenis en dienst onder Moslims in Nederland.

Participanten:

- Gereformeerde Zendingbond (Gereformeerde Bondskerken).
- Hervormde Bond voor Inwendige Zending op Geref. grondslag (idem).
- Stichting Morgenlandzending (Ned.Geref. bestuurslid prof.dr. J.C. v.d. Leun, Utrecht).
- Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Bestuur:

Elk van de participanten benoemt twee bestuursleden. Deze voordracht is bindend. Ds. G. v.d. Brink is als Ned. Gereformeerde aan het bestuur toegevoegd à titre personnel als "adviseur" en ad interim.

Medewerkers:

Dhr. H.J. Takken (CGK) en mevr. dra. T.C. Yrúmez-Kroon zijn als full-time-werkers verbonden aan de Stichting.

Activiteiten:

O.a.: het uitbrengen van publicaties in het Arabisch en/of Turks - brochurereeks en ander info-materiaal voor evangelisatiecommissies en kerkeraden - catechisatiemateriaal en instructie voor scholen - psalmen in Arabisch en Turks plus zangwijzen en audio-visueel materiaal daarbij - opvang Turkse vrouwen - geven van cursussen over de islam aan (bijbel-)scholen - geven van catechisatie in aangesloten kerken (uiteraard op verzoek) - schrijven van artikelen in Arabisch en Turks voor Elizabethbode - voorlichtingsvergaderingen voor diverse gemeenten - geven van adviezen aan Nederlanders die relatie hebben met moslims - uitbrengen van dia-klankbeelden - werk onder asielzoekers - beleggen van bijeenkomsten voor Arabisch- en Turks-sprekende christenen - voeren van contacten met allerlei zendingsinstanties enz. enz.

Aanleiding tot het schrijven van deze nota:

- a) het schriftelijk verzoek van de Stichting aan alle Nederlands Gereformeerde Kerkeraden om als kerkverband toe te treden tot de kring van participanten;
- b) schrijven van enkele N.G. kerken aan de Landelijke Vergadering met

- verzoek daartoe over te gaan;
- c) suggestie opgekomen uit de Landelijke Vergadering dat de kerk van Ede deze zaak zou adopteren.

Juridisch probleem:

De vraag hoe een kerkverband kan participeren in een Stichting (benoemt eigen bestuur).

Antwoord: Ook de Christelijke Gereformeerde Kerken stonden voor die vraag. Gevonden oplossing: De CGK-synode benoemt 2 deputaten voor dit werk. De Stichting beschouwt deze opdracht als bindend en benoemt deze deputaten tot bestuurslid. Op dezelfde manier benoemen andere participanten vertegenwoordigers die in het bestuur worden opgenomen.

Verwante organisaties:

Te noemen vallen:

- Gospel for Guests: een particuliere organisaties - doel is veel breder dan dat van de Stichting: Men werkt onder alle vreemdelingen van welke godsdienst of overtuiging ook, op campings, in huizen voor asielzoekers enz.

- Arabische Wereldzending: eveneens een particuliere organisatie - veel kleiner dan de Stichting - afhankelijk van particulier initiatief.

Er bestaat binnen de kring van Evangelie & Moslims grote waardering voor het werk van deze geloofszendingen. Vandaar de hartelijke samenwerking waar dat mogelijk is.

De stichting is echter de enige kerkelijke organisatie van deze aard!

Dat wil zeggen dat

- a) de kerken directe invloed uitoefenen op het werk van de Stichting via hun bestuursleden, terwijl directe invloed van kerken in de geloofszendingen niet wenselijk wordt geacht;
- b) de Stichting stelt zich allereerst ten dienste van de kerken (gemeentevergaderingen, catechisaties, enz.);
- c) namens de participerende kerken wordt apologetisch gesprek gevoerd met andere kerkelijke organen, bijv. met de sectie Interreligieuze Ontmoetingen van de Raad van Kerken in Nederland (zijn alle godsdiensten gelijk?).

Financiën:

De begroting beloopt ongeveer f.200.000,- per jaar.

De lasten zijn als volgt verdeeld:

De Morgenlandzending betaalt	2/6 deel = f. 60.000,- (afgerond)
De Geref. Zendingsbond	2/6 deel
De Chr.Geref. Kerken betalen	1/6 deel = f. 30.000,-
De Herv. Bond Inw. Zending	1/6 deel

We hebben de indruk dat het verzoek van de Stichting om te participeren meer is ingegeven door het verlangen dat wij de gelederen komen versterken, dan dat men verlegen zit om onze financiële bijdrage. Bij participatie zullen onze kerken echter niet met lege handen willen komen. Redelijk lijkt dat wij de helft bijdragen van wat de CGK opbrengen. Dat is f.15.00.- per jaar.

We zouden een eind komen als alle kerken een collecte beschikbaar stellen, of f.0.50 per ziel.

Organisatie:

De kerk van Ede zou zich, desgewenst met de hulp van een zusterkerk, beschikbaar kunnen stellen om twee broeders te benoemen, die de kerken vertegenwoordigen in de Stichting en andersom de Stichting bij de kerken.

De fondsvorming zou kunnen plaatsvinden via de Commissie van Beheer van de kerk van Ede.

Bijlage 26:**UITBREIDING TAAKOMSCHRIJVING Financiële Commissie**

De L.V. Ede besluit de F.C. te verzoeken de financiële administraties van alle commissies, deputaatschappen etc. welke zijn ingesteld door de kerken in Landelijke Vergadering bijeen, jaarlijks te controleren en daarvan aan de Landelijke Vergaderingen verslag te doen.

De L.V. Ede besluit de genoemde commissies, deputaatschappen etc. te verzoeken hun rapport aan de Landelijke Vergaderingen vergezeld te doen gaan van een verklaring van de F.C. waaruit de uitkomsten van de controles en de beoordeling van de financiële verantwoording blijken.

Personele samenstelling F.C.

De F.C. bestaat uit drie leden waarvan tenminste één persoon de kwaliteit van registeraccountant of van accountant-administratieconsulent heeft. De zittingsduur van de leden is drie jaren; herbenoeming is twee maal mogelijk. Benoeming c.q. herbenoeming van de leden vindt plaats door de L.V. op voordracht van de F.C.

Bijlage 27:**BRIEF aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (synodaal)**

Zeer geachte broeders en zusters,

Uw brief aan onze kerken d.d. 1 december 1988 ontvingen wij juist na sluiting van de vorige Landelijke Vergadering (Dronten 1988). De volgende Landelijke Vergadering is pas dit jaar bijeengekomen, zodat wij eerst op 8 juni 1991 in de gelegenheid waren om Uw brief te bespreken. Deze brief behelst de verklaring, zoals deze op de synode van Almere 1987 is aangenomen.

In die verklaring hebt U ons laten weten, dat U - terugziende op de gebeurtenissen, die in de veertiger jaren tot de vrijmaking hebben geleid - droefheid uitspreekt over het aandeel van Uw kerken in het totstandkomen van die breuk. Tevens erkent U in de zorg voor de zuiverheid van de leer te weinig oog te hebben gehad voor de gewetensnood van broeders en zusters; en U betreurt, dat zij de last van de veroordeling wegens scheurmakerij hebben moeten dragen en nog steeds dragen.

Met blijdschap hebben wij van deze verklaring kennisgenomen. Het komt zelden voor, dat kerkelijke vergaderingen openlijk en officieel tot de erkenning komen dat zij broeders en zusters kwaad hebben gedaan. Ook de wens om aangedaan onrecht nog zoveel mogelijk goed te maken vindt bij ons waardering.

Wij voor ons houden de overtuiging, dat er in 1944 en volgende jaren voor ons in feite geen andere weg openstond dan die wij destijds gevolgd zijn, de weg namelijk van vrijmaking van bovenschrijftuurlijke binding aan synodebesluiten. Daaraan willen wij toevoegen, dat in die tijd van kerkscheuring en vrijmaking ook bij ons, die ons verongelijkt en miskend achtten, verkeerde woorden en daden zijn voorgevallen. De Here, de God van alle genade, moge ons allen de smaad Hem hierdoor aangedaan, vergeven.

U zult begrijpen, broeders en zusters, dat wij de neiging bijna niet kunnen onderdrukken om - nu de gelegenheid zich aanbiedt - nader in te gaan op de huidige situatie van kerkelijke en geestelijke gescheidenheid. U weet immers hoe wij op onderscheiden gebieden fors uiteen zijn gegroeid. Toch willen wij dat thans niet doen. Op dit moment willen wij ons beperken tot het dankbaar reageren op Uw brief.

De intentie van Uw brief en de herinnering aan een gemeenschappelijk verleden, waarin de Here ons zo rijk gezegend heeft, zijn voor ons redenen om - met U - van harte te bidden om Gods Geest, die heel maakt en nieuw leven schept.

De studiebegeleiders

In het vorige rapport werd reeds melding gemaakt van de ernstige ziekte van drs. O. Mooiweer. Hoe diep deze hem heeft geraakt is af te lezen uit het boekje dat hij hierover schreef. De schade voor de TSB is echter beperkt gebleven, omdat di. de Jong en Smit zijn taak vrijwel geheel hebben overgenomen. Uiteraard vergde dat veel extra inspanning. De raad was hen daarvoor zeer erkentelijk, maar wilde deze situatie toch niet te lang laten duren en machtige hen daarom gedurende de tijd, dat ds. Mooiweer uitgeschakeld was per cursus twee gastsprekers extra aan te trekken.

Het werd ds. Mooiweer echter duidelijk, dat hij zijn werk als predikant niet meer zou kunnen doen en hij zag zich genoodzaakt vervroegd emeritaat aan te vragen. Dit is hem verleend met ingang van 1 jan. 1989.

Gezien de aard van de ziekte vreesde de raad dat dit tegelijk het einde betekende van zijn werk voor de TSB, maar uit een brief van ds. Mooiweer werd duidelijk dat hij de mogelijkheid om zijn werk als studiebegeleider voort te zetten volledig openhield.

Om in dezen tot een verantwoorde beslissing te kunnen komen, heeft de raad zich om advies gewend tot de behandelende specialist en tot de huisarts en deze zaak ter kennis gebracht van de kerkeraad van Enschede-Noord. Ieder van hen verklaarde voor zijn deel, dat er geen bezwaren bestonden tegen voortzetting van het studiebegeleidersschap van drs. O. Mooiweer. De raad nam toen het volgende besluit:

- a. het studiebegeleiderschap van drs. O. Mooiweer na zijn emeritaat per 1 jan. 1989 te continueren tot de eerstkomende Landelijke Vergadering;
- b. de toelage voor dit werk vanaf 1 jan. 1989 niet meer aan de kerk te Enschede-Noord, maar aan ds. Mooiweer uit te keren, en
- c. het beleid van de raad in dezen voor te leggen aan genoemde Landelijke Vergadering.

De raad trof dus slechts een regeling van tijdelijke aard. Het is aan u, als Landelijke Vergadering, om te beslissen wat er verder moet gebeuren.

De studiedagen

Deze worden gehouden in het gebouw van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn. De leiding is bij toerbeurt in handen van een van de studiebegeleiders. In de morgenbijeenkomst wordt een preekvoorstel over een opgegeven tekst besproken. 's Middags een van tevoren toegezonden lezing van één van de studiebegeleiders of een referaat van een gastspreker.

Voor de preken houdt men de verhouding aan: 3 teksten uit het O.T., 3 teksten uit het N.T. en 2 zondagen uit de Heid. Cat.

In 1988 werden de volgende lezingen c.q. referaten gehouden:

- H. de Jong: bespreking van "Heilsgeschiedenis en Prediking" van C. Trimp;
- H. de Jong: Het beroep van de evangelischen op de O.T.ische profetie, toegespitst op Zach. 12-14;
- H. Smit: Iets over de betekenis van A. Janse;
- H. Smit: Wat kunnen wij vandaag met de Dordtse Leerregels;
- J.M. Mudde: Evangelisatie in de Ned. Geref. Kerken;
- W.L. Kurpershoek: Zending in Natal;
- H. Smit: bespreking van "Wet en Evangelie", van W.H. Velema;
- H. de Jong: Jesaja 53, n.a.v. "Jesaja 53 im Urchristentum" van H.W. Wolff;
- Exegesedag over Habakuk, o.l.v. H. de Jong;
- S. Griffioen: Iets over de natuurlijke theologie.

1989:

- H. Smit: De zin van de tijd na Pinksteren: zending alleen of ook cultuuroppdracht?
- H. de Jong: bespreking van "Het Archimedisch Punt van de Pentateuchkritiek", dissertatie van M.J. Paul. Vinden we in de Pentateuch een regeling voor lokale kultus, ofwel: hoe oud is Deuteronomium;
- O. Mooiweer: Pastorale inspiratie tot werkelijke communicatie;
- D.J. Bakker: Mag alles wat kan?
- G. vd Brink: De roeping tot predikant;
- H. Smit: Gereformeerde leer en depressiviteit;
- H.J. Mulder: Eenheidsaspecten in Johannes 17;
- O. Mooiweer: Huisbezoek in de praktijk;
- H. de Jong: Efeze 1; Exegesedag;
- B. Wielenga: De Bijbel in de zending.

De studenten

De TSB voert een ruim toelatingsbeleid: ieder die theologie studeert en kenbaar maakt, dat hij graag deel wil nemen aan de studiebegeleiding, is welkom. Als voorwaarde wordt niet gesteld, dat men predikant wil worden in een Ned.Geref. Kerk. Voor de dames is dat ook niet mogelijk, zoals bekend is. Wel wordt soms op hen een broep gedaan om catechisatie te geven of ander werk in de gemeente te verrichten.

Uit het toegepaste toelatingsbeleid mag niet worden geconcludeerd, dat er een geringe kerkelijke verbondenheid is onder de studenten. Het tegendeel is waar. Bovendien heeft deelname aan de TSB tot gevolg, dat meestal de weg van het predikantschap wordt gekozen.

In 1988 stonden 7 studentes en 21 studenten ingeschreven bij de TSB. Hiervan studeerden 12 aan de Theol. Universiteit te Apeldoorn: 5 aan het Ned.Geref. Seminarie; 3 aan de R.U. te Utrecht; 2 volgen de zaterdagsopleiding; 1 volgt de opleiding van de Ned.Herv. Kerk; 1 M.O. aan de Evang. Hogeschool; 1 aan de V.U.; 2 in Kampen en 1 in Leuven.

Intrede deden in 1988: J.J. van Es te Doetinchem-Velp, 14 februari; G.J. Zwarts te Katwijk, 26 februari; F. Gerkema te Bilthoven, 13 maart; R.R. Ganzevoort te Alkmaar en Zaandam-C, 27 maart; W.M. v.d. Vegt te Maastricht, 29 mei; D.A. Westerkamp in Groningen als predikant in bijzondere dienst, uitgezonden om te doceren aan de Theol. School te Butare in Rwanda, 12 juni; M. Janssens te Alphen a/d Rijn 2 oktober; F.H. Blokhuis te Hardinxveld-Giessendam, 13 november en J. Winter te Aalten-Winterswijk en Neede 27 november.

Op 7 september slaagden B.J. Eikelboom en C. Janssens-Jansen voor het kandidaatsexamen te Apeldoorn.

In 1989 stonden 10 studentes en 22 studenten ingeschreven. Van hen studeerden aan de T.U. te Apeldoorn 6 heren en 6 dames w.o. 3 in de doct. fase; aan het Ned.Geref. Seminarie 4 heren; aan de R.U. te Utrecht 7 heren w.o. 3 in de doct. fase; van de overige 5 heren studeren 2 aan de zaterdagsopleiding in Utrecht, 1 in Brussel, 1 in Groningen en 1 in Kampen. Van de dames studeert verder 1 te Leiden doct. fase, 1 te Amersfoort M.O., 1 aan de V.U. doct. fase en 1 te Heverlee.

In dit jaar haalde J.M. de Groot het doctoraal en mevr. E.van Deursen en D.A. Lagewaard het kandidaats. Allen te Apeldoorn.

Intrede deden in 1989: F.R. Bruintjes te Amersfoort, 19 februari; J.J. Arnold te Zoetermeer, 25 juni en G. Vrooland te Enschede, 12 november.

De raad heeft zich intensief bezig gehouden met drs. H. de Jongs lezing: "Paulus' gebruik van Genesis 1-3, inzake de man-vrouw verhouding". Om u enig inzicht te geven in de inhoud van de lezing, volgt hier eerst een breed citaat uit het rapport van het raadslid dat deze bijeenkomst bezocht. U ontvangt dan tevens een indruk van de werkzaamheid van de studenten op de studiedagen. Daarna geef ik een aantal ci-

taten uit de notulen, waaruit u duidelijk zal worden op welke wijze de raad gehandeld heeft.

In het rapport van de bijeenkomst op 8 november 1986 staat o.m.: " 's Middags was het referaat van drs. De Jong aan de orde over "Paulus' gebruik van Gen. 1-3 inzake de man-vrouw verhouding". De in aanmerking komende paulinische passages werden zorgvuldig geëxegeseerd en in hun portee en schriftgebruik of -uitleg vergeleken, waarbij geleidelijk een genuanceerd beeld van Paulus' gebruik van de eerste Bijbelhoofdstukken werd ontworpen. In het algemeen bleek dat Paulus "blijft hangen" in Genesis 2 en vooral 3, waar de verhouding man-vrouw door de zondeval verstoord is, en de ondergeschiktheid, ja onderworpenheid van de vrouw domineert. Dit is volgens de inleider ook een gevolg van het feit dat Paulus de relatie man-vrouw laat bepalen door zijn visie op de z.i. gelijksoortige relatie tussen Christus en de gemeente. Dat is voor de gemeente heilzaam, maar de vrouw komt zo te kort. Ook in andere opzichten wees de Jong op het situatiegebundene (wat anders is dan tijdgebundene) van Paulus' spreken, b.v. in de visie dat onderwijs geven toen een vorm van gezag uitoefenen was. Paulus' verwijzing naar de normativiteit van de natuur, ook in de zin van de toen heersende zeden, impliceert dat als zulke zeden veranderen de normen dus anders kunnen komen te liggen. Dat raakt o.a. het voorschrift dat de vrouw zich "rustig", zonder inbreuk te maken op de toen aanvaarde maatschappelijke orde, moet laten onderwijzen. De wezenlijke gelijkwaardigheid en het partnerschap van man en vrouw, in Genesis 1 getekend, door Paulus in 1 Kor. 11:11 en 12 erkend (vergl. Gal. 3:28) bleef volgens de referent in Paulus' brieven grotendeels een pro-memoriam-post. Vanuit die schriftgegevens kunnen en mogen we ook in de gemeente de vrouw als gelijkwaardig een plaats geven. Daarbij komen we niet in botsing met Paulus, mits we de Schrift niet met een "massief fundamentalisme" benaderen.

Dat op dit referaat een geanimeerde discussie volgde zal niet verbazen. De spreker, die in het algemeen veel instemming ontmoette, werd ook met kritiek geconfronteerd. De discussie spitste zich, in de daarvoor beschikbare, maar te korte tijd, vooral toe op de implicaties van Gen. 1 en 2. Enerzijds werd betoogd dat Adam van meet af eerder en meerder is dan de/zijn vrouw, anderzijds werd De Jongs opvatting, dat Gen. 2 een ondergeschiktheid van de vrouw aanduidt, bestreden. Aangewezen en spontane critici en vragenstellers bleken zich goed op het thema voorbereid te hebben en hun opmerkingen leidden tot een nadere precisering en verheldering, en bevatten ook waardevolle exegetische suggesties (relatie Gen. 1 tot Gen. 5; waarnaar verwijst 1 Kor. 14:34 met de woorden "de wet").

De middagvergadering was m.i. vooral waardevol omdat een voorbeeld werd gegeven van een zorgvuldig, vergelijkend en genuanceerd exegetiseren van een reeks teksten vanuit een bepaalde vraagstelling. Zo leer je op een niet-oppervlakkige manier Schrift met Schrift vergelijken en verzamelen je gegevens voor een bijbelse dogmatiek en kerkelijke praktijk. Dat houdt zijn waarde, ongeacht de vraag of men het met alle conclusies eens is en die in praktijk wil brengen."

De notulen van 21-11-1986 melden: "In de nabespreking op het rapport komen eveneens verschillende opvattingen aan de orde. Eén van de leden is van mening, dat in de lezing een fundamentele fout wordt gemaakt door Paulus tegenover de Here Jezus te stellen. Dit leidt tot verkeerde conclusies. Anderen wijzen op de zinsneden in 1 Kor. 7: "beveel ik niet, maar de Here", en "zeg ik, niet de Here"; en op het punt van het situatiegebonden spreken in de Schrift. Bij het naspreken van de Schrift moet ook nagegaan worden hoe deze zelf met haar eigen gezag omgaat. De voorzitter sluit de bespreking met de opmerking dat over deze materie later nog eens verder gesproken kan worden."

Notulen van 22-1-1988.

"De bespreking van de (op schrift gestelde) bezwaren van br. Van Veelen tegen de lezing van ds. De Jong wordt voortgezet... Ds. De Jong acht de weergave van zijn lezing wel realistisch; maar er komt onvoldoende in tot uiting, dat de uitspraken, die er nogal boud uitzien als ze uit het geheel gelicht worden, in de lezing zijn onderbouwd.

Br. Van Veelen vindt het moeilijkst, dat Paulus en zijn gezag wat opzij geschoven worden.

Ds. De Jong wijst er o.a. op, dat Paulus in Ef. 3:3,4 spreekt over "zijn inzicht" - die uitdrukking staat parallel met "openbaring", maar wat is nu het verschil, waar ligt de grens? Hij concludeert dat zowel br. Van Veelen als hij erop uit zijn eerbiedig het gezag van de apostel te erkennen.

Br. Van Veelen heeft enige vrees, als de studenten wordt geleerd op deze manier om te gaan met de bijbel. Hierbij merkt br. Veenhof op, dat de studenten diep op de opgeworpen punten ingingen (hij had de betreffende studiedag bijgewoond), en zeker niet zonder meer aanvaardden. Het geheel prikkelde hen tot nadenken.

Ds. Van Deursen wil graag de bezwaren van br. Van Veelen onderstrepen en zijn visie op het geheel geven. Hij bestrijdt met name de opvatting van ds. De Jong over de verhouding van de teksten in Gen. 1, 2 en 3 (de "subtiele scheppingsbalans door Gen. 3 verstoord"); hij is van mening dat deze benadering te veel gestempeld is door - en anders de deur opent voor - modern-emanipatorisch en Schriftcritisch denken.

De bespreking wordt nu afgesloten, waarbij br. Van Veelen opmerkt dat zijn uiting van zorg niet betekent dat hij geen vertrouwen heeft in ds. De Jong en zijn werk, en ds. Van Deursen zijn verantwoordelijkheid als gedeputeerde van de kerken in de regio Harderwijk benadrukt. Het aantal aanwezige leden in deze vergadering is te klein om tot een beslissing te komen. De raad zal in een volgende vergadering moeten beslissen wat hem te doen staat."

Notulen van 18-3-1988.

Sommige leden "vragen zich af, of de raad toch niet min of meer officieel met ds. De Jong moet gaan praten, omdat zijn lezing naar hun inzicht niet Schriftcritisch is, maar er wel sterk op lijkt, zodat het verschil voor de studenten niet duidelijk zal zijn. Het gevolg zal zijn dat ze onzeker komen te staan tegenover de moderne Schriftkritiek. De Jongs aanpak kan leiden tot een twist over het gezag van de bijbel; en er is een aantal leden, dat de lezing waardeert als een poging om in te gaan op bestaande vragen; zij ervaren haar als 'verderhelpend'."

Notulen van 16-12-1989.

"Wat de lezing van br. De Jong betreft: de Commissie (bestaande uit de brs. J.D. Houtman, C. v. Leeuwen en G. Roukema) is enerzijds niet overtuigd door het betoog van br. De Jong. Aan de andere kant moet het mogelijk zijn voor iemand die zo kennelijk de Heilige Schrift boven alles stelt, gedachten naar voren te brengen in zijn exegetische arbeid, welke afwijken van de onder ons gangbare meningen.

Wat betreft de soms wat uitdagende bewoordingen waarmee br. De Jong de lezer aan het denken wenst te zetten - bedacht moet worden, dat men bij onderwerpen die zoveel emoties oproepen niet te exact kan zijn in zijn bewoordingen. Licht bereikt men immers het tegenovergestelde van wat men beoogt n.l. dat nauwgezet naar de Heilige Schrift geluisterd wordt.

Het zal daarom goed zijn met br. De Jong in het bijzonder over zijn motieven en doeleinden door te spreken."

Notulen 14-4-1989.

"Naar aanleiding van de hem gestelde vragen heeft ds. De Jong een Notitie opgesteld. Enkele punten uit de bespreking:

- Ds. De Jong deed de uitspraak "een stapje terug ten aanzien van het

Schriftgezag" tegen de achtergrond van de wijze waarop in de gemeente gewoonlijk de positie van de vrouw uit de bijbel wordt afgelezen. Ds. De Jong is van mening, dat in zijn manier van lezen het eigen karakter meer tot zijn recht komt;

- de woorden "ik heb wel iets tegen de bijbel" (t.o. art. 4 van de NGB dat er niets tegen te zeggen valt) gebruikte ds. De Jong tegenover de gedachte van de onfeilbaarheid = de foutloosheid van de bijbel.

Na bespreking wil ds. De Jong beide uitspraken toch terugnemen. In zijn gedeeltelijk herschreven Notitie zegt hij: "Ik herroep ze en wel om de volgende reden. Ik heb die uitdrukkingen destijds gebruikt om het mijns inziens nodige gesprek over de aard van het Schriftgezag op gang te brengen. Misschien ben ik in die opzet wel geslaagd. Maar tegelijk merk ik dat ik broeders en zusters in het geloof verdriet heb gedaan door deze termen te kiezen. Terecht hebben ze aanstoot genomen aan mijn taalgrofheid op dit punt. Daarom kom ik van bedoelde uitspraken van harte en met leedwezen terug. Tegenover Gods Woord past geen hardklinke taal."

Notulen 24-11-1989.

"De voorzitter stelt de laatste alinea van de Notitie aan de orde en de toegezonden reactie daarop van de brs. Van Deursen en Van Veelen. Na een drietal punten te hebben nagegaan besluiten de twee broeders het eerste deel van hun schrijven: "Met deze drie punten willen we nog eens benadrukken, dat het niet aangaat om op niet al te zekere gronden een tegenstelling te construeren tussen het onderwijs van de Here Jezus en de brieven van Paulus."

Enkele punten uit de bespreking zijn:

- Paulus heeft apostolisch gezag: wat hij zegt geldt als Christus' woord. Br. De Jong laat zich in zijn hantering van bv. 1 Tim. 2:11 e.v. en in zijn bewering, dat Paulus inzake de man-vrouw verhouding terugrijpt naar Gen. 2 en 3, maar niet naar Gen. 1 - en in de conclusies die hij daaruit trekt - teveel leiden door hedendaagse gesaeculariseerde opvattingen. De Here Jezus en Paulus leren de onderdanigheid van de vrouw.

- Er is geen tegenstelling tussen de Here Jezus en Paulus. We moeten het situatief karakter van veel woorden in het oog houden.

Paulus richt zich in brieven tot gemeenten in hun (zendings)situatie. We moeten lezen bij het licht van de gehele Schrift.

- Br. De Jong wil niet sommige uitspraken van Paulus schrappen. Paulus heeft apostolisch gezag. In dezelfde situatie zou de Here Jezus hetzelfde gezegd hebben als Paulus deed. Paulus is in de lijn van de Here Jezus gebleven maar is wel beperkter dan de Here.

Br. Van Veelen is blij met wat br. De Jong heeft gezegd.

De raad spreekt uit, dat br. De Jong haar vertrouwen heeft, maar uiteraard bevrraagbaar blijft.

Br. Van Deursen vindt 't, ondanks het goede dat hij uit de mond van br. De Jong heeft gehoord, moeilijk om voor te stemmen. Hij stelt zijn ja of nee uit tot na de behandeling van de lezing over Deuteronomium.

Het tweede deel van het schrijven van de broeders Van Deursen en Van Veelen gaat over de ruimte, die br. De Jong vraagt om verder te werken.

Br. De Jong zegt een goed eind met hun opmerkingen mee te gaan. Hij wil geen carte blanche.

De voorzitter formuleert dit gesprekspunt als volgt: Wat moet br. De Jong doen als bij hem het besef rijpt van iets, dat afwijkt van meningen die veelal onder ons gehuldigd worden ?

- Deze vraag leidt tot een uiteenzetting over de onderscheiding geloof en theologische wetenschap.

Daarnaast wordt gesteld, dat, hoezeer deze onderscheiding in het oog moet worden gehouden, wat gevonden wordt in de theologische wetenschap vroeg of laat invloed heeft op het in het geloof verstaan van de bijbel.

- Het onderzoek kan ook leiden tot een helderder doorklinken van het Evangelie.

De bespreking wordt besloten met de conclusie, dat br. De Jong in dit opzicht niets wordt voorgeschreven.

Wel wordt in gemeenschappelijk overleg de laatste alinea van de Notitie gewijzigd; die luidt nu:

"Maar deze herroeping lost natuurlijk niet alles op. Hoe moet 't dan verder? Wel, voorzover ik zie valt er in de direkt vóór ons liggende tijd niet aan te ontkomen dat we de plaats van de Heilige Schrift voor ons geloof nader bezien. Zoals dat altijd moet.

Ik vraag daarom van de Raad mij het vertrouwen te geven dat ik nodig heb voor mijn taak. Ik heb echt wel bewezen dat de bijbel en het evangelie mij zeer lief zijn. Dat is nog zo en dat zal zo blijven, door Gods genade."

Voor br. Van Deursen geldt dezelfde restrictie als bij het eerste deel."

In deze periode werden 6 studiedagen door één of twee leden van de raad bezocht. Hun bevindingen legden ze vast in rapporten, die in de vergaderingen van de raad werden gelezen en besproken. Als summiere samenvatting volgen hier de slotconclusies van 2 rapporten. De ene luidt: er werd serieus werk geleverd door de studenten, en de docenten gaven goede leiding en aanwijzingen. En de andere: een werkbijeenkomst, in het kader van de opleiding heel waardevol.

Financiën

Br. J. Kooiman verzorgde weer de financiën op de wijze, die wij al jaren van hem gewend zijn. Ieder jaar vindt controle plaats door een tweetal broeders van de kerk te Doorn.

Het financieel overzicht over 1989 gaat hierbij (hier niet opgenomen, red.), zodat hier nog slechts moet vermeld worden, dat de raad op advies van de penningmeester besloot de gevraagde bijdrage per lid voor 1989 te stellen op f.5.50 en voor 1990 op f.5.-.

Samenstelling van de raad

Voorzitter: ds. G. Roukema; secretaris: ds. C. van Leeuwen; penningmeester: br. J. Kooiman, Roggeakker 7, Doorn.

Verdere leden: ds. J. H. Veefkind (regio Alkmaar-Zaandam), br. G. Alkema (regio Den Haag), prof.dr. K.R. Veenhof (regio Amsterdam-Haarlem), ds. G. van Atten (regio Dordrecht-Gorinchem), drs. J. van Veelen (regio Schiedam), ds. F. van Deursen (regio Harderwijk), ds. J.D. Houtman (regio Arnhem), mr.dr. J. Meulink (regio Enschede-Zwolle), ds. J. Kranenburg (regio van de kerken in het Noorden) en br. J. Roelfsema (regio van de kerken in het Zuiden).

Voorstellen

Hierbij wenden wij als Raad van Toezicht en Advies en Theologische Studiebegeleiders ons tot u met het volgende:

Het belang van de TSB verdient permanente behartiging met het oog op de toekomst van onze kerken. Om de belangstelling voor de functie van de TSB te activeren verzoeken wij u het volgende per besluitvorming onder de aandacht van de plaatselijke kerken te brengen:

1. Laten de plaatselijke kerken alert zijn t.a.v. de deelname aan de TSB door jonge mensen, die tot de gemeente behoren en theologie willen gaan studeren en hen stimuleren zich bij de secretaris van de TSB te melden, en laten de kerken zelf de namen van hen aan bovengenoemd adres doorgeven. Dat laatste geldt ook van studenten, die preekconsent bij de regiovergadering aanvragen.
2. Alle studenten behoren aan de studiedagen deel te nemen, waar zij ook studeren. Met andere woorden, de TSB heeft geen vrijblijvend karakter!

3. De kerken moeten ervan overtuigd zijn (c.q. worden), dat via de TSB gepoogd wordt theologie te beoefenen in directe betrokkenheid tot de gemeente.
4. De kerken moeten ervan doordrongen zijn, dat de TSB ook een samenbindende faktor heeft, omdat de studenten, die nu elkaar regelmatig in dat kader ontmoeten, straks D.V. als kollega's binnen hetzelfde kerkverband zullen functioneren.

Bijlage 29: RAPPORT van de vertegenwoordigers in het COGG
(code 35.1)

De Landelijke Vergadering te Dronten 1988 heeft blijkens de Acta opnieuw twee broeders aangewezen als vertegenwoordigers van onze kerken in het COGG, n.l. de broeders ds. H.J. v.d. Kwast te Heerde (thans te Amstelveen) en ds. Z.G. van Oene te Zwolle. Blijkens dezelfde Acta werd ook aangedrongen op rapportage (art. 53 Acta). Gaarne voldoen wij aan deze aandrang.

COGG: Wellicht is het voor menigeen van de afgevaardigden goed in herinnering te brengen doel en samenstelling van het COGG: het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte.

Doel: Ten aanzien van het doel van het COGG werd het volgende in de statuten vastgelegd:

'Het COGG wenst te bevorderen dat de deelnemende kerken of groepen met elkaar contact oefenen, opdat ze elkaar beter leren verstaan, elkaar aanspreken op de basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid en op deze wijze dichter tot elkaar komen.'

Middelen: De middelen die tot dit doel moeten geraken zijn de volgende: Minstens tweemaal per jaar vergadert het contactorgaan om te spreken over onderwerpen die voor de geref. gezindte als geheel van belang zijn. Eén keer per jaar wordt tot datzelfde doel een landelijke conferentie gehouden.

Samenstelling moderamen: Was aanvankelijk het moderamen een bestuur waarin van elke deelnemende groep of verband van kerken één deelnemer zitting had, in de loop der jaren verzorgen alleen secretaris en voorzitter de voorbereiding en leiding van de samenkomsten. Van elke vergadering en conferentie wordt een verslag geschreven door de secretaris. Sinds 1957 wordt deze functie met grote accuratesse waargenomen door ds. J.H. Velema te Nunspeet (Chr.Geref.). Hij zorgt ook voor de organisatie van de Landelijke Conferentie en de bekendmaking daarvan in de landelijke pers van de kerken van gereformeerde origine. Van zijn langdurige activiteit hangt voor het COGG veel af!

Als voorzitter fungeert gedurende enkele jaren, in roulering van de deelnemende kerken en groepen, één vertegenwoordiger. Sinds 15 mei 1986 wordt de voorzittersfunctie bekleed door onze afvaardiging, waarvan de tweede ondergetekende (= ds. Z.G. van Oene, red.) de taak op zich nam.

Deelnemers: Het COGG bestaat uit de volgende vertegenwoordigingen:

- Namens hun kerken zijn officieel als deputaten vertegenwoordigd:
 - de Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Ook is er een officiële vertegenwoordiging van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Sinds 1988 zijn bovendien enkele leden van de Confessionele Vereniging in de Ned.Herv. Kerk tot de vergaderingen toegetreden. Uit de Gereformeerde Gemeenten en uit de Geref. Kerken (vrijg.) wordt op persoonlijke titel door twee broeders deelgenomen. Overigens met veel waardering.

De vergaderingen worden reeds een aantal jaren gehouden in het gebouw van de Chr.Geref. Universiteit in Apeldoorn, waar we steeds gastvrij ontvangen worden.

Vergaderingen: We geven u een overzicht in tijdsvolgorde van de onderwerpen die op de vergaderingen en de conferenties besproken zijn. 29 september 1988: In aansluiting aan voorgaande vergaderingen (waar gesproken werd over de doctoraal-scriptie van dri. Kole en Van Driel over Bij-tijds leren geloven) is gesproken over de oprichting van een werkgroep catechese binnen de geref. gezindte. Concrete plannen konden echter niet worden gemaakt. Dr. W. Verboom (Ned.Herv.) zal hierover nadere studie verrichten en zo mogelijk met suggesties komen.

18 januari 1989: Ds. C. Mak (Geref.) sprak over het 'Conciliair proces'.

Conferentie 1989: gehouden op 27 april 1989 in 'De Aker' te Putten, handelde over: Als Christen in een Babelcultuur. De inleider was dr. R. Seldenrijk. Een geslaagde conferentie naar het oordeel van velen.

Daaraan voorafgaand werd op 1 april te Apeldoorn een extra vergadering gehouden vanwege de GOS (Geref. Oec. Synode) te Harare en de aldaar plaatsgehad-hebbende discussies en de perspublicaties na de synode.

Er waren n.l. spanningen opgetreden tussen de afgevaardigden van de Chr.Geref. Kerken en de Geref. Kerken. De vraag was of het vertrek van de Chr.Geref. deputaten uit de GOS ook consequenties had of moest hebben voor het COGG.

Besloten werd, na het opruimen van enkele misverstanden, dat een goed-voorbereide vergadering zou worden gehouden waarbij de van de hand van dr. W.H. Velema verschenen brochure: 'De breuk in de GOS' tot leidraad zou dienen. Deze vergadering vond plaats op 5 oktober 1989.

Hoewel de aanleiding tot deze bespreking lag in het uiteengaan in de beoordeling van de gang van zaken op de GOS die voor de Chr.Geref. afgevaardigden (later gesteund door de Chr.Geref. synode) aanleiding was de GOS te verlaten, zal het uw vergadering duidelijk zijn dat de genoemde zaak voor alle deelnemers aan het COGG van uiterst belang was.

De bespreking op deze vergadering werd ingeleid door dr. H.B. Weijland (Geref.), waarbij de volgende punten ter sprake werden gebracht:

1. De verhouding Openbaring/ervaring.
2. Hermeneutische vragen, waarbij genoemd werd de filtergedachte, de verhouding liefde - wet en de consequenties voor de pastorale ethiek.
3. Het fenomeen van de moderne orthodoxie waarbij aan de orde kwamen de 'pluraliteit van de kerk' en de confessie.

Ons werd tevens ter hand gesteld het vervolgrapport van 'God met ons' van februari 1981, een studie over de aard van het Schriftgezag, een uitgave vanwege de synode der Geref. Kerken. Op een volgende vergadering zou over dat vervolgrapport gesproken worden.

18 januari 1990: Deze samenkomst is op 18 januari 1990 gehouden. De aanzet tot de bespreking van genoemd rapport werd gegeven door ds. M.A. v.d. Berg (Ned.Herv.). Op een volgende samenkomst zal verder over deze materie gehandeld worden.

Conferentie 1990.

De jaarlijkse conferentie zal op 26 april 1990 gewijd worden aan het onderwerp: Politiek en prediking. De inleider zal zijn Ir. J. v.d. Graaf (Ned.Herv.) die als titel aan zijn referaat meegaf: 'Kerkelijke verantwoordelijkheid voor de politiek'.

Indien nieuwe rapportage nodig blijkt, hopen wij een aanvullend rapport u te doen toekomen.

Verlenging vertegenwoordiging

Naar het oordeel van uw beide afgevaardigden zal vertegenwoordiging ook voor de toekomst goed zijn. Over het nut en de voortgang van de deelname aan het COGG zal met voorzichtigheid moeten worden geoordeeld. Directe resultaten van een dichter-naar-elkaar-toekomen vallen niet te zien. Wel kan gesteld worden dat het ontmoeten van elkaar en het bespreken van onderwerpen waarbij de gedachten vrijmoedig worden uitgesproken, ertoe meewerken dat standpunten en positiekeuzes beter ver-

staan worden en dat soms misverstanden kunnen worden weggenomen. Uiteraard is het Contactorgaan geen vervanging van officiële kerkelijke deputaties voor eenheid en/of samenspreking met andere kerken. Toch zal het naar ons oordeel goed en nuttig zijn dat onze kerken vertegenwoordiging in dit Contactorgaan houden. Met de wens dat ook deze arbeid zal mogen meewerken aan het dichter tot elkaar doen komen van allen die waarlijk gereformeerd zijn en willen zijn in Nederland, bieden we dit rapport aan uw vergadering aan.

Bijlage 30: BRIEF van de kerk van Enschede-Noord (code 22.5B¹)

Onze raad ziet het als zijn taak de aandacht van uw vergadering te vragen voor het resultaat van de sinds medio 1988 gehouden samensprekingen met de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) van Enschede Noord.

Na een negental gesprekken bleken de kerkeraden van de beide kerken nagenoeg unaniem te kunnen komen tot een gezamenlijke verklaring, welke formeel de weg opent voor een kerkelijke hereniging. Deze verklaring zenden wij u hierbij ter kennisneming toe (Bijlage I). In het laatste gedeelte van ons schrijven geven wij hierop nog een korte toelichting. Het zal duidelijk zijn, dat deze verklaring nieuwe mogelijkheden biedt. De vraag komt nu op ons af: Hoe verder? Het antwoord daarop is eenvoudig, wij willen de gereformeerde positie, die wij voor 1970 innamen en na 1970 nog steeds innemen, niet verlaten. Op dat standpunt staande was het voor ons mogelijk om de samensprekingen met de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) te voeren. En op dat standpunt staande weten wij ons ook nauw met u verbonden in ons kerkverband.

Dat is ook de reden, dat onze Raad zich wendt tot uw vergadering met het verzoek aandacht te schenken aan enkele opmerkingen waarin wij onze zorg verwoorden, en aan een tweetal vragen.

De opmerkingen betreffen een bepaalde ontwikkeling in ons kerkverband, die uiterst bedreigend is voor het standpunt dat ons zo dierbaar is en die tevens bedreigend is voor het blijven functioneren van het Gereformeerd Kerkverband. Want, hoewel de aan het Kerkelijk Akkoord voorafgaande verklaring zich zeer positief uitspreekt over de binding aan het Woord van God en de gemeenschappelijke belijdenis (zie ook art. 17 en 31), wordt deze binding blijkens openhartige uitlatingen in de pers nogal eens gerelativeerd. Wij willen niet op deze publieke uitlatingen ingaan, omdat wij hopen dat zij vallen onder de categorie "ongelukkig geformuleerd".

Maar het schadelijk effect hiervan is evident.

Het schaadt niet alleen het functioneren van het Gereformeerd Kerkverband, maar het verhindert ook de mogelijkheden tot gesprek met andere kerken van eenzelfde belijdenis. Immers in de gesprekken met de vrijgemaakte broeders in Enschede-Noord werd dit relativerend spreken ons toegerekend en pas nadat wij ons er nadrukkelijk van hadden gedistantieerd kon het wederzijdse vertrouwen groeien.

In dit verband willen wij erop wijzen, dat art. 40 van ons Akkoord een kerkelijk samenleven tekent, dat gekenmerkt wordt door een houding die zoekt wat "...bevorderlijk is voor de oefening van de gemeenschap met kerken van eenzelfde belijdenis". Duidelijkheid omtrent trouw aan de gereformeerde grondslag is hierbij vanzelfsprekend essentieel. Daarmede maakt u mogelijk dat de weg, die wij als plaatselijke kerk zijn gegaan om te komen tot herstel van de verbroken avondmaalsgemeenschap geen sologang blijft.

¹ Het stuk met als code 22.5B komt in de plaats van het oorspronkelijke stuk 22.5, dat als niet geschreven dient te worden beschouwd. De aan 22.5 gehechte VERKLARING dient aan 22.5B te worden toegevoegd.

De vragen die wij u voorleggen baseren wij op het voorgaande.

Nu ook op andere plaatsen openingen werden gevonden om het gesprek met de vrijgemaakte broeders te beginnen, en omdat wij moeten aannemen, dat de kerken zich in de positiebepaling van ons Akkoord van Samenleven hebben gehandhaafd - als dat niet zo is, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken - bezitten wij alle vrijmoedigheid om u het volgende te vragen:

1. Zich uit te spreken over HET VERZOEK, om op landelijk niveau naar mogelijkheden te zoeken om samensprekingen met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt te openen op de basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenheid;
2. Zich uit te spreken over HET NADRUKKELIJK ADVIES, om zich niet publiekelijk relativerend op te stellen ten aanzien van de binding aan de Drie Formulieren van Eenheid. Maar, indien de dwingende behoefte aanwezig mocht zijn om deze binding aan de orde te stellen, de kerkelijke wegen te bewandelen.

Tenslotte nog een korte toelichting op de verklaring die in Enschede-Noord door onze raad en de raad van de vrijgemaakte broeders is uitgegeven.

Na een tweetal gemeentevergaderingen ondermeer gewijd aan het onderwerp "kerkelijke eenheid" heeft onze kerkeraad een schrijven gericht d.d. 21 juni 1988 aan de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) van Enschede-Noord. Daarin werd gevraagd om een gesprek over hetgeen de beide kerken verdeelt en ook samenbindt. De kernvraag was: Is er een schriftuurlijke weg te vinden die kan leiden tot herstel van de kerkelijke eenheid?

De brief vervolgt dan: "Ongetwijfeld liggen tussen u en ons de ernstige gebeurtenissen van achttien jaar geleden, die op hun beurt toch niet zijn los te maken van de moeiten en verwarring waarin onze kerken verkeerden in die dagen. Is echter een gelijk oordeel hierover noodzakelijk alvorens te komen tot herstel van de kerkelijke breuk? Of is beslissend dat we één zijn in geloof en belijdenis? Het gebed van onze Heiland in Johannes 17 is immers een gebod voor u en ons!"

Dit uitgangspunt heeft een centrale functie gehad op de weg, die uiteindelijk leidde tot de verklaring.

Overigens is onze raad gaarne bereid om eventuele vragen uwerzijds met betrekking tot bepaalde passages in deze verklaring te beantwoorden.

Bijlage I - Verklaring juni 1990

1. De Kerkeraden van de Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord en van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord hebben elkaar in commissie-verband ontmoet om gemeenschappelijk na te gaan of er een schriftuurlijke weg is te vinden, die kan leiden tot herstel van de kerkelijke eenheid.

In deze besprekingen is geconstateerd, dat in beide kerken de uitgesproken wil aanwezig is om zich als kerken van de HERE Jezus Christus te openbaren in deze wereld op basis van

- a. volstreekte erkenning van het onfeilbare Woord van God
- b. zoals dat door de kerken beleden wordt in de Drie Formulieren van Eenheid en aan welke geschriften de Kerken gebonden zijn door middel van het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers
- c. met volwaardige hantering van de kerkelijke regels, zoals die tot uitdrukking komen in de Gereformeerde Kerkorde.

2. Met betrekking tot de ontstane kerkelijke breuk in 1970 verklaren de beide kerkeraden, dat - tegen de achtergrond van het bovenstaande - de belemmeringen om te komen tot herstel van de kerkelijke eenheid moeten worden weggenomen, omdat zij geloven, dat die eenheid om Christus' wil geboden is.

3. De Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord aanvaardt en waardeert ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) de intentie van haar strijd in de zestiger jaren, namelijk de integrale

handhaving van de Belijdenis, zoals de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord diezelfde strijd ook in haar eigen kerkverband moest gaan voeren.

De Nederlands Gereformeerde Kerk verklaart bereid te zijn bij hereniging binnen het Gereformeerde Kerkverband op grond van Gods Woord, zoals dat door de Kerk beleden wordt in de Drie Formulieren van Enigheid, de rechtsgeldigheid te erkennen van en zich con amore te zullen houden aan de besluitvorming die binnen de Gereformeerde Kerken heeft plaatsgevonden sinds het ontstaan van de breuk rondom 1967, uiteraard met behoud van gevoelens betreffende vormgeving en effectuering van bepaalde besluiten.

4. Bij het terugzien op de oorzaken die geleid hebben tot het kerkelijk uiteengaan in 1970 is de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord tot het inzicht gekomen, dat de voortgang van Gods Koninkrijk niet gediend wordt door alle fouten en gebreken die toen in de benadering over en weer zijn op te merken, na te gaan en vast te stellen. Wel wil zij enkele handelingen van haarzelf in die tijd voorwerp maken van een kritisch terugzien om zo een handreiking te bieden die kan leiden tot hereniging.

Zo zal achteraf erkend moeten worden, dat de geschorste en afgezette ambtsdragers de weg van het kerkelijk appel hadden moeten gaan en conform art. 31 D.K.O. hun bezwaren hadden moeten voorleggen aan de meerdere vergadering.

Ook erkent ds. Mooiweer, dat hij destijds, vóór het kerkeradsbesluit van 3 maart 1970, had moeten meedelen met zijn bezwaren tegen het classisbesluit inzake de kerk te Nijverdal toch de kerkelijke weg te zullen gaan.

Gaande op deze kerkelijke weg was het naar art. 31 D.K.O. mogelijk voor een bezwaard predikant een preekbeurt te vervullen zoals toen in Nijverdal. Maar ds. Mooiweer erkent, dat hij, ook al had hij met die preekbeurt in Nijverdal de bewaring van de band met de broederschap in groter geheel op het oog, het verzoek van de kerkeraad om van die preekbeurt af te zien had moeten honoreren met het oog op de bevordering en bewaring van de eenheid in eigen gemeente.

5. De Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord heeft met blijdschap kennis genomen van deze verklaring en spreekt op grond hiervan uit: geen moeite meer te hebben om hen, van wie zij in 1970 zijn vervreemd geraakt, weer van harte te aanvaarden en te erkennen als broeders en zusters in Christus binnen het Gereformeerde Kerkverband; en ook geen moeite meer te hebben om ds. Mooiweer weer van harte en met blijdschap te aanvaarden en te erkennen als Dienaar van het Goddelijk Woord.

Hij doet dit met des te meer vrijmoedigheid, omdat in het conflict van 1970 de confessionele trouw van ds. Mooiweer en de zes andere ambtsdragers niet in geding was.

Op grond van bovengenoemde verklaringen besluiten de Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord en de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord het kerkelijk conflict van 1970 verder te laten rusten en in verootmoediging neer te leggen voor het aangezicht van de Koning van de Kerk.

Bijlage 31: BRIEF van de kerk van Zwolle (code 22.7)

De kerkeraad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Zwolle heeft kennisgenomen van het schrijven van de kerkeraad van Enschede-Noord (zie hierboven, red.) en wenst daaraan, voorzover dit schrijven de algemene zaken betreft, zijn adhesie te betuigen.

Ook de kerkeraad van Zwolle heeft ervaren in de samensprekingen, die gehouden zijn met de plaatselijke Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt), dat

verschijnselen binnen het verband van Nederlands Gereformeerde Kerken alle kerken worden aangerekend. Gaarne ziet de kerkeraad daarom de door Enschede-Noord gevraagde uitspraak uwerzijds tegemoet.

Noot: Na het verschijnen van de herschreven brief van Enschede-Noord liet de kerkeraad van Zwolle weten zijn adhesie, ook met deze tweede brief, te handhaven.

**Bijlage 32: Financieel overzicht 1989-91 en begroting 1992-94
(bij punt 8)**

	Uitkomst 1989-91	Begroting 1989-91	Begroting 1992-94
	f.	f.	f.
UITGAVEN			
Commissies:			
Geest. Verz. Militairen	4.451	3.000	5.400
Contact Hoge Overheid	3.880	3.000	6.000
idem: bijdrage CIO	12.498	15.000	15.000
Contact en samenspreking			
binnenland	10.011	5.000	13.500
buitenland	17.144	25.000	24.500
Steunbehoevende kerken	2.437	6.000	-
Radio en TV	-	300	-
Openstelling diakenambt			
voor zusters	6.406	8.000	8.000
Financiële Commissie	1.657	1.800	3.000
COGG	1.732	1.800	1.500
Aanvullende gezangenbundel	-	300	-
Akkoord Kerkelijk Samenleven	-	-	7.100
VUT predikanten	-	-	4.500
Landelijke Vergadering:			
Kosten LV	31.694	45.000	45.000
Archief	600	600	600
Penningmeester	1.800	pm	5.400
Diversen	127	600	-
Totaal	94.437	115.400	139.500
ONTVANGSTEN			
Bijdragen van de kerken (gebaseerd op resp. f.1,25, f.1,25 en f.1,-)	109.509	115.400	90.000
Giften	1.900	-	-
Rente	9.544	-	10.500
Totaal	120.953	115.400	100.500
SALDO: overschot:	26.516	-	-
tekort:		-	39.000
Beschikbaar saldo geldmiddelen per 31 december 1988 (zie financieel verslag 1986-88 in Akta Dronten 1988)			26.487
Bij: lagere nagekomen uitgaven over 1988 dan geraamd ultimo 1988 en nagekomen ontvangsten			12.076
Gecorrigeerd saldo tegoed per 31 december 1988			38.563
Bij: overschot 1989-91			26.516
Beschikbaar saldo geldmiddelen per 31 december 1991			65.079
Af: begroot tekort 1992-94			39.000
Begroot beschikbaar saldo geldmiddelen per 31 december 1994			26.079

Noot: Op grond van de machtiging door de LV heeft het moderamen voorlopige decharge verleend aan de penningmeester voor het gevoerde beleid in de periode 1989-1991, en de begroting 1992-1994 voorlopig goedgekeurd.

Bijlage 33: Overzicht van de samenstelling van commissies ingesteld door de Landelijke Vergadering (bij punt 69)

Landelijk archivaris, tevens adres van onze kerken
br. D. Smits, Koekoekstraat 25, 3136 XP Vlaardingen

Financiële Commissie
br. K. v.d. Toorn
br. F. Veltman
br. A. Wattël

Penningmeester van de LV
br. R.J. Niemeijer

Plaatsvervangend penningmeester
br. J. v.d. Berg

Commissie geestelijke verzorging van militairen
br. G.S. van der Bijl
br. C.H. Blok
br. C. Ph. de Goede
br. J. Leene
ds. J.M. Smelik
br. B.H. van Wijk

Commissie Steunbehoevende Kerken
br. L. Eland
ds. G. Roukema
br. H. Steegstra
ds. H. Stolk
br. H. van der Weerd

Commissie steunbehoevende studenten
zr. A.A. van den Berg-Rook
br. B. van der Griendt
br. G. Nentjes

Commissie voor Radio- en T.V.-aangelegenheden
ds. J. de Jonge
ds. C.C. Koolsbergen
ds. C. van Leeuwen
br. M. Lok
ds. Z.G. van Oene

Commissie AKS
ds. J. Horsman
br. C.H. Huizinga
br. A. Kadijk
br. J. Meulink
ds. J.M. Mudde

Commissie VUT

br. J. Baard
br. H.J. Bartelink
ds. G. van Keulen
br. M.S. Liefhebber
ds. E. Zwarteveen

Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken

ds. C. Bakker
br. A.P. de Boer
br. T. Bouterse
ds. P. Busstra
ds. J. Horsman
br. P.J. van Kampen
ds. P.J.H. Krol
ds. H.J. v.d. Kwast
ds. K. Muller
ds. J.C. Schaeffer
ds. W. Smouter
br. P. Wassenaar

Commissie voor Contact met de Hoge Overheid

br. A. Kadijk
ds. A. Kamerbeek
br. J. Meulink
ds. J.M. Mudde
br. J.J. Oostenbrink
br. G. Rietkerk

Vertegenwoordiger namens onze kerken in de sectie Justitie-predikanten van het CIO

ds. M.H.T. Biewenga

Waarnemers bij de RCOB

ds. W. Borgdorff
ds. J.H. Veefkind

N.B.: Benoemd door de LV Dronten en haar taak voortzettend: de *Commissie voor de bestudering van de vragen rond openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente.*

R e g i s t e r

<u>Onderwerp</u>	<u>Pagina</u>
Afgevaardigden	5, 9, 14, 20, 26, 35
Akkoord van Kerkelijk Samenleven	
- art. 38.1 niet werkbaar	32
- kritiek vanuit binnenland	31
- kritiek vanuit buitenland	15, 54, 60, 65, 66, 72
- opdracht aan commissie	25, 101
Archief, landelijk	7
Australië, Reformed Churches	16, 57
Begroting 1992-1994	117
Beroepbaarstelling kandidaten	20, 74
Bijbelvertaling	24, 95
Brazilië, Igreja Reformada	18, 60
de Brès	22
Binnenlandse kerken	21
- rapportage	75-95
- opdracht commissie	102
Buitenlandse kerken	15
- rapportage	53-73
- voorstellen (= besluit)	61
Buitenlandse predikanten, toelating	18, 71
Calvijn	22
Christelijke Gereformeerde kerken	21, 76
Christian Reformed Church	10, 17, 60
CIO	24, 96, 97
CIO-J	26
CIO-M	41
COGG	30, 112
COGMA	42
Commissies, overzicht en samenstelling	118
Diakenambt, openstelling voor zusters	6, 11
Enschede-Noord, brief	27, 31, 114
Evangelie en Moslims	14, 28, 52, 103
Financieel overzicht 1989-1991	117
Financiële Commissie	6, 28, 37, 105
Frankrijk, EREI	14, 15, 54
Gasten	
- namens binnenlandse kerken	21, 36
- namens buitenlandse kerken	10, 14, 36
Gereformeerde kerken (synodaal)	
- Verklaring GS Almere 1987	101
- Brief LV Ede	26, 28, 105
Gereformeerde kerken (Vrijgemaakt)	22, 27, 31, 62, 84, 102, 114
Hoge overheid, contact met	24, 95
ICRC	17, 57
Ingekomen stukken	9, 21, 26
Japan, Reformed Church	17, 59
Militairen	7, 40
Moderamen	
- samenstelling	5
- machtigingen verleend	6, 32

Nieuw Zeeland, Reformed Churches	17,56
Orthodox Presbyterian Church	17,59
Penningmeester LV	6,7,37
Personalialia	5
Persoonsregistratie	24,96,97
Preekconsent voor meer dan 1 jaar	20,25,75
Radio- en T.V.-aangelegenheden	13,51
Reiskosten-vergoeding	6,40
RCOB	24,95
Roepende kerk volgende LV	32
SIBA	8,42
Soemba, Gereja Bebas	14,18,67
Steunbehoevende kerken	8,10,12,33,44
Steunbehoevende theologische studenten	12,49
Telegram Koningin (en antwoord)	6,9
Theologische Studie Begeleiding	9,29,106
Toeëigening des heils	23
Vrouw in het ambt	zie: Diakenambt
VUT voor predikanten	18,25,28,73
- opdracht aan commissie	101
Zendingspredikant, opleiding	19,74
Zeven/Seedorf, protestantse gemeente	7,21,42
Zuid Afrika	
- GKSA	15,54,62,72
- Sinode Middellande	18,67

